

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN YABANCI
UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL
BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE
KARŞILAŞILAN SORUNLARA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ

Ayşegül BEDİR

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI

Antalya, 2025

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN YABANCI
UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL
BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN
SORUNLARA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşegül BEDİR

Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN

Antalya, 2025

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ayşegül BEDİR'in bu çalışması 20.01.2015 tarihinde jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : Doç. Dr. Ümit YILDIZ

(Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü)

Üye : Doç. Dr. Feride ERSOY

(Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü)

Üye (Danışman) : Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN

(Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü)

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimi Sürecinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Görüşleri

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU

Enstitü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Ayşegül BEDİR

İmza

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen ve bana her aşamada yol gösteren değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Kendisi, bilgi birikimi, rehberliği ve yapıcı eleştirileriyle çalışmamın her aşamasında bana ışık tutmuş; zorlu süreçleri kolaylaştırmamda büyük bir destek olmuştur.

Ayrıca, tezimin yürütülmesi sırasında desteğini her daim hissettiğim ve bana hep yol göstermiş olan ve jürimde yer alan kıymetli hocam Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA'ya, tez jürimde yer alarak sunmuş oldukları yapıcı eleştirileri ve değerli görüşleri ile tezimi daha fazla geliştirmeme yardımcı olan değerli hocalarım Doç. Dr. Feride ERSOY'a ve Doç. Dr. Ümit YILDIZ'a teşekkür ederim.

Sabırla yanımda olan beni her zaman sevgiyle destekleyen ve teşvik eden sevgili eşim Eren DEMİNER'e, hangi yaşında olursam olayım şefkatiyle ve sevgisiyle başaracağıma hep inanan, maddi manevi destek olan ve onun evladı olduğum için hep şanslı hissettiğim kıymetli annem Alime BEDİR'e, sevgili aileme, lisans eğitimim sürecinde ve sonrasında akademik kariyerim için hep destek olan yol gösteren kıymetli hocalarım Doç. Dr. Süheyla ÜÇİŞİK ERBİLEN ve bizleri evlatları gibi gören yürüdüğüm bu sürece ilk adımı atmamı sağlayan değerli Assist. Prof. Dr. Ahmet Süha KOCAKUŞAK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Desteğini esirgemeyen her zaman olduğu gibi bu çalışmada da bana destek olan kıymetli arkadaşım Aleyna GÜLTEN'e, arkadaşlarıma ve çalışma sürecimde katkı sağlayan tüm katılımcılara minnettarım. Onların desteği, bu çalışmayı daha anlamlı ve değerli kılmıştır.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Ayşegül BEDİR

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN

Ocak 2025, 123 sayfa

Bu araştırmada, yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden bütüncül çoklu durum çalışması yöntemiyle yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Antalya ilinin merkez ilçelerinde eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler oluştururken, örnekleme ise gönüllülük esasına dayanarak seçilen sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur.

Araştırma bulguları, yabancı uyruklu öğrencilerin dil ve kültürel uyum eksikliklerinin, sosyal bilgiler dersindeki öğrenme süreçlerini olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Türkçe dil becerilerinin yetersizliği, öğrencilerin hem akademik başarılarını hem de sosyal uyumlarını sınırlandırmakta; derslere katılımını ve grup içi iletişimini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin Türk kültürüne ve sosyal çevreye adaptasyonunda yaşadığı güçlükler, öğrenme süreçlerini daha da karmaşık hale getirmektedir.

Sosyal bilgiler dersinin dili, terminolojisi ve kapsamı, yabancı uyruklu öğrenciler için ek zorluklar barındırmaktadır. Tarih, coğrafya ve kültürel miras gibi soyut konularda öğrencilerin kavramsal anlayışlarının yetersiz olduğu, özellikle neden-sonuç ilişkisi kurma becerisinde sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Milli kültür ve milliyetçilik gibi konulara yabancılaşan öğrencilerin derslere ilgi ve motivasyonlarının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Öğretmen Görüşleri, Yabancı Uyruklu Öğrenciler.

ABSTRACT

SOCIAL STUDIES TEACHERS' OPINIONS ON THE PROBLEMS FACED BY FOREIGN STUDENTS IN THE TEACHING PROCESS OF MIDDLE SCHOOL SOCIAL STUDIES COURSE

Ayşegül BEDİR

Department of Social Studies Education

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN

January 2025, 123 pages

In this study, the problems encountered by foreign students in their learning processes in the social studies course were evaluated in line with the opinions of social studies teachers. The research was conducted using the holistic multiple case study method, one of the qualitative research designs. The universe of the study consisted of foreign students studying in Antalya in the 2024-2025 academic year, while the sample consisted of social studies teachers selected on a voluntary basis.

The research findings revealed that the lack of language and cultural adaptation of foreign students negatively affected their learning processes in the social studies course. Inadequate Turkish language skills limit both the academic success and social adaptation of students; it makes participation in classes and communication within the group difficult. In addition, the difficulties experienced by students in adapting to Turkish culture and the social environment make their learning processes even more complicated.

The language, terminology and scope of the social studies course pose additional difficulties for foreign students. It was determined that students' conceptual understanding was insufficient in abstract subjects such as history, geography and cultural heritage, and that they had problems especially in establishing cause-effect relationships. It has been determined that students who are alienated from topics such as national culture and nationalism have low interest and motivation in classes.

Keywords: *Social Studies Education, Teachers' Views, Foreign Students*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ	vii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Cümlesi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5. Tanımlar	5

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilimler	6
2.2. Sosyal Bilgiler Dersi.....	8
2.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Tarihçesi.....	8
2.2.2. Eğitim Öğretim Süreçlerinde Sosyal Bilgiler Dersinin Rolü ve Önemi.....	9
2.2.3. Eğitim Felsefesi Yaklaşımlarında Sosyal Bilimler Eğitimi.....	10
2.2.4. Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Dersi Programlarında Sosyal Bilimlerin Yeri.....	14
2.2.5. Yurt Dışında Sosyal Bilgiler Eğitimi	15
2.2.6. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi	17
2.3. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Dersi İlişkisi	21
2.4. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye’de Eğitimi.....	24
2.5. İlgili Araştırmalar.....	25
2.5.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	25
2.5.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	27

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	32
3.2. Çalışma Grubu.....	32
3.3. Demografik Bilgiler.....	33
3.4. Veri Toplama Araçları.....	34
3.6. Verilerin Analizi.....	35

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınıf Dışı ve Sınıf İçi Eğitim Öğretim Sürecinde Yaşadığı Problemler	37
4.2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Yaşanılan Problemler	40
4.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarının Öğelerinin öğretiminde Yaşanılan Zorluklar Nelerdir?.....	43
4.3.1. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarında Kazanımların Öğretiminde Yaşanan Zorluklar.....	43
4.3.2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarında Becerilerin Öğretiminde Yaşanan Zorluklar.....	48
4.3.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarında Değerlerin Öğretiminde Yaşanan Zorluklar	52
4.4. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Süreci (Okul, Aile, Çevre) ile İlgili İfade Ettiği Diğer Konular	55

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç ve Tartışma	60
5.1.1. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Yaşadığı Problemler	60
5.1.2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrenme Ve Öğretme Sürecinde Yaşanılan Problemler	61
5.1.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarının Öğelerinin Öğretiminde Yaşanılan Zorluklar.....	61
5.2.ÖNERİLER	66
KAYNAKÇA.....	67
EKLER.....	76
EK 1. Kararlar (Yayın Etiği Kurulu).....	79

EK 2. Araştırma İzni	80
EK3.BildirimSayfası.....	95
EK 4. Veri Toplama Formu.....	96
EK 5. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Programı.....	97
EK 6. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programı Öğrenme Alanları.....	99
EK 7. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programında Temel Beceriler.....	108
EK 8. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programında Değerler Eğitimi.....	109
EK 9. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programında Yetkinlikler.....	110
ÖZGEÇMİŞ SAYFASI.....	111
İNTİHAL RAPORU.....	112

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3. 1. Demografik Bilgiler	33
Tablo 4.1. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınıf Dışı ve Sınıf İçi Eğitim Sürecinde Yaşadığı Problemler	37
Tablo 4.2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Ders Kapsamında Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Yaşanılan Problemler	40
Tablo 4.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarının Öğelerinin Öğretiminde Yaşanılan Zorluklar Nelerdir?.....	43
Tablo 4.4.Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarında Kazanımların Öğretiminde Yaşanan Zorluklar	43
Tablo 4.5.Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarında Becerilerin Öğretiminde Yaşanan Zorluklar	48
Tablo 4.6.Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarında Değerlerin Öğretiminde Yaşanan Zorluklar	52
Tablo 4.7. Yabancı Uyruklu Öğrenilerin Öğrenme Süreci Okul, Aile ve Çevre İle İlgili İfade Ettiği Diğer Konular	55

BÖLÜM I

GİRİŞ

Türkiye’de yabancı öğrencilerin varlığı, onların Türkçe anlayabilmesini, kendilerini doğru anlamda ifade edebilmesini ve eğitimlerine devam edebilmesini zorunlu kılmaktadır. Günümüz dünyasında, toplumların fiziksel, kültürel ve teknolojik yapılarının sürekli değiştiği; ülkeler arasındaki uluslararası ilişkilerin giderek geliştiği bir ortamda, milletlerin birbirlerinin dillerini öğrenmesi artık kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir. Bir ülkenin dilini yabancılara öğretmesini zorunlu kılan faktörler arasında o ülkenin siyasi, ekonomik, ticari ve kültürel politikaları da önemli bir yer tutmaktadır (Ungan, 2006).

Dil, bir iletişim aracı olarak, insanların düşüncelerini aktarması ve karşılıklı etkileşim yoluyla yeni fikirler edinmesi açısından en önemli unsurdur. Aynı zamanda dil, toplum ve kültürle çok yakın bir ilişkiye sahiptir. Bir ülkenin her türlü özelliği diline yansıdığı gibi, o ülkenin yaşam tarzı ve kültürü de dilin kullanımında belirleyici bir faktör olmaktadır (Uyar, 2007; Özyürek, 2009).

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin geçmişlerini tanıyarak gelecek hakkında bağlantılar kurmalarına olanak tanır ve bu sayede çevreye uyumlarını kolaylaştırır. Eğitim sistemimizin yenilenmesiyle birlikte öğretim yöntem ve tekniklerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişiklikler, sosyal bilgiler dersi eğitimi alan öğrencilerde sevgi, saygı ve empati gibi birçok olumlu davranışın kazanılmasını hedeflemektedir (Şanlı, 2019)

Dil, toplumdaki diğer bireylerle iletişim ve etkileşim kurmanın yanı sıra, bireylerin kişisel ve toplumsal bir kimlik kazanmalarında kritik bir rol oynamaktadır. İnsanlar, dil yoluyla düşüncelerini ve görüşlerini paylaşır, yeni fikirler edinir ve bunları değerlendirme fırsatı bulur (Temizyürek, 2007).

Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde bireyler, gelecekte nasıl bir insan olacaklarının temellerini atarlar. Bu süreçte benlik algısını oluşturur, etik yargıları öğrenir ve toplumun değer yargılarını benimserler. Gelişim sürecinde olan bireyler, toplumun değer yargılarını eğitim ve öğretim yoluyla öğrenirler (Duygu ve Köç, 2018).

Toplumun bir arada yaşayabilmesi, farklı kültürel öğeleri barındırabilmesi ve çok kültürlü bir toplum yapısının oluşabilmesi için sosyal bilgiler eğitimi büyük önem taşır. Sosyal

bilgiler eğitimi, toplumsal düzenin sağlanmasına katkıda bulunur ve bireylerin ortak yaşam alanlarında ortak amaçlar doğrultusunda yaşamalarını sağlar (Kınacı, 2021).

Göç alan bölgelerde ekonomik, kültürel, sosyal, sağlık ve eğitim gibi birçok alanda sorunlar yaşanmaktadır. Yetkin bir birey profili oluşturmak için eğitim ve öğretimin düzgün, sağlıklı ve işlevsel olması önemlidir. Antalya ili, birçok ırktan insanın ve birçok ülke vatandaşının bir arada yaşayabildiği ender yerlerden biridir. Yetkin bir birey profili oluşturmak için ana görev ve sorumluluk eğitim ve öğretime düşmektedir. Bu görev, sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve sosyal bilgiler öğretmenlerine aittir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar hakkındaki görüşlerinin incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Son yıllarda, özellikle 2021-2022 döneminde, Türkiye yoğun dış göç dalgalarına maruz kalmıştır. 2021 yılında Afgan uyruklu yabancıların yoğun göç ettiği bilinmektedir ve bu kişilerin öncelikli hedefleri arasında Avrupa kıtasına göç etmek yer almıştır. Avrupa'ya göç için Türkiye'yi bir geçiş noktası olarak kullanmak isteyen Afganlar, Türkiye'yi önemli bir kavşak noktası olarak görmüşlerdir. Afganistan ve Suriye'de devam eden savaş ve çatışma ortamı, Türkiye'de göç olarak kendini göstermiş ve yabancı uyruklu kişilerin sayısının artmasına neden olmuştur. 2022 yılında Rusya Federasyonu ve Ukrayna Devleti arasında meydana gelen askeri hareketlilik sonucunda, Ukrayna vatandaşları sınır komşuları olan Romanya ve Polonya'ya göç etmiştir. Ayrıca, savaşta yer almak istemeyen Ruslar ve Ukrayna uyruklu yabancılar Türkiye'ye yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Belirli bir plan dahilinde yapılmayan göç, beraberinde çeşitli sorunları getirmiştir. Kaostan kurtulmak isteyen insanlar, yeni yaşam alanlarında sağlık, eğitim, sosyokültürel vb. birçok sorunla karşı karşıya kalmışlardır. Bu sorunlarla ve gerçekleşebilecek sosyal değişimlerle mücadele etmek zorunda olan ev sahibi ülke, ülke yöneticileri ve vatandaşlar, meydana gelebilecek çatışmaları, kargaşayı ve problemleri engelleme, durdurma ve ortadan kaldırma çabası içerisinde olmuşlardır (Tiryaki, 2022).

1.1. Problem Cümlesi

Küreselleşme ve uluslararası göçlerin artmasıyla birlikte, eğitim sistemleri giderek daha fazla kültürel çeşitliliği barındırır hale gelmiştir. Türkiye, farklı ülkelerden gelen yabancı uyruklu öğrencilere eğitim sunan ülkelerden biri olarak dikkat çekmektedir (Akdağ, 2009). Ancak, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim süreçlerinde yaşadığı dil, kültür ve uyum sorunları, özellikle sosyal bilgiler gibi kültürel ve sosyal becerilerin kazandırılmasını hedefleyen derslerde öğretmenler için önemli zorluklar yaratmaktadır (Demircioğlu, 2006).

Sosyal bilgiler dersinin, öğrencilerin toplumsal hayata uyum sağlamaları, yaşadıkları ülkenin kültürel değerlerini öğrenmeleri ve sosyal becerilerini geliştirmeleri açısından önemli bir işlevi bulunmaktadır. Ancak, yabancı uyruklu öğrencilerin bu derse katılımı sırasında karşılaşılan dil bariyerleri, kültürel farklılıklar ve sosyal uyum eksiklikleri, dersin etkinliğini sınırlandırmaktadır (Karatekin vd., 2015).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yabancı uyruklu öğrencilerin ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim sürecinde karşılaşılan sorunlara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

Bu kapsamda aşağıda yer alan alt problemlere cevap aranmıştır:

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre;

1. Yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı eğitim öğretim sürecinde yaşadığı problemler,
2. Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrenme ve öğretme sürecinde yaşanan problemler,
3. Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecinde sosyal bilgiler programlarının öğelerinin öğretiminde yaşanan zorluklar nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretimi sürecinde karşılan sorunları sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde tespit etmeye çalışmaktır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı kapsamında sosyal ve akademik uyumları için gerekli üniteler, konular ve kazanımlar yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersinin öğretim programı birebir uygulayıcıları ve pratiğe dönüştürücüleri sosyal bilgiler öğretmenleridir.

Bu çalışmada mevcut problemlerin daha iyi anlaşılmasını ve bu sorunlara yönelik etkili çözüm önerilerinin geliştirilmesini sağlanması amaçlanmaktadır. Nitelikli bir eğitimin sağlanması ve öğrencilerin yaşadıkları topluma başarılı bir şekilde uyum sağlamaları için, öğretmenlerin bu süreçteki deneyimleri ve çözüm önerileri büyük önem taşımaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Yabancı uyruklu çocukların ilerde iş hayatında kendilerine yer bulabilmesi, toplumda saygın bir birey olarak var olabilmesi için eğitim almaları zorunludur. Özellikle bireyin sosyal yaşama uyum sağlaması ve etkin vatandaş olabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması, sosyal bilgiler dersinin hedeflerindendir. Sosyal bilgiler dersinin bir diğer hedefi ise yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunları tespit etmek ve bireyi hayata hazırlamaktır. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ve öğretim sürecinde uygulanabilecek sosyal bilgiler dersi öğretim programının belirlenmesi, programın güncelliğinin sağlanması ve girdileri ile çıktılarının tespit edilmesi, bu öğrencilerin vatandaşlık algılarının belirlenmesi açısından önemlidir (Özbilek, 2021).

Sosyal bilgiler dersi; öğrencilerin içinde bulundukları toplumu ve kültürü anlamalarına yardımcı olan, bireysel ve toplumsal kimliklerini geliştirmelerine olanak tanıyan bir ders niteliği taşımaktadır. Dersin kapsamı yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayıp, öğrencilerin eleştirel düşünme, farklı kültürlere saygı, sosyal sorumluluk ve demokratik değerler gibi beceriler kazanmalarını da içermektedir (Gürel,2018). Ancak, yabancı uyruklu öğrencilerin bu derse katılım süreçlerinde dil yetersizliği, kültürel farklılıklar, öğrenme materyallerinin uygunluğu ve sınıf içi etkileşim gibi pek çok engel ortaya çıkmaktadır. Bu durum, dersin öğretim sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların boyutunu artırmakta ve çözüm arayışlarını zorunlu kılmaktadır (Sarıahmetoğlu, 2019).

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı Antalya ili Muratpaşa, Konyaaltı, Kepez ilçelerinde bulunan ortaokul düzeyindeki özel ve devlet okulları ile sınırlıdır. Bu nedenle, belirtilen dönemdeki durumları ve koşulları yansıtmaktadır. Araştırma, yalnızca gönüllü olarak katılmayı kabul eden sosyal bilgiler öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Eğitim: Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme; terbiye (TDK,2024).

Göç: Siyasal, toplumsal veya ekonomik nedenlerle bireylerin veya toplulukların bulundukları yerleşim yerini terk ederek başka bir yerleşim yerine veya ülkeye gitme eylemi (TDK,2024).

Kültürel Uyum: Bireylerin veya toplulukların, farklı bir kültürel ortamda yaşarken, o kültürün normlarına, değerlerine ve davranışlarına uyum sağlama sürecidir (MEB, 2018).

Öğretim: Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme, öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme işi (TDK,2024).

Sosyal Bilgiler Dersi: Öğrencilere tarih, coğrafya, vatandaşlık, ekonomi gibi disiplinler arası bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlayan ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde okutulan bir ders (MEB 2018).

Vatandaşlık: Yurttaş olma, bir yurttan doğup büyüme veya yaşamış olma durumu (TDK, 2024).

Yabancı uyruklu: Başka bir ülkeden veya başka bir ulustan olan kimse (TDK, 2024).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilimler

Bilgi, insan için sürekli bir ihtiyaç olmuştur. İnsanlar, her zaman bilgiye yönelik bir merakla hareket etmiş, araştırmalar yapmış ve topladıkları bilgileri düzenli bir şekilde saklamıştır. Bunun arkasındaki temel neden, insanın doğası gereği bilgiye olan ihtiyacıdır. Gerçek şu ki, insan bilgi olmadan yaşamını sürdüremez. Ancak, bilgi çağında yaşayan bir insan için tüm bilgileri öğrenmek ve bu bilgileri uygulamak mümkün değildir. Bu durumda insan, elde ettiği bilgiyi belirli bir düzende işlemek ve organize etmek zorunda kalmıştır. İşte bu gereklilik, bilim kavramının ortaya çıkmasına yol açmış ve bilgiyi sistematik bir şekilde düzenlemenin önemini vurgulamıştır (Dönmez, 2003).

İnsanın çevresiyle olan ilişkileri ve çevresini keşfetmeye yönelik merakı, sosyal bilimlerin doğuşunun temel sebeplerinden biri olarak kabul edilir. Toplumla ilgili sorunlarla karşılaşan ve bu sorunlara çözüm arayan insan, sosyal bilimlerin temelini atmıştır. Toplumsal konular üzerine yapılan araştırmalar, sosyal bilimlerin doğmasına ve zamanla bu alanda birçok farklı disiplinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Doğan, 1985).

Sürekli değişim içinde olan ve karmaşık, farklı problemlerle karşılaşan bireyler ve sosyal gruplar için sosyal bilimler oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bireylerin kişisel gereksinimleri ile toplumsal yapının talepleri arasındaki dengeyi sağlamak için gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırma noktasında sosyal bilimler önemli bir sorumluluk taşır, bireylere gereken sosyal becerilerin kazandırılmasında kritik bir rol oynar ve onları sosyalleştirecek bir eğitim ortamı oluşturur. Bu süreç, aynı zamanda bireyin topluma uyum sağlamasına katkı sağlayacak bir çalışma disiplininin temelini atmaktadır. Sosyal bilimler alanında bir alt dal olarak kabul edilen sosyal bilgiler dersi, bireylerin sosyalleşmesi ve toplumsal yaşama entegrasyonları açısından büyük bir öneme sahiptir (Paykoç, 1991).

Sosyal bilimler, uygarlık tarihinin en temel düşünsel yapılarını oluşturan bir bilgi alanıdır. İnsanların sistemli düşünmelerini, akıl yoluyla faaliyet göstermelerini ve problemleri nesnel bir bakış açısıyla, kişisel görüşlerden bağımsız olarak ele almalarını sağlamada sosyal bilimlerin önemli bir yeri vardır. Sosyal bilimlerin ana amacı, bireyin sosyal çevredeki ve dünyadaki konumunu belirleyerek, onun şahsi bütünlüğünü oluşturan unsurların doğasını ortaya çıkarmaktır (Alkan, 1984).

Sosyal bilimlerin temel görevi, bireylerin dünyadaki ve toplumsal yapındaki yerlerini anlamalarına olanak sağlamaktır. Yapılan akademik çalışmalar, Türkiye'nin sosyal bilim alanlarında gelişmeye, yeniliklere ve ilerlemelere ihtiyaç duyduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bilimsel alandaki gelişmelerin birbirinden bağımsız olamayacağı gerçeği, sosyal bilimlerin de bir bilim olarak, kendine özgü bir bilim politikası oluşturmasını zorunlu kılmaktadır (Kan, 2010).

Toplumsal yapıda yer alan güç unsurlarının etkisiyle, son yıllarda yükseköğretim kurumları ve kuruluşları toplum hayatı ile toplumsal ihtiyaçlara daha yakından ilgi göstermeye başlamıştır. Küresel düzeydeki ekonomik, toplumsal ve bilimsel değişiklikler, Türkiye ve dünya genelindeki sosyal bilimlerdeki gelişmeler, bu bilimlerin bireylerin yaşamındaki önemini vurgulamış ve sosyal bilimlere olan ilgiyi artırmıştır. Sosyal bilimlerdeki değişimle birlikte, bu alandaki çalışmalar, insanların yaşamlarına daha fazla etki etmeye başlamıştır. Sonuç olarak, insanların sosyal bilimlere yönelik tutumları pozitif yönde gelişmiştir (Sözer, 1998).

Sosyal bilimler, doğası gereği fen bilimlerinden farklı bir alan olarak varlık gösterir. Ancak, sosyal bilimlerin fen bilimleri kadar sayılarla ve sembollerle uğraşmak yerine daha çok insan ve topluma yönelik öznel bir yapıya sahip olması, toplumsal değişimlerin hız kazandığı dönemlerde sosyal bilimlere olan ilgiyi artırmaktadır. Toplumsal değişimler, sosyolojik olaylar ve insanı ilgilendiren toplumsal hareketler, fen bilimlerinden çok sosyal bilimlere olan eğilimi güçlendirmektedir (Alkan, 1984).

Sosyal bilimlere olan ilgi, bu alanda akademik çalışmaların yapılmasına olanak sağlamıştır. 1993 yılında Türkiye Bilimler Akademisi, bu anlamda önemli bir adım olmuştur. Akademinin, sosyal bilimler alanındaki çalışmalara verdiği destek, Türkiye'deki sosyal bilimsel araştırmaların hız kazanmasına katkıda bulunmuştur (Tonta ve İlhan, 1997). Toplumsal gelişim açısından başarılı öğrencilerin sosyal bilimlere yönlendirilmesi, bu alanda daha verimli çalışmalara zemin hazırlayacaktır. Bu bağlamda, TÜBİTAK'ın sadece sayısal bilimlerle değil, sosyal bilimlerle ilgili de öğrenci projeleri düzenlemesi, sosyal bilimlere olan ilgiyi artıran önemli bir faktördür (Çan, 2019).

Sosyal bilimlerin temel odağı, insan ve insanı ilgilendiren kavramların bir bütünlük içinde, birbirini tamamlayan bir şekilde incelenmesidir. İnsanlar arasındaki ilişkileri ele alan sosyal bilimler, devlet tarafından yönetilen eğitim kurumlarında sosyal bilimler öğretimi adı altında, sosyal bilgiler disiplinine paralel olarak öğretilmektedir. Konu merkezli eğitim programlarında her bir disiplin, ayrı bir ders olarak ele alınır. Türkiye'de ortaöğretim seviyesinde sosyal bilimler dendiğinde coğrafya, tarih, sosyoloji ve psikoloji gibi farklı dersler

öğretilmektedir. Lise düzeyinde sosyal bilimlerin farklı dersler olarak verilmesinin nedenlerinden biri, olay, olgu ve problemlerin tek bir disiplin ile aktarılmasının güç olmasıdır. Sosyal bilimlere dair derslerin daha yüksek sınıf seviyelerinde tek bir disiplin olarak verilmesinin sebebi, her birinin farklı metodolojilere sahip olması ve yalnızca sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretilmesinin zorluklar yaratmasıdır (Demircioğlu, 2006).

2.2. Sosyal Bilgiler Dersi

2.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Tarihçesi

Sosyal bilgiler kavramı, Batılı ülkelerden Kanada, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya gibi yerlerde geniş çapta bilinmekte iken, diğer dünya ülkelerinde çok fazla tanınan bir kavram değildir. Bunun temel nedeni, diğer ülkelerde müfredatlarda "sosyal bilgiler" adıyla bir dersin yer almamasıdır. Bu ülkelerde sosyal bilgiler, farklı sosyal bilim alanlarına dağıtılmıştır; felsefe, coğrafya, tarih, antropoloji gibi branşlar, tek bir bütünsel ders olarak değil, bağımsız dersler olarak işlenir (Welton ve Mallan, 1999).

Amerika Birleşik Devletleri'nde ders programları, tarihsel konularda derinlemesine işlemekte ve ilerlemeciliğin egemen olduğu bir eğitim anlayışını benimsemektedir (Hanaylı vd., 2020). Sosyal alandaki gelişmelere bağlı olarak, sosyal bilgiler dersinin içeriğinde de zaman içinde değişiklikler olmuştur. Sosyal bilgiler kavramı, Amerika'da sosyal değişimlerle birlikte, etkin bir vatandaş yetiştirme amacı güden, beşeri bilimler ve sosyal bilimler disiplinlerinin birleşimiyle şekillenen yeni bir alan olarak ortaya çıkmıştır (İnan, 2014).

1916 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde bir araya gelen bir komisyon, "sosyal bilgiler" terimini ilk kez kullanmıştır. Bu program, coğrafya, tarih ve vatandaşlık bilgilerini yoğun şekilde içeren bir öğretim programı olarak şekillendirilmiştir. Milli Eğitim Derneği'nde (National Education Association Commission) görevli, farklı uzmanlık alanlarına sahip bilim insanlarından oluşan komite, 1916'da hazırladıkları ilk raporda sosyal bilgilerin kapsamına, kuruluşlar, insan toplumunun gelişimi ve sosyal grupların üyeleri olarak insan kavramlarını dâhil etmiştir. Ayrıca bu program, iyi vatandaş yetiştirme amacını da benimsemiştir (Martorella, Bear ve Bolick, 2002).

Amerika Birleşik Devletleri'nde, çoğu eyalette sosyal bilgiler öğretmeni olmak, tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji ve psikoloji gibi dersleri öğretme yetkisini de beraberinde getirmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni olabilmek için, bu sosyal bilim alanlarında yeterli bir bilgi birikimine sahip olmak gerekmektedir (Beal vd, 2009).

Türkiye’de ise temel eğitim kademe dördüncü sınıfta işlenen "Hayat Bilgisi" dersi, ortaokulda daha özelleşmiş bir şekilde "Sosyal Bilgiler" olarak yer alır (Binbaşıoğlu, 1988).

2.2.2. Eğitim Öğretim Süreçlerinde Sosyal Bilgiler Dersinin Rolü ve Önemi

Sosyal bilgiler dersi, toplumun yetiştirmeyi hedeflediği insan tipinin oluşturulmasında etkili bir rol oynamaktadır. Bireylerin ve toplumsal yapının gereksinimleri arasındaki dengeyi sağlamak, onlara gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırmak sosyal bilimlerin sorumluluğundadır. Çağdaş bir perspektiften bakıldığında, sosyal bilimler bu sorumlulukları disiplinler arası bir yaklaşım benimseyerek yerine getirmektedir. Öğrencilerin bilgiye ulaşmalarını sağlayarak, gerekli becerileri edinmelerine ve bu becerileri yaşamlarına entegre etmelerine yardımcı olur (Dönmez, 2003).

Sosyal bilgiler dersi, bireylerin öznellikten uzak, bilgiyi kaynağından doğru bir şekilde alarak problemlere nesnel bir şekilde yaklaşmalarını ve çözüm odaklı bir düşünme biçimi geliştirmelerini sağlayan bir içerik sunar. Sosyal bilgilerde elde edilen veriler nesnel nitelik taşır; yorumlama ve sentezleme, bu alandaki öznel kısmı oluşturur. Sosyal bilgiler eğitimi, öğrencinin bilgiyi doğru bir şekilde yorumlaması ve sentezlemesi açısından, yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde büyük bir önem taşır (Alkan, 1984).

Sosyal bilgiler dersi, vatandaşlık, kültür ve değer aktarımı gibi önemli unsurları bir arada ele alarak değer eğitimine büyük önem veren bir derstir. Bu dersin değeri, farklı yaşam hikâyelerini ve kültürleri tanıtarak, tarihi bir içerik sunduğu için değerlerin aktarılmasına uygun bir platform oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal bilgiler, çok disiplinli yapısı sayesinde değer öğretimi açısından da büyük bir zenginlik sunmaktadır (Kan, 2010).

Sosyal bilgiler dersi aracılığıyla, yeni nesillerin toplum tarafından içselleştirilen değerlerle yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu değerlerin sosyal yaşamdaki davranışlara yansımaları sağlanmalı ve öğrenciler, bu değerleri benimsemelidir. Düzenli ve huzurlu bir toplum yaşamı için, bu değerlerin öğrencilere aktarılması ve günlük yaşamda uygulanması büyük önem taşır. Sosyal bilgiler dersi, bireylerin kişisel değerlerinin yanı sıra genel toplum değerlerini de içselleştirmeleri açısından kritik bir rol oynamaktadır. Toplumda uyumlu ve değerlerini benimsemiş bireylerin yetişmesi, toplumsal huzuru pekiştiren bir faktör olup, eğitimin temel bir amacıdır (Parker, 2001).

Eğitimin temel amacı, toplumun politik özelliklerine uygun bir insan tipi yetiştirmektir. Bu süreçte eğitim, ülkenin kültürel yapısını ve değerlerini yansıtarak bir kültür aktarımı sürecine dönüşür. Eğitimin birincil işlevi, bireyi toplumun belirlediği değerler doğrultusunda

şekillendirerek toplumsal yapının bir parçası haline getirmektir. Bu değerler, bireyin doğduğu toplumun maddi ve manevi öğeleriyle şekillenir ve toplumun kültürel birikimiyle gelişir. Birey, kendi toplumunun normları ve değerleri doğrultusunda, kendine özgü ahlaki prensipler geliştirir. Bu kültürlenme süreci, yalnızca bireyin manevi yapısını değil, aynı zamanda kişinin maddi anlamda da benlik gelişiminin temellerini oluşturur. Sonuç olarak, bireyin toplumsal yapının bir üyesi olarak kazandığı değerler, kültür kavramı altında toplanır ve bu değerlerin bireye kazandırılması sosyal bilgiler eğitimiyle gerçekleştirilir (Eagleton, 2005).

Sosyal vatandaş yetiştirme, eğitimin temel amaçlarından biri olup, bu amaç sosyal bilgiler eğitimi aracılığıyla gerçekleştirilir. Sosyalleşme alanında kültürün aktarılması, bireyin toplumsal yapıdaki yerini anlaması ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi için gereklidir. Geçmişte, özellikle 18. ve 19. yüzyılda, toplumsal yapıdaki değişimler eğitimin felsefesini etkilemiş ve sosyal eğitimin nasıl şekillenmesi gerektiği konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, eğitimle aktarılmaya çalışılan kültür ve toplumsal değerler arasındaki ilişkinin yeniden tanımlanması ihtiyacı doğmuş ve çağdaş eğitim anlayışları bu tartışmalara dayalı olarak gelişmiştir (Üstel, 2004).

2.2.3. Eğitim Felsefesi Yaklaşımlarında Sosyal Bilgiler Eğitimi

Sosyal bilgiler eğitimi, eğitimde yapılandırmacı anlayıştan etkilenmiştir. Yapılandırmacı eğitime göre, sınıf içindeki farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması, öğrencilerin anlamlı öğrenmelerini, algılama ve düşünme süreçlerini etkileyerek aktif hale gelmelerine olanak tanır (Ütkür, 2016).

Sosyal bilgiler öğretiminde, yapılandırmacı eğitim anlayışına dayanan "Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler" ve "Yansıtıcı Düşünme Olarak Sosyal Bilgiler" yaklaşımları öne çıkmaktadır. Öğrenciler, kendi düşüncelerini kanıtlarla destekleyerek bilim insanı gibi düşünür ve bu yaklaşımda öğrenciler, "Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler" perspektifinden bilim insanı olarak kabul edilirler (Kabapınar, 2019).

Bunun yanı sıra, sınıflandırma, gözlem, iletişim, sonuçları tahmin etme, yorumlama, prosedürel tanımlama, sonuçlandırma, soruları belirleme ve değişkenleri kontrol etme gibi beceriler, sosyal bilgiler dersinin eğitim ortamlarında öğrenciler tarafından kazanılması gereken önemli yetkinliklerdir. Bu beceriler, belirgin bir problemi çözmek için gereklidir ve sosyal bilgiler dersi aracılığıyla öğrencilerin bu becerileri kazanmaları hedeflenir. Hem fiziksel hem de zihinsel becerilerin kazandırılması, çağdaş öğretim anlayışında sosyal bilgiler dersinin etkin sınıf içi uygulamalarıyla gerçekleştirilmektedir (Woolley vd., 2018).

Sosyal bilgiler eğitiminde eleştirel düşünme, öne çıkan önemli bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eleştirel düşünen bireyler, fikirlerini mantıklı temellere dayandıran, bu fikirleri destekleyen delil ve sebepleri sürekli göz önünde bulunduran, genel anlamda sorgulayan, araştıran ve doğru bilgiye ulaşma amacı güden bireylerdir. Bu süreç, öğrenme sürecinde merak duygusunu besler ve öğrencinin aktif bir şekilde düşünme sürecine katılmasını sağlar (Stobaugh, 2013).

Eleştirel düşünme, bir konuyu birçok açıdan ele almayı ve farklı bakış açılarıyla değerlendirmeyi sağlayarak, öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yaratır. Bu beceri, öğrencilerin öğrenme süreçlerinde önemli bir rol oynar ve bilimsel düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Sosyal bilgiler, yapılandırmacı yaklaşımlardan ve çağdaş eğitim akımlarından etkilenmiş olup, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır (Ratnasari vd., 2019).

Öğrenci merkezli eğitim anlayışının sosyal bilgiler dersine yansımada, eleştirel düşünme ile birlikte başka beceriler de ön plana çıkmaktadır. Bu becerilerden biri de problem çözme becerisidir. Problem çözme, öğrencilerin olayları farklı açılardan görmelerine olanak tanırken, aynı zamanda üstün zekalı çocukların tespit edilmesine de fırsat sunar. Bu beceri, sosyal bilgiler dersinde önemli bir yere sahiptir ve geleneksel eğitim anlayışının dışına çıkarak, öğrencilerin analitik düşünme ve çözüm üretme yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur (Kapur, 2020).

Sosyal bilgiler öğretmenleri, diğer öğretmenler gibi, Türk milli eğitim sisteminin önemli bir parçasıdır ve eğitim-öğretim faaliyetlerini yerine getiren bireylerdir. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin sosyal yaşama adapte olmalarına ve topluma uyum sağlamalarına büyük katkı sağlar. Özellikle temel eğitim çağındaki bireylerin, fiziksel ve sosyal çevreleriyle etkili bir şekilde etkileşimde bulunmaları konusunda sosyal bilgiler dersi çok önemli bir rol üstlenir (Doğanay, 2008).

Sosyal bilgiler dersi, bireyin toplumla olan ilişkisini düzenleyen ve bu ilişkiyi pekiştiren bir köprü işlevi görür. Bu ders, öğrencilerin kendi ihtiyaçları ile sosyal çevrelerinin onlardan beklentileri arasındaki bağı kurar. Aynı zamanda, kişiye değerler, beceriler ve bilgiler kazandıran bir araçtır. Sosyal bilgiler, toplumsal ve bireysel beklentiler arasında bir geçiş noktası işlevi görerek, öğrencilere hem becerileri hem de kuramsal bilgiyi aktaran önemli bir ders olarak öne çıkmaktadır (Oruç ve Ulusoy, 2008).

Bu ders, ayrıca öğrencilerin, ait oldukları topluma özgü değerleri, kişisel inançlarını ve düşüncelerini keşfetmelerine olanak tanır, bireylerin toplumsal ve kültürel değerleri

kazanmalarının yanı sıra kendi kişisel dünyalarını inşa etmelerinde de büyük rol oynar, bu da bireysel gelişim açısından son derece önemlidir (Kabapınar, 2014).

Sosyal bilgiler, vatandaşlık bilincinin kazandırılması noktasında merkezi bir öneme sahiptir. Bu ders, bireylere, yaşadıkları toplumu daha iyi anlamalarına ve toplumsal rollerine dair sorumluluk taşıyan bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olur. Öğrenciler, toplumda karşılaşacakları problemlere demokratik çözüm önerileri sunabilme becerisi kazanırken, aynı zamanda kendi haklarını bilerek sorumluluk taşıyan birer yurttaş olarak büyürler. Ayrıca, toplumu tanımanın ötesinde geçmişi öğrenme, günümüzü yorumlama ve geleceğe yönelik planlar yapma gibi beceriler de kazandırılır (Akdağ, 2009).

Sosyal bilgiler dersinin sağladığı bir diğer önemli fayda, bireyin kimliğini bulması ve kendisini toplumsal bir üye olarak tanımasıdır. Kişi, sadece toplumsal bağlamda değil, aynı zamanda kendi kişisel kimliğini oluşturarak kültürel bir yapının parçası haline gelir. Sosyal bilgiler, bireyi yalnızca kendi kimliğiyle değil, aynı zamanda ait olduğu toplumla da bağlantılı bir birey olarak yetiştirir (Öztürk ve Otluoğlu, 2005).

Kültürel miras eğitimi ile öğrencilerin kültürel farkındalığının artırılması ulusa ait kültürel mirasın aktarımı ve korunması için oldukça önemlidir. Kültürel farkındalığın geliştirilmesi, öncelikle içinde yaşanılan toplumun bölgesel ve ulusal değerlerinin eğitim müfredatları aracılığıyla programlı olarak belirli bir zaman dilimi içerisinde verilmesini gerekli kılmaktadır. Kültürel miras eğitimi bakımından en zengin içeriğe sahip olan ve öğrencilerin kültürel farkındalığı üzerinde etkin olarak kullanılacak derslerden birinin ise sosyal bilgiler dersi olduğu söylenebilir (Gürel, 2018).

Kültür aktarımı, toplumların devlete bağlılık anlayışında temel bir unsur olarak yer alır. Okul, bir eğitim kurumu olarak, devlete ve millete sadakat ile birlikte, toplumun kültürel mirasını gelecek nesillere aktarmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, sadece günümüzde değil, geçmişten bu yana okulların önemli görevlerinden biri olmuştur. Okul, bireylere sadece akademik bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal sorumluluklar ve kültürel değerler konusunda da eğitim verir. Bu eğitim, her yaştan bireyin gelişim düzeyine uygun olarak verilmeli ve sosyal normlar doğrultusunda şekillendirilmelidir (Tezcan, 1994).

Eğitim sisteminin kültür aktarımını gerçekleştirebilmesi için yasal temellere oturmuş bir yapı gereklidir. Eğitim programları, belirli bir sistem içerisinde, toplumsal normlar ve devlet politikalarıyla uyumlu olarak hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu çerçevede, kültür aktarımı, planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir (Tanner ve Tanner, 1975). Eğitim, sadece bireyi akademik alanda değil, aynı zamanda toplumsal bir birey olarak yetiştirmek amacını

taşıır. Bu bağlamda, sosyal bilgiler eğitimi, bireyi sosyalleştirme ve vatandaşlık bilincini kazandırma noktasında önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal bilgiler eğitimi, öğrencilere sadece tarihsel, coğrafi veya sosyal bilgiler sunmakla kalmaz, aynı zamanda onları toplumsal sorumlulukları olan, etkin vatandaşlar olarak yetiştirmeyi hedefler (Saxe, 1991).

Günümüzde, eğitim sisteminde kültür kavramının aktarılması, bireyi sosyal bir varlık olarak yetiştirmeyi ve onu toplumsal yapılarla uyumlu hale getirmeyi amaçlayan çağdaş yaklaşımlar doğrultusunda şekillendirilmektedir. Bu süreç, öğrencilerin sadece akademik başarılarını değil, aynı zamanda toplumla uyumlu ve sosyal sorumluluk taşıyan bireyler olarak yetiştirmelerini sağlamak amacıyla yürütülmektedir (Tezcan, 1994).

Eğitim ve öğretim faaliyetleri, insanlık tarihinin derinliklerine inen ve varlığını her dönemde sürdüren temel bir gerçektir. Bu bağlamda, öğretmenlik mesleğinin dünyanın en eski mesleklerinden biri olduğu ifade edilebilir. Planlı ve programlı eğitimde öğretmenlerin sorumluluğu, eğitim-öğretim süreçlerinin en önemli unsuru olarak öne çıkmaktadır. Geçmişten günümüze kadar, usta-çırak ilişkisinden modern eğitim sistemlerine kadar her dönemde öğretmenin rolü, eğitim faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası olmuştur (Cerit, 2008).

Bireyin karakter gelişimi, ailesinde başlayan eğitim sürecinin ardından okullarda öğretmenlerin rehberliğinde devam eder. Öğretmenler, öğrencilerin hayatlarında ebeveynlerinden sonra en önemli rol model olan kişilerdir. Öğrenciler, öğretmenlerinden aldıkları bilgiler ve becerilerin yanı sıra, iç dünyalarına, düşüncelerine, duygusal tepkilerine ve değer yargılarına da etki ederler. Bu nedenle öğretmenler, bireylerin eğitim yolculuklarında kritik bir yer tutar ve öğrenciler için örnek teşkil eden figürlerdir (Altan, 2017).

Eğitim, dünya kültür mirasının gelecek nesillere aktarılmasının temel aracıdır ve öğretmenlik mesleği, bireylerin potansiyellerini en iyi şekilde ortaya koymalarına olanak tanır. Bu nedenle öğretmenlik mesleği, her toplumda büyük bir öneme sahiptir (Güven, 2010).

Eğitimin temel amaçlarından biri, bireylerin iyi bir insan olabilmelerini sağlamak ve toplumun ihtiyaçlarına uygun vatandaşlar yetiştirmektir. Bir ülkenin gelişimi, nitelikli bireylerden oluşan bir toplum yapısının oluşturulmasıyla mümkündür. İnsan kalitesini iyileştirmek ise, öğretmenlerin niteliklerinin artırılması ve bu artışa paralel olarak eğitimin kalitesinin yükseltilmesiyle gerçekleşebilir. Bu iki faktör birbirini doğrudan etkileyen unsurlardır. Öğretmenler, uzmanlık alanlarında mesleki bilgilerini ve becerilerini en etkin şekilde kullanmak zorundadırlar (Karatekin, Merey ve Keçe, 2015).

Eğitim sürecinin temel yapısını oluştururken, öğretmenlerin bu süreçte başvurdukları bazı araçlar vardır. Bu araçlar, ders ve eğitim programlarıdır. Öğretmenler, eğitim programlarının uygulanmasında önemli bir rol oynar. Mesleki anlamda bilgi ve becerilerini geliştiren öğretmenler, bu bilgi ve becerileri günlük hayatta başarıyla uygulayabilmek için dışsal çevre faktörlerinden de destek almalıdırlar (Pesen vd., 2015).

Sosyal bilgiler dersi programında 2005 yılında yapılan değişikliklerle tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularına ağırlık verildiği ancak anayasal içeriklere daha az yer verildiği görülmüştür. Anayasa ile ilgiler konular tarih ve vatandaşlık içerisinde yer aldığından dolayı buna ait ünitelerin ve konuların içerisinde içeriği azaltılarak ve kendine ait ünite ve konularda yer almadığı görülmüştür. Bu durum, anayasa öğretiminde var olan sorunların daha da artmasına ve bilgi karışıklığına sebep olmaktadır.(Küçük ve Demirkaya, 2017).

2.2.4. Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Dersi Programlarında Sosyal Bilimlerin Yeri

Eğitim-öğretim sürecinin en temel amacı, mevcut dönemin gereksinimlerini göz önünde bulundurarak, bireyleri akademik anlamda bilgi, beceri ve değerlerle donatmaktır. Bu kapsamda, 21. yüzyılda daha da önem kazanan ancak her dönemde geçerliliğini koruyan temel beceriler arasında eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme gibi yetkinlikler öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, dünya genelinde saygı, barış, eşitlik, hoşgörü ve adalet gibi evrensel değerlerin tüm öğrenciler tarafından içselleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu becerilerin ve değerlerin kazandırılması, bireylerin yalnızca iş gücü piyasasında rekabet edebilmelerini sağlamaz, aynı zamanda kişisel gelişimlerine ve toplumsal ilerlemeye de katkıda bulunur (Uluyol ve Eryılmaz, 2015).

Eğitim programlarının içeriklerinde pek çok farklı ders yer almakla birlikte, sosyal bilgiler dersi özellikle ortaokul ve ilkokul seviyelerinde önemli bir yer tutmaktadır. 2018 yılına ait sosyal bilgiler öğretim programına göre, bu dersin temel amaçlarından bazıları şu şekildedir:

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip bireyler yetiştirilmesi.
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki rolünün anlaşılması, demokratik, laik, millî ve çağdaş değerlerin yaşatılmasına istekli olunması.
3. Hukuk kurallarının tüm bireyler için bağlayıcı olduğunu ve tüm kişi ve kuruluşların yasalar karşısında eşit olduğunu kavrayarak, bu anlayışın gerekçelerini öğrenmeleri (MEB, 2018).

Sosyal bilgiler dersinin temelinde iki ana hedef yer almaktadır. İlk hedef, bireylerin sorumlu birer insan olarak yetişmelerini sağlamak, ikincisi ise dünyayı anlamlandırabilme becerisi kazandırmaktır. Bu iki hedef, sosyal bilgilerin esas amaçlarını oluşturmaktadır. Dünyayı anlamlandırabilen bireyler, aynı zamanda iyi birer vatandaş olarak yetişme ve sorumluluk sahibi olma özelliklerini de kazandırmış olacaklardır. Sosyal bilgilerin genel amaçları arasında, bireylerin sorumlu bir vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak ve buna uygun ortamlar oluşturmak, eğitsel yapıyı şekillendirirken, bireylerin dünyayı anlamalarını sağlamak ve bu doğrultuda yetiştirilmek ise sosyal bilgilerin bilimsel boyutunu oluşturmaktadır (Öztürk, 2012).

Eğitim-öğretim programlarının farklı zaman dilimlerinde geliştirilmesi, kültür, bilim ve teknoloji gibi alanlarda yaşanan değişimlerin ve ilerlemelerin programlara zaman içinde eklemeler veya çıkarılmalar yapılmasını gerektirmiştir. 2005 programı ile başlayan sosyal bilgiler öğretim programı, 2018’de geliştirilen ve uygulamaya konulan programla güncellenmiştir ve bu süreçte sosyal bilgiler programlarında zamanla meydana gelen değişimler açıkça gözlemlenmiştir (Kalaycı ve Baysal, 2020).

2.2.5. Yurt Dışında Sosyal Bilgiler Eğitimi

Sosyal bilgiler eğitimi, yalnızca bireylerin toplumsal yaşamla uyum sağlamasını hedefleyen bir eğitim süreci değil, aynı zamanda belirli bir vatandaşlık modelini yetiştirmeye yönelik olarak tasarlanmış bir öğretim sürecidir. Bu süreç, her ülkede farklı bir biçimde işlemektedir. Ancak, bu sürecin temelinde yatan ana faktör, sosyal bilgiler dersinin eğitim müfredatlarına dâhil edilmesinin, büyük ölçüde Amerika Birleşik Devletleri’nin eğitim sisteminden etkilenmiş olmasıdır. Amerika, istediği vatandaşlık tipini oluşturmak amacıyla sosyal bilgiler dersini müfredatına dâhil etmiştir. 19. yüzyılda dünya koşullarındaki değişimlere uyum sağlamak için eğitimde reform yapma gerekliliğiyle karşı karşıya kalan Amerika gibi milletler, çağımızda da benzer bir çıkmazla karşılaşmaktadır. Bu tür olumsuz durumlardan çıkmanın yolu ise eğitim sistemlerinin, dünya koşullarındaki değişimlere uygun şekilde yeniden şekillendirilmesidir (Bozkurt, 2005).

1916 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde yayınlanan rapora bakıldığında, davranış bilimleri ve ilerlemecilik (progressivism) akımlarının eğitim sistemine entegre edilmeye başlandığı gözlemlenmektedir. Rapor, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ve dünyadaki son seksen yılın gelişmelerini özetleyen bir kroki sunarken, sosyal bilgilerde bulunması gereken kavramların belirli ölçütlerini de ortaya koymuştur (Martorella, Bear ve Bolick, 2002).

Amerika’da sosyal bilgiler dersinin doğuşunu ve bu alanda yapılan ilk raporları incelediğinde, dersin genel yapısının şekillendirilmesinde çok önemli bir etki yarattığı söylenebilir. Sosyal bilgiler içeriklerinin geniş bir alanı kapsaması, bu dersin disiplinler arası bir alan olarak gelişmesine olanak sağlamıştır (Kan, 2010).

Bağımsızlık Bildirgesi, Amerikan Devrimi'nin önemli bir parçası olarak, Amerikan tarihinin kritik bir dönüm noktasıdır. Bu belge, 4 Temmuz 1776 tarihinde Amerikan toplumunun bağımsızlık mücadelesini ve yeni bir ulus inşa etme sürecini anlamak için temel bir kaynaktır. Bildirge, Amerikan toplumunda köklü sosyal değişimlere yol açmış ve özgürlük, eşitlik ve bireysel haklar gibi kavramlar, Amerikan toplumunun temel değerleri haline gelmiştir. Bu değerler, Amerikan vatandaşlarının sosyal ve politik yaşamını şekillendirmiştir. Bağımsızlık Bildirgesi, Amerikan vatandaşlarının eğitim ve bilinç düzeyini artırmak için önemli bir araç olmuştur. Bu belge, Amerikan toplumunun demokratik değerlerini ve vatandaşlık görevlerini öğretmek için eğitim sisteminde önemli bir yer tutar (Çelikkol, 2019).

Dünya eğitim sistemleri arasında önemli bir yere sahip olan Finlandiya, sosyal bilgiler eğitimi konusunda modern öğretim yaklaşımlarını benimsemekte ve öğrenci merkezli bir eğitim sunmaktadır. Finlandiya eğitim sisteminin temel prensiplerinden biri, sosyal bilgiler eğitimi aracılığıyla tüm bireylerin eşit kaliteli eğitim imkânlarına sahip olmasını sağlamaktır. Yetişen her vatandaşın eşit hak ve sorumluluklara sahip olması hedeflenmektedir (Søby, 2015).

İtalya eğitim sisteminde de sosyal bilgiler eğitimi ortaöğretim seviyesinde önemli bir yer tutmaktadır. Üç yıl süren eğitim sürecinin son yılı, öğrencilerin lise eğitimine geçiş için rehberlik sağlamak ve toplumsal sorumluluk taşıyan bireyler olarak yetiştirilmeleri açısından kritik bir dönemdir. Bu süreçte sosyal bilgiler dersi, bireylerin toplumda sorumlu birer vatandaş olmalarını sağlamak için önemli bir araçtır (Eurydice, 2010).

Fransız İhtilali, 1789-1799 yılları arasında Fransa'da gerçekleşen ve mutlak monarşinin devrilip yerine cumhuriyetin kurulmasıyla sonuçlanan büyük bir toplumsal ve siyasi dönüşümdür. İhtilal, Aydınlanma düşüncesinin etkisiyle ortaya çıkmış ve özgürlük, eşitlik, kardeşlik gibi kavramları ön plana çıkarmıştır. İhtilal, toplumsal eşitsizliklere ve ayrıcalıklara karşı bir başkaldırı olarak başlamış ve toplumun her kesiminde köklü değişikliklere yol açmıştır. Bu değişiklikler, ulus devlet kavramının temelini oluşturmuştur. Fransız İhtilali, halkın bilinçlenmesine ve eğitim seviyesinin artmasına katkıda bulunmuştur. Bu durum, ulus devletlerin oluşumunda ve güçlenmesinde önemli bir rol oynamıştır (Kavık, 2024).

Fransa eğitim sisteminde ise son yıllarda önemli değişiklikler yaşanmıştır. 2015'teki program değişikliği ile tarih, coğrafya ve vatandaşlık dersine ahlak eğitimi de dâhil edilerek,

bu dersler zorunlu hale getirilmiştir. Fransa'daki sosyal bilgiler eğitimi, öğrencilerin sosyal sorumluluk taşıyan, bilinçli ve sorumlu birer vatandaş olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır (Kafadar, 2018).

23 Mayıs 1949 tarihinde kabul edilen Alman Anayasası, demokratik, çoğulcu ve özgürlükçü bir sistemin teminatıdır. Bu değerler, sosyal bilgiler derslerinde öğrencilere öğretilir ve demokratik toplumların nasıl işlediği hakkında bilgi verir. Anayasanın ilk maddesi, insan onurunun dokunulmaz olduğunu belirtir. Bu, sosyal bilgiler derslerinde insan hakları konusunun önemini vurgular ve öğrencilerin bu hakları anlamalarını sağlar. Alman Anayasası, Nazi diktatörlüğünden sonra kabul edilmiştir. Bu tarihsel bağlam, sosyal bilgiler derslerinde Almanya'nın geçmişi ve bu geçmişin modern Alman toplumuna nasıl şekil verdiği hakkında bilgi verir. Alman Anayasası, toplumsal bir sözleşme olarak kabul edilir. Bu, sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin anayasanın toplumun farklı kesimlerini nasıl bir araya getirdiğini anlamalarına yardımcı olur. Almanya'da sosyal bilgiler bölümleri birçok üniversitede mevcuttur. Bu bölümler, genellikle Lehramt (öğretmenlik) ve Sozialwissenschaften (sosyal bilimler) fakülteleri bünyesinde yer almaktadır. Bu bölümlerden mezun olan öğrenciler, sosyal bilgiler dersleri aracılığıyla, gelecekte yetiştirilmesi hedeflenen vatandaş modeline uygun bir eğitim verme amacını güderler (Bilici ve Bedirhanoğlu, 2020).

2.2.6. Türkiye'de Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi

Türk milletinin sosyal bilimler alanındaki çalışmaları ve sosyal bilimlere dair örnekler, tarihsel süreçte oldukça köklü bir geçmişe sahiptir. Sosyal bilgiler eğitiminin temelleri, İslamiyet'in kabulünden önceki dönemlere kadar uzanabilir. Türk milletinin binlerce yıllık tarihi ve kültürel mirası, onu sosyal ve kültürel açıdan zengin bir toplum yapısına sahip kılmıştır. Bu nedenle, "sosyal" kelimesi, Türk milletinin derin geçmişinde önemli bir yer tutmaktadır (Sönmez, 2005).

Selçuklular döneminde inşa edilen Nizamiye Medreseleri, Türk milletinin eğitim alanındaki en önemli kurumlarından biri olarak kabul edilir. Bu medreselerde, İslami ilimlerin yanı sıra tıp, matematik ve felsefe gibi alanlarda da dersler verilmiştir. Ancak, Nizamiye Medreseleri'nde tarih ve coğrafya derslerine dair herhangi bir spesifik bilgi bulunmamakla birlikte, bu medreselerden yetişen tarihçiler, dünya çapında ün kazanmış ve tarih ile coğrafya alanında önemli eserler bırakmışlardır (Kan, 2010).

Osmanlı Devleti'nde eğitim, medreseler aracılığıyla yürütülüyordu. Medreselerde dini eğitim ağırlıklı olmakla birlikte, tarih, coğrafya ve hukuk gibi sosyal bilimler de öğretilmekteydi. Ahilik, esnaf ve zanaatkarların oluşturduğu bir teşkilattı ve sosyal adaletin

sağlanması, esnafın eğitimi ve ahlaki değerlerin korunması açısından büyük bir rol oynuyordu (Çiydem ve Kaymakçı, 2021).

Osmanlı eğitim kurumlarında tarih öğretiminin nasıl olduğu hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Klasik dönemin en önemli eğitim müessesesi kuşkusuz medreselerdir. Buralarda tarihin müstakil bir ders olarak okutulduğuna dair İshak bin Hasan Et-Tokadi'nin Manzume-i Tertib-i Ulûm isimli eseri dışında bilgi bulunmamakta ise de kuruluş amacı öğrencilere dini konuları ve dini terbiyeyi vermek olan medreselerde, İslam tarihi ile ilgili konuların doğrudan veya dolaylı yoldan verildiğini düşünülmesi de gerekir (Özyılmaz, 2002).

Osmanlılar döneminde asıl köklü değişiklikler ise Tanzimat'tan itibaren yapılmıştır. Coğrafya; heyet, tarih ve edebiyat dersi içinde okutulmuştur. Başlangıçtan beri var olan darü't-talim, mektep, muallimhane veya sıbyan mektebi denilen ilkokul düzeyindeki okulların ana dersi Kur'an olmakla birlikte yeri geldikçe tarih konularından da bahsedilmiştir. Islahat Fermanı'nın 1856 yılında kabul edilmesiyle eğitim öğretim sahasında birçok alanda yenileşme hareketlerine başlanmıştır. Bu doğrultuda "Maarif-i Umûmiye Nezâreti" 1857 yılında kurulmuştur. Bakanlık tarafından 1859'da Mülkiye Mektebi kurularak ilk önemli çalışma gerçekleştirilmiştir. Mülkiye Mektebi'nin 1. sınıfına tarih ve coğrafya dersleri konulmuştur. 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile tüm Sıbyan Mekteplerinde Muhtasar Tarih-i Osmani, Muhtasar Coğrafya ve Malumat-ı Nafia(yararlı bilgiler) derslerinin okutulması öngörülmüştür. Ancak sosyal bilgilerin kapsamına giren 46 dersler, ilk kez Sultan II. Abdülhamid zamanında (1876-1909) Maarif Nezaretine bağlı, usûl-i cedide (modern tarza) uygun eğitim ve öğretim yapan birer ilköğretim müessesesi olan iptidailerin programlarında yer almıştır. 1891'de ise ilkokul programları ele alınıp yeniden düzenlenmiştir. Bu program ile birlikte İstanbul'da taşra, şehir ve kasaba ilkokulları arasında bir fark gözetilmeyerek hepsi için aynı derslerin okutulması uygun görülmüştür. Bu programda sosyal bilgilerle ilgili olarak Mülâhhas Tarih-i Osmani ve Muhtasar Coğrafya-yı Osmani dersleri bulunmaktadır. Bu dersler sayesinde öğrenciler yaşama hazırlanma imkanı bulmuşlardır (Erkan, 2017).

Nizamname uyarınca sıbyan mekteplerinde belirtilen reformun yapılabilmesi için okullarda okutulacak kitap ve tercümeleriyle ilgili nizamname yayınlanmıştır. Bu nizamname uyarınca, olayların tarafsızca sunulması ve çocuklara mutlaka ülke sevgisi verilmesi gerektiği belirtilmiş; bunun da ancak sosyal bilgiler alanına giren dersler sayesinde yapılabileceği savunulmuştur (Öztürk ve Otluoğlu, 2005).

Cumhuriyet'in ilanından sonra da eğitim çalışmaları tüm hızıyla devam etmiştir. 3 Mart 1924 yılında Tevhidi Tedrisat Kanunu (Öğretimin Birleştirilmesi Yasası) kabul edilmiş ve

ülkedeki bütün okullar 52 Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Bu kanunla birlikte birçok konuda yeni düzenlemeler yapılmış ve birbiriyle uyumsuz olan kurumlar kaldırılmıştır (Akyüz, 2012).

1924 programı yetiştirilmek istenilen vatandaşlık özelliklerinin yansıtıldığı bir program olmuştur. Bu programla yeni kurulan devletin temel inkılaplarını özümsemiş, laik, çağdaş ve cumhuriyet ideolojisini benimsemiş bir yurttaş tipinin oluşturulmaya çalışıldığı söylenilebilir (Sönmez ve Kılıçoğlu, 2016).

1924 yılı, Türk eğitim sistemine pragmatik eğitim felsefesinin yansıması açısından da bir dönüm noktası olmuştur. Tevhidi Tedrisat Kanunuyla milli bir kimliğe sahip vatandaş yetiştirmek için eğitim sistemini yapılandırma işine girilmiştir. 8 Mart 1924'te Vasıf Çınar'ın Maarif Vekilliği döneminde John Dewey Türkiye'ye davet edilmiş ve Türkiye'nin yeni eğitim hedeflerinin belirlenmesinde önemli görüşler ortaya koymuştur. Cumhuriyet döneminde Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924) Eğitimde birlik sağlanarak, modern eğitim sistemine geçiş yapıldı. Bu dönemde sosyal bilgiler dersleri, tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi gibi dersler altında işlendi. Amerikalı eğitimci John Dewey'in hazırladığı rapor, Türkiye'deki eğitim sisteminin modernleşmesine katkıda bulundu. Bu rapor, sosyal bilgiler derslerinin temellerini oluşturdu. 1953 Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri Programında sosyal bilgiler dersi, ilk kez bu programda yer aldı. 1968'den itibaren ilkokullarda, 1973'ten itibaren ise ortaokullarda okutulmaya başlandı. 1985 değişikliklerinde Ortaokullarda sosyal bilgiler dersinin yerini "Milli Tarih" ve "Milli Coğrafya" dersleri aldı. 1998 ve 2005 Programlarında sosyal bilgiler dersinin içeriği genişletildi ve vatandaşlık konularına ağırlık verildi. 2005 yılında yapılandırmacı eğitim anlayışı benimsendi. 2018 Revizyonunda sosyal bilgiler öğretim programı, dönemin şartlarına uygun olarak revize edildi ve yapılandırmacı eğitim anlayışı geliştirildi (Köse, 2019).

Sosyal bilgiler, günümüzde birçok ülkede büyük bir öneme sahip olan ve toplumsal yapı içinde aktif, sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmeyi hedefleyen bir derstir (Hanaylı ve diğerleri, 2020). Türkiye'de, sosyal bilgiler dersi ilkokul seviyesinde dördüncü sınıflarda, ortaokulda ise beşinci, altıncı ve yedinci sınıflarda okutulmaktadır. Sosyal bilgiler, hem sosyal hem de beşeri bilimlerin iç içe geçtiği, teknik unsurlar ve bilgi kaynaklarının birleşerek öğrencilere sunulduğu bir ders olarak tanımlanabilir (Gazel ve Erol, 2012).

1980 Askeri Darbesi sonrasında, eğitim programında yapılan değişikliklerle milli ve ulusal kavramlara vurgu yapılmıştır. Öğrencilere belirli kavramların empoze edilmeye çalışıldığı görülmüştür. Sosyal bilgiler dersi, ideoloji aktarımında bir araç olarak kullanılmıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen Milli Eğitim Şûralarına bakıldığında, 8-22 Haziran 1988

tarihlerinde toplanan 12. Milli Eğitim Şûrasında, sosyal bilgilerin temel hedeflerini oluşturan Türk tarih öğretiminin milli benliği kazandırmada zorunlu olduğu ve demokratik anlayışların geliştirilmesi için tarih öğretimine önem verilmesi gerektiği yönünde kararlar alınmıştır. Liselerin bünyesindeki ortaokulların ilköğretim bünyesine alınması, mevcut ortaokulların ilköğretimle bütünleştirilmesi ve sekiz yıllık ilköğretimin ortak bir öğretim programına kavuşturulması gibi konular kararlaştırılmıştır. İlköğretimin yapısal sorunları ve öğretmen yetiştirmede yaşanan aksaklıklar ele alınmıştır. İlköğretimden ortaöğretime geçişte öğrencilerin yönlendirilmesi kararlaştırılmıştır (Köse, 2019). 12. Milli Eğitim Şûrasında, Türkiye’de 1982’den (11. Şûra) 1988’e kadar geçen altı yıllık dönemde büyük bir ekonomik ve sosyal değişim yaşandığı belirtilmiştir. Eğitim, toplum sistemlerinin en önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmiştir. Bu altı yıllık süreçte, Türkiye’de eğitim sisteminin birçok meselesinin tekrar gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, dersin öğretim programı üzerinde ABD’nin artan nüfuzuna paralel olarak, bu dönemde ABD’de egemen olan yeni sosyal bilgiler akımının etkisi olmuştur. Ancak, bu yenileşme hareketini destekleyecek yeterli eğitim-öğretim araç ve gereçlerinin yetersizliği ve öğretmenlerin yeterli mesleki donanıma sahip olmayışı nedeniyle Türkiye’deki ilköğretim okullarında geleneksel yaklaşım devam etmiştir (Öztürk ve Otluoğlu, 2005).

2005 yılında ilköğretimde yeni bir program uygulanmaya başlanmıştır. Bu programda sosyal bilgiler dersinin temel vizyonu, MEB tarafından şu şekilde belirtilmiştir: “21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren) sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir” (MEB, 2005: 6). Bu açıklamaya dayanarak, MEB sosyal bilgiler dersinin temel amacını, öğrencileri demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak yetiştirmek, onların toplumla uyumlu olmalarını sağlamak ve bu bilgi birikimini hayata geçirebilecek donanımlar kazandırmak olarak ifade etmiştir (MEB, 2005: 7).

2012 yılı, Türk Eğitim Tarihi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu yıl, 4+4+4 eğitim modeline geçilmiş ve eğitimin 12 yıla çıkarılması kararlaştırılmıştır (T. C. Resmi Gazete, 2012). 2012 eğitim programında, ilköğretim yerine ilkokul ve ortaokul terimlerinin kullanılması kararlaştırılmıştır. İlkokul 3. sınıfta dört saat okutulan hayat bilgisi dersi üç saate

indirilmiş, 4. sınıfta sosyal bilgiler dersine ek olarak iki saat insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersi eklenmiştir. Ortaokullarda ise vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi kaldırılmıştır. 5. sınıflarda sosyal bilgiler dersini sınıf öğretmenleri verirken, bu program ile branş öğretmenleri vermeye başlamıştır (Çatak, 2015: 90-91).

2.3. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Dersi İlişkisi

Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler, sıkça karıştırılan ancak farklı kavramlardır. Bu iki terim, içerik, yöntem ve amaç açısından farklılıklar göstermektedir. Sosyal bilimler, daha ayrıntılı ve bilgi açısından zengin bir alan sunarken, sosyal bilgiler daha sade, anlaşılır ve okul müfredatına uygun bir formatta, sosyal bilimlerin yöntemlerini içermektedir. Sosyal bilimler, sosyal bilgilerin çatı kavramıdır ve birçok sosyal bilim dalını kapsar (Köken, 2002).

Sosyal bilgiler kavramı, uzun yıllar boyunca akademik çevrelerde tek bir tanım etrafında birleşilememiştir. Sosyal bilgiler, genel anlamda kabul görmüş bir terim olsa da, her ülkenin eğitim sistemiyle uyumlu özgün bir sosyal bilgiler öğretim programına sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sosyal bilgilerin evrensel bir tanımı olmasa da, sosyal bilgiler dersini müfredatına dâhil eden her ülkenin, kendi eğitim sistemine ve toplumsal yapısına uygun bir sosyal bilgiler öğretim programı geliştirmesi önemlidir (Turan, Sünbül ve Akdağ, 2009).

Sosyal bilimler, toplumla ilgili bilimsel bir alanı ifade eder. "Sosyal" kelimesi, toplumsal, kitlesel ve çevresel kavramlarla ilişkilidir. Sosyal, bireysel özelliklerden ziyade, toplumsallaşma ve sosyalleşme süreçlerine dayalı bir işleyişi anlatır. Sosyal bilgiler, bu "sosyal" kavramı, bireyin toplumsal bir üye olarak gelişmesini ve sosyalleşmesini vurgulayan bir içerik sunar. Böylece, sosyal bilgiler sosyal bilimler içinde özelleşerek, daha somut ve erişilebilir bir boyut kazanır (İnan, 2014).

Sosyal bilgiler dersinin gelişmesinde etkili olan iki ana faktör bulunmaktadır. İlki, 1890'larda Amerika'ya göç eden bireylerin istenen yurttaşlık özelliklerini kazanmalarını sağlamak ve onları Amerikan toplumuna entegre etmek için geliştirilen eğitim politikalarıdır. İkinci faktör ise, John Dewey ve diğer eğitimcilerin derslerin, öğrencilerin gündelik yaşamlarına ve ilgi alanlarına dayalı olarak oluşturulması gerektiğini savunarak sosyal bilgiler anlayışını şekillendirmeleridir (Şimşek, 2007).

Sosyal bilgiler dersi, sosyal bilimlerin öğretimi amacıyla oluşturulmuş bir program olup, özellikle 11-15 yaş arasındaki öğrencilere yönelik ders içeriğini kapsar. Bu dersin içeriği, öğrencilerin yaşına uygun şekilde sosyal bilimlerin temel kavramlarını ve bilgilerini öğretmeyi hedefler. Sosyal bilimler ise, genellikle daha ileri düzeyde, toplumsal ilişkileri ve insan

davranışlarını derinlemesine inceleyen akademik bir alandır. Bu bağlamda, sosyal bilimler daha çok geniş bir disiplinler arası yapıyı ve akademik boyutları temsil ederken, sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin yalnızca belirli bir yönünü, yani öğrencilere uygun daha sadeleştirilmiş bir halini eğitim programlarında sunar (Özbaran, 2003).

Sosyal bilimler ile sosyal bilgiler arasındaki fark, birinin genel bilgi sınıflandırması, diğerrinin ise ders programı sınıflandırması olarak tanımlanabilir. Sosyal bilimler, iktisat, sosyoloji, felsefe, psikoloji, antropoloji, siyasal bilgiler ve tarih gibi geniş bir disiplinler yelpazesini kapsarken; sosyal bilgiler derslerinde, coğrafya, tarih ve vatandaşlık bilgisi gibi daha odaklanmış dersler bulunur. Ayrıca sosyal bilimlerin temel disiplinlerinden hukuk, mantık, felsefe ve ahlak bilgisi gibi konular da sosyal bilgiler dersinin içinde ele alınabilir. Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin kapsamına giren ama daha dar bir çerçevede öğretilen konuları temsil eder ve toplumsal yapıya dair gerekli bilgileri ele alır. Bu bağlamda, sosyal bilgiler, toplumun bireylerinin ilişkilerini, kültürel yapılarını ve sosyal gruplarla olan bağlarını da içerir (Sözer, 1998).

Sosyal bilgiler, doğası gereği pek çok farklı sosyal bilim dalıyla ilişki içindedir. Bu bilim dalları arasında arkeoloji, antropoloji, coğrafya, ekonomi, hukuk, tarih, siyasi bilimler, felsefe, sosyoloji, din, psikoloji, edebiyat, mantık, sanat ve doğa bilimleri bulunmaktadır. Sosyal bilgiler, bu farklı bilim dallarından yararlanarak, sosyal bilimler için sistematik ve uyumlu bir çalışma alanı oluşturur. Sosyal bilimler, kendi doğasına uygun bir şekilde bu disiplinlerden faydalanarak hem teorik hem de pratik anlamda geniş bir araştırma ve çalışma sahası yaratmaktadır. Sosyal bilgilerin temel amacı, kültürel çeşitliliğe sahip, demokratik değerleri benimsemiş toplumlardaki bireylerin, kamu menfaati ve bilimsel bilgi doğrultusunda, mantıklı kararlar alabilme becerisini geliştirmeleridir. Bu amaca hizmet ederken, yeni nesillere toplumsal sorumluluk bilinci aşlamak hedeflenmektedir (Safran, 2010).

Sosyal bilimlerin doğası gereği birçok farklı bilim dalıyla ilişki içinde olması, geniş bir çalışma alanı ve disiplinler arası bir etkileşim yaratmaktadır. Bu durum, sosyal bilimlerin bilimsel bir temele dayanan geniş bir araştırma alanı oluşturmalarına katkı sağlar. Sosyal bilgiler, bilgi temelli karar alma süreçleriyle, dünya ve ülke sorunlarına karşı duyarlı, problem çözme becerileri yüksek, özgüvenli ve sorumluluk almaktan çekinmeyen vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir alandır. Bu disiplin, beşerî ve sosyal bilimlerden aldığı yöntemleri ve bilgiyi bir araya getirerek hibrit bir yaklaşım geliştirmektedir (Hanaylı vd, 2020).

Sosyal bilgiler öğretiminin gelişiminde, kendi doğası ve diğer sosyal bilimlerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda, üç ana öğretim geleneğinden beslenmektedir.

Amerika'da sosyal bilgiler, başlangıcından bu yana çeşitli yaklaşımlar doğrultusunda şekillenmiştir. Örneğin, Hunt ve Metcalf (1955, 1968) tarafından önerilen yaklaşımlar, lise seviyesindeki sosyal bilgiler öğretiminde "yansıtıcı düşünme", "kültürün yakın alanları", "problem çözme modelleri" ve "değerler" gibi konulara dikkat çekmektedir. Nelson ve Michaelis (1980) ise, Hunt ve Metcalf'ın bu yaklaşımlarına iki yeni kategori eklemişlerdir: "bilgiye dayalı sosyal eleştiri" ve "bireysel gelişme". Bu yaklaşımlar, sosyal bilgilerin bilimsel süreçlerle ve bilimle yakın bir ilişki içinde olduğunu ve fen bilimlerinden farklı olarak yorum temelli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Sosyal bilgiler yalnızca çeşitli sosyal bilim dallarıyla değil, aynı zamanda küresel eğitim ve kültürel anlayış gibi önemli konu alanlarıyla da ilişkilidir. Russell (2014), editörlüğünü üstlendiği kitabında, sosyal bilgilerdeki önceki yaklaşımlara ek olarak, "ahlak ve karakter eğitimi", "küresel eğitim" ve "kültüre duyarlı sosyal bilgiler eğitimi" gibi önemli yaklaşımları tartışmaktadır. Bu yaklaşımlar, sosyal bilgilerin zengin ve derin içeriğini ortaya koyar. Sosyal bilgilerin sadece disiplinlerle değil, aynı zamanda küresel bir bağlamla da ilişkili olması, dersin içeriğini daha da derinleştirir. Bu nedenle, sosyal bilgiler eğitiminin kapsamı oldukça geniş ve zengindir. Bu dersin içeriği, eğitim-öğretim ortamlarıyla olan etkileşimi sayesinde daha da derinleşir ve şekillenir.

Sosyal bilgiler, çeşitli sosyal beceri dersleriyle de ilişkilidir. Örneğin, sosyal bilgiler ile sanat arasında da önemli bir bağlantı bulunmaktadır. Kopp (2017), sosyal bilgilerin "değerlendirme yapabilme" yetisinin kazandırılmasının yanı sıra, "sanatla entegrasyonu" konusunu da ele almıştır. Bu, sosyal bilgilerin doğası gereği birçok farklı disiplinle etkileşim içinde olduğunu kanıtlar niteliktedir. Sosyal bilgiler, tarihsel olarak ortaya çıkışından günümüze kadar bilimle olan ilişkisini sürdürmüş ve bu ilişki giderek daha da derinleşmiştir. Yapılan araştırmalar, sosyal bilgilerin bilimle olan etkileşimini gözler önüne sererken, bu alandaki nitel ve öznel çalışmalar, sosyal bilgilerin yalnızca kültür aktarımı yapmakla kalmayıp, aynı zamanda bilimsel problem çözme yollarını da öğreten önemli bir alan olduğunu göstermektedir.

2.4. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye’de Eğitimi

Çocukların haklarının korunmasına dair en temel düzenlemeyi Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi oluşturur. Bu sözleşme, tüm devletlere, çocukların eğitiminde fırsat eşitliği sağlamayı ve bu konuda sorumluluk üstlenmeyi yükler (Topçuoğlu, 2012). Eğitim hakkı, Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO),

Yabancı öğrencilerin hem dünya çapında hem de Türkiye'deki yaşamları, bir dizi zorlukla birlikte gelir. Bu zorlukların başında dil bariyerleri ve eğitimle ilgili sorunlar yer alır. Ayrıca, yabancı öğrencilerin karşılaştıkları sosyal, kültürel ve ekonomik zorluklar da önemli bir yer tutar (Li ve Kaye, 1998). Yabancı öğrencilerin yaşadıkları güçlükler arasında en öne çıkanlar, kültürel yabancılaşma, uyumsuzluk ve çekingenlik gibi sorunlardır (Biggs, 1999).

Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu öğrenciler, dışlanmışlık hissi yaşayabilmektedir. Bu durum, Türk öğrenciler ile yabancı öğrenciler arasındaki sosyalleşmenin istenilen düzeyde gerçekleşmemesine yol açmaktadır (Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010).

Türkiye'de yabancı öğrencilerin eğitim almasına dair temel düzenlemeler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın genel mevzuatında ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yer almaktadır. Bunun yanında, 2002 yılında çıkarılan "Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik", 2004'te yayımlanan "MEB Denklik Yönetmeliği" ve 2014'te yayımlanan "Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" konulu genelgeler de bu konuda önemli düzenlemeler getirmektedir.

2014/21 numaralı genelge, özellikle zorunlu eğitim yaşındaki öğrencilerin öncelikli olarak eğitim hizmetlerinden yararlanmasını ve bu hizmetlerin koordineli bir şekilde sunulmasını hedef almıştır. Bu genelge kapsamında, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir müsteşar yardımcısının liderliğinde bir komisyon kurulmuş, yabancı öğrencilerin karşılaştıkları sorunların çözülmesi için yerinde çözümler üretilmesi amaçlanmıştır (Özdemir, 2016).

Bu komisyonun sorumlulukları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Öğrencilerin denklik yönetmelik ve kılavuzlarına göre denkliklerinin belirlenmesi,
2. Öğrencilerin nakil komisyonları aracılığıyla eğitim alacakları okullara yönlendirilmesi,
3. Göç gibi kitlesel akınlarla gelen öğrencilerin, barınma merkezlerinde ya da dışarıda geçici eğitim merkezleri kurarak eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, bu amaçla personel alımı ve görevlendirilmesi yapılması,
4. Bu merkezlerde ihtiyaç duyulması durumunda, özel binaların veya personellerin hizmete sunulması,
5. Derslerde kullanılacak araç gereçlerin temini, bursların sağlanması ve bu süreçlerin koordineli bir şekilde raporlaştırılması.

Ayrıca, yabancı öğrencilerin ülkeye giriş yaptıktan sonra, okullara kayıtları, kabul süreçleri, gerekli belgelerin düzenlenmesi, rehberlik hizmetlerinin sağlanması ve sınav

sistemleri gibi birçok konu, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2014/21 numaralı "Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" genelgesinde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yurt içinde ve yurt dışında yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların çözümü ile ilgili yapılan akademik çalışmalara yer verilmiştir.

2.5.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yılmaz (2014) çalışmasında, Almanya'da yaşayan Türklerin anadil eğitimi alanında yaşadığı sorunları inceleyerek, bu sorunları iki dillilik bağlamında değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, Almanya'nın ulus-devlet politikasının devam etmesi ve bu durumun azınlık çocuklarının anadil öğrenme haklarını engellemesi, Türklerin ötekileştirilmesi, bu alandaki çalışmaların sınırlı kalması ve Almanya'daki eğitim sisteminin genellikle "Submersiyon Modeli" (yani, öğrencilerin anadillerinin yok sayılarak sadece hedef dilde eğitim verilmesi) olması gibi sorunlar ortaya konmuştur.

Hung, Yang, Hwang, Chu ve Wang (2018) araştırmasında, 2007 ile 2016 yılları arasında yapılan araştırmalar üzerinden dil eğitiminde dijital oyunların kullanımını ve etkilerini incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre, dijital oyunlar dil ve okuryazarlık öğrenimini teşvik etmekte ve öğrencilerin öğrenme süreçlerini desteklemektedir.

Caravita, Stefanelli, Mazzone, Cadei, Thornberg ve Ambrosini (2020) çalışmasında, göçmen öğrencilere yönelik akran zorbalığının dinamiklerini daha iyi tespit edebilmek amacıyla karma yöntemli bir tasarım kullanmıştır. Araştırmanın sonucunda, genel zorbalığın akranlar arasında algılanan popülerlikle ilişkili olduğu, ırksal zorbalığın ise önyargılarla bağlantılı olduğu ancak akran ilişkileriyle doğrudan ilişkili olmadığı görülmüştür. Anti-göçmen önyargılarının, ırksal zorbalığı yönlendirmedeki rolü ergenlerin mülakatlarında da vurgulanmıştır. Nitel veriler, zorbalığın nedenleri arasında ergenlerin, özellikle kurban göçmen öğrenci olmadığında, hakimiyet ve popülerlik arzusunu belirtmiştir. Araştırma, ırksal zorbalığı önlemek amacıyla anti-zorbalık müdahalelerinin önyargıları da ele alması gerektiğini önermektedir.

Kim, Mok ve Seidel (2020) çalışmasında, 14 farklı araştırmayı inceleyerek, ebeveyn etkisinin göçmen öğrencilerin başarıyla ilgili motivasyonları üzerindeki genel etkisini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveyn etkisinin göçmen öğrencilerin başarıyla ilgili motivasyonları üzerinde genel olarak küçük bir etkisi olduğu bulunmuştur. Ebeveynin psikolojik katılımı ve eğitim düzeyinin, öğrencinin başarıyla ilgili motivasyonunu etkileyen en

önemli faktörler arasında olduğu belirtilmiştir. Özellikle, göçmen öğrencilerin başarıyla ilgili motivasyonlarının ve başarılarının ebeveyn etkileriyle ilişkisi önemli bir rol oynamaktadır.

L. Brennan ve M. Brennan (2020) çalışmasında, dünyadaki küresel göç ve jeopolitik istikrarsızlık nedeniyle okullarda göçmen öğrenci sayısının arttığına dikkat çekmişlerdir. Araştırma, göçmen ve mülteci öğrenciler için eğitim sistemlerinde daha fazla eşitlik ve sosyal adalet sağlamak amacıyla küresel vatandaşlık eğitimi tanıtmayı hedeflemektedir. Çalışma, liderlerin, politika yapımcılarının ve eğitimcilerin göçmen öğrenciler için daha büyük eşitlik ve sosyal adaleti teşvik etmek üzere bir çerçeve oluşturması gerektiğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, eleştirel küresel vatandaşlık eğitiminin kültürel duyarlı eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkileri tartışılmakta ve tüm öğrencilere eşit fırsatlar ve kaynaklar sağlamak için anlamlı ve pratik yollar benimsenmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Vitsou, Papadopoulou ve Gana (2020) çalışmasında, Yunanistan'da ilkokulda başlayan mülteci çocuklarla yapılan altı aylık drama eğitimi tabanlı projeye ilgili deneyimleri incelemiştir. Katılımcılar, Suriye kökenli, yaşları altı ila on iki arasında değişen 20 çocuktan oluşmaktadır ve bu çocukların cinsiyeti on bir erkek ve dokuz kız öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların ana dilleri Kürtçe ve Arapça olup, çoğu İngilizce ve Yunancayı temel seviyede bilmektedir. Araştırma, bu çocukların etkileşim ve öz ifade için çeşitli dilsel ve dil dışı kaynaklardan yararlandığını ve sınıf arkadaşlarına, öğretmenlerine ve okula karşı olumlu duygular geliştirdiklerini göstermektedir. Ayrıca, drama pedagojisinin mülteci çocukların ikinci dil öğrenimi ve okul ortamında sosyalleşmeleri üzerindeki faydalı etkilerini vurgulamaktadır.

Rodríguez, Valle, Gironelli, Guerrero, Regueiro ve Estévez (2020) çalışmasında, İspanya'daki yerli ve göçmen öğrencilerin PISA 2018 değerlendirmesinde yer alan matematik ve fen becerilerinin seviyelerini incelemiş ve yerli ile göçmen öğrenciler arasındaki farkları değerlendirmiştir. Araştırmanın örneklemi 7099 İspanyol öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin %42'si yerli öğrenci, %35,5'i birinci kuşak göçmen öğrenci ve %22,7'si ikinci kuşak göçmen öğrencilerdir. Çalışma sonucunda, yerli öğrencilerin, diğer iki grup göçmen öğrenciden daha yüksek matematik ve fen becerileri sergilediği tespit edilmiştir. Ayrıca, yerli öğrenciler pozitif etki, öz yeterlilik, dayanıklılık ve okula aidiyet hissi konularında da daha yüksek ortalamalar elde etmiştir. Hayat memnuniyeti açısından ise göçmen ve yerli öğrenciler arasında bir fark görülmemiştir. İkinci kuşak göçmenler, birinci kuşak göçmenlere göre daha yüksek pozitif etki göstermiş ve okula aidiyet konusunda daha yüksek seviyelerde bulunmuşlardır.

Kaukko ve Wilkinson (2020) çalışmasında, Avustralya'daki ilköğretim çağındaki mülteci kökenli öğrencilerle yapılan derinlemesine, eleştirel olay görüşmeleri kullanılarak başarılı mülteci öğrencilerin öğrenme uygulamalarının sosyal ve tarihsel bağlamda nasıl şekillendiği araştırılmıştır. Araştırma, zor başlangıç noktalarına ve eğitimdeki boşluklara rağmen, pek çok mülteci öğrencinin okulda öğrenme ve başarıya ulaşma yolları bulunduğunu ortaya koymuş, ancak bu başarının tesadüflerle gerçekleşmemesi gerektiği sonucuna varmıştır. Ayrıca, kapsayıcı okulların sadece mülteci öğrencilerin karşılaştığı öğrenme zorluklarını değil, aynı zamanda eğitimlerine getirdikleri kaynakları da kabul etmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

Lee, Sabuncu, Goodwin ve McDevitt (2021) çalışmasında, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri ve Hong Kong'daki göçmen çocukların eğitimi üzerine sosyal adalet perspektifinde bir literatür taraması gerçekleştirmiştir. Çalışma, göçmen öğrencilerin çeşitliliği nedeniyle öğretmenlerin pedagojik açıdan yeterli olmalarını gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Göçmen öğrencilerin sınıflara getirdiği değerlerin dil öğreniminin ötesinde önemli olduğu belirtilmiş ve sosyal adalet eğitiminin öğretmen eğitime dâhil edilmesinin, kapsayıcı ve kültürel olarak duyarlı bir öğretim sağlamada kritik rol oynadığı ifade edilmiştir.

2.5.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Kömürcü (2019), gerçekleştirdiği araştırmasında, öğretmenlerin sınıflarında bulunan yabancı uyruklu öğrenciler hakkındaki algılarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre, yabancı uyruklu öğrenciler kültürel farklılıklar nedeniyle uyum ve sosyalleşme problemleri yaşamakta, davranışsal sorunlar gözlemlenmektedir. Ayrıca dil yetersizliği, iletişim sorunları ve akademik başarısızlıklar da bu öğrenciler için önemli zorluklar arasında yer almaktadır.

Sarıahmetoğlu (2019), yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim aldığı ortaokullarda, öğrenciler, öğretmenler ve okul yöneticilerinin süreçte karşılaştıkları zorlukları incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, hem öğrenciler hem de öğretmenler ve okul yöneticileri için en büyük sorun dil problemleri olmuştur. Bu durum, öğrencilerin akademik başarısızlık yaşamalarına ve akranları tarafından dışlanmalarına yol açmaktadır. Okulda yabancı uyruklu öğrenci sayısının artması, aynı zamanda çeteleşme ve şiddet olaylarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra, yabancı uyruklu öğrencilerin sağlık kontrolünden geçmemesi, aşılarının eksik olması, denklik işlemlerinde bazı öğrencilerin daha alt sınıflara yerleştirilmesi ve bazı okullarda öğrenci yoğunluğu gibi problemler de rapor edilmiştir.

İçöz (2019) araştırmasında, yabancı uyruklu öğrencilerin ilköğretim kademesinde karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerine yer verilmiştir.

Araştırma bulguları, dil problemi, kültürel uyumsuzluk, ilgi eksiklikleri, davranış sorunları ve denklik sorunları gibi başlıca zorlukları ortaya koymuştur. Ayrıca, ders işleme sürecinde dikkat dağınıklığı, zaman kaybı ve iletişim güçlükleri gibi problemler de tespit edilmiştir. Bu sorunlara karşı geliştirilen çözüm önerileri arasında veli iş birliği, sosyal etkinlikler ve dil kursları gibi çalışmalar yer almıştır.

Demir (2020) ise, devlet okullarındaki yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadığı sorunlara yönelik öğretmen görüşlerini analiz etmeyi hedeflemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere karşı sergiledikleri olumlu tutum ve davranışların eğitim sürecinde önemli ölçüde olumlu etkiler yarattığı görülmüştür. Ayrıca, okul yönetiminin öğretmenleri destekleyici tutumları, velilerin eğitim sürecine katılımları ve öğrencilerin eğitim yeterlilikleri, yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadığı zorlukların çözülmesine önemli katkılar sağlamıştır.

Yaman (2020) gerçekleştirdiği araştırmada, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi öğrenme nedenlerini ve öğrenme sürecinde karşılaştıkları kolaylaştırıcı ve zorlaştırıcı faktörleri incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, yabancı uyruklu öğrenciler, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenerek sonraki eğitim hayatlarını daha kolay hale getirmek ve sosyal yaşamlarını sürdürebilmek istemektedirler. Türkçeyi öğrenmelerini kolaylaştıran faktörler arasında, aynı dine mensup olmaları, coğrafi yakınlıkları ve kültürel benzerlikler öne çıkmıştır. Ancak, ana dillerinin Türkçeden farklı bir yapıya sahip olması, yakınlarının sürekli Arapça konuşuyor olmaları ve derslerdeki yetersizlikler gibi faktörler ise Türkçe öğrenimini zorlaştırmaktadır.

Ak (2020) araştırmasında, yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, bu öğrenciler özellikle atasözleri, uzun kelimeler ve eş anlamlı kelimeler gibi dilsel zorluklar yaşamakta, Türkçeyi öğrenmede güçlük çekmektedirler. Türkçeyi öğrenme sürecinde, öğrencilerin okulda verilen kurslardan, öğretmenlerden, arkadaşlardan, çizgi filmlerden ve aile üyelerinden faydalandıkları ifade edilmiştir.

Çakmak (2018), Suriyeli öğrencilerin yoğunlukta olduğu okullarda okul müdürlerinin yönetsel zorluklarını incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgulara göre, okul müdürleri en çok dil ve iletişim problemleri, kalabalık sınıf ortamları, belirsiz kayıt alanları, Türk ve Suriyeli veliler arasında uyum sorunları, okul kültürü ve disiplin sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bunun yanı sıra akademik başarısızlık, finansal kaynak yetersizliği, yapılan yardımların eşit dağıtılmaması, personel ihtiyacı ve hizmet içi eğitim gerekliliği gibi sorunlar da tespit edilmiştir. Dil sorununu çözmek için kursların aktif hale getirilmesi, kültürel dil ders saatlerinin

arttırılması, Suriyeli öğrencilerin okullara eşit dağıtılması ve gerekirse taşıma seçeneği ile öğrenci oranlarının dengelenmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Ünsal ve Baskan (2021) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin sınıflarında göçmen öğrencilerle yaşadıkları zorluklar ve bu zorluklara karşı geliştirdikleri çözümler ele alınmıştır. Öğrencilerin eğitimde dil engeli, akranlarla uyum problemi, şiddet eğilimi, ebeveyn ilgisizliği ve öğretmenlerin eğitimdeki eksiklikleri gibi sorunlarla karşılaştığı tespit edilmiştir. Bu sorunları aşmak için öğretmenler, ebeveyn ziyaretleri, dil engellerini aşmaya yönelik aktiviteler, yıllık planlarda değişiklikler ve hizmet içi eğitim gibi çözüm önerileri geliştirmiştir.

Alpaydın ve Aktaş (2021) araştırmasında, göçmen öğrencilerin okul ve toplumda uyum sağlama süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar ve bu süreçte yapılan çabalar ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca, göçmen dostu okulların özellikleri de belirtilmiştir. İstanbul Beykoz'daki lise öğrencileri, okul müdürleri ve öğretmenlerinden oluşan örneklem grubunda yapılan araştırma, göçmen öğrencilerin akademik, sosyal, kültürel ve ailevi sorunlar yaşadığını ortaya koymuştur. Göçmen dostu okullar, bu alanlarda destek sağlayarak öğrencilerin ve ailelerinin uyum süreçlerini hızlandırmaktadır. Göçmen dostu okulların temel özellikleri arasında sosyal katılımı teşvik etme, kültürel etkileşimi kolaylaştırma, erişim sağlama, mali yardım, aile katılımı, akademik ve psikolojik destek sunma gibi unsurlar yer almaktadır.

Büyükceran (2021), araştırmasını 2020-2021 öğretim yılı ikinci döneminde Esenyurt ve Beylikdüzü ilçelerindeki ilkokullarda görev yapan öğretmenlerle gerçekleştirmiştir. Araştırma, yabancı uyruklu öğrencilerin uyum ve dil problemleri çözülmeden okullara dahil edilmelerinin, Türkçe derslerinde anlama güçlüklerine yol açtığını ve sınıf uyumunu olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur.

Kardeş ve Akman (2022) çalışmasında, Suriye kökenli mülteci öğrencilerin karşılaştığı eğitim sorunlarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, Suriyeli mülteci çocuklar sosyal-duygusal, ailevi, dil ve okul ile ilgili problemler yaşamaktadır. Ayrıca, bu çocukların Türkiye'deki devlet okullarına kaydolmadan önce oryantasyon ve hazırlık programlarından geçmesi gerektiği, Türk halkının mültecilere karşı empati geliştirmeleri için seminerler düzenlenmesi gerektiği ve öğretmenlerin çok kültürlü eğitim konusunda eğitim almaları gerektiği belirtilmiştir.

Karadaş (2022) çalışmasında, göçmen öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları sorunları incelemiştir. Çalışma, Mardin ilinde yoğun olarak bulunan Suriyeli göçmen öğrencilerin, Türkçeyi anlamadıkları ve anladıkları konularda soru sormaktan çekindikleri için problemler yaşadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, öğrenciler kelimeleri doğru telaffuz

edemediklerinde diğer öğrenciler tarafından alay edilmeleri nedeniyle daha da çekingen hale gelmişlerdir. Sosyal sorunlar açısından ise, göçmen öğrenciler ile yerli öğrenciler arasında sağlıklı ilişkilerin kurulamaması, göçmen oldukları için dışlanmaları ve alay edilmeleri tespit edilmiştir.

Göç yaşayan öğrencilerde davranış sorunları ve nevrotik problemler arasında büyük farklılıklar bildirilmemiştir. Fakat öğretmenlerin göç edilen ailelerin çocuklarında, göç etmemiş akranlarına göre neredeyse 2 kat daha fazla nevrotik sorun bildirdikleri görülür. Bu sonuçtan hareketle göç yaşamış olan öğrencilerin okul ortamında daha çok içe yönelme durumu olduğu söylenebilir (Kaştan, 2015).

Yılmaz (2022) çalışmasında, 2012-2022 yılları arasında ilkökul düzeyindeki yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yapılan akademik araştırmaları incelemiştir. Araştırma kapsamında 73 makale değerlendirilmiştir. İncelemeler sonucunda, en fazla çalışmanın 2020 yılında yapıldığı ve öğretmenlerle yapılan araştırmaların en çok tercih edilen yöntem olduğu belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak en sık görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmalarda "Suriyeli öğrenci" ifadesi, en çok kullanılan anahtar kelime olmuştur. İncelenen çalışmaların çoğu, öğrencilerin karşılaştığı sorunları tespit etmeye ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmeye odaklanmıştır. En yaygın sorunlar arasında dil ve iletişim problemleri yer alırken, en fazla öneri de dil eğitimi ile ilgili olmuştur.

Çite (2022) araştırmasında, Adana ilindeki yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde karşılaşılan zorlukları ele almıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin okuma yazma öğrenmelerine rağmen anlamada güçlük çektikleri en önemli sorun olarak belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin çevreye uyum sağlamakta zorlanmaları, hazır bulunuşluk eksiklikleri, materyal yetersizliği ve ailelerin sürece yeterince destek olmamaları diğer önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin ortak önerisi, yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimine okul öncesi dönemde veya birinci sınıfta başlanması gerektiği yönündedir.

Karaman (2023) yüksek lisans tezinde, okul öncesi eğitimde yeni nesil öğrenme yöntemleri kullanarak yabancı öğrencilere Türkçe öğretimini değerlendirmiştir. Araştırma, mobil öğrenmenin okul öncesi öğretmenleri tarafından nasıl benimsendiğini araştırmayı amaçlamış ve ilişkisel tarama modelini kullanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öğrencilerin mobil öğrenmeye yönelik tutumlarının öğretmenlerin mobil öğrenmeyi kullanma niyetini olumlu şekilde etkilediği görülmüştür. Ancak cinsiyet faktörünün öğretmenlerin tutumlarını şekillendirmede önemli bir rol oynamadığı belirlenmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin

eğitim durumu ile mobil öğrenmeyi benimseme düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında yöntem ile araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin analizi ve geçerlilik ve güvenirlik hakkında bilgiler verilmiştir

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla kuramsal boyutun oluşturulması için konuyla ilgili alan yazın taranarak araştırma, makale, tez, kitap, dergi vb. incelenmiş ve araştırma verileri temellendirmek maksadıyla nitel araştırma yöntemi içinde temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma yöntemlerinin tercih edilmesinde başlıca gerekçeler araştırmalarda bireylerin tecrübelerinin, duyuşsal ve zihinsel süreçlerinin tespit edilmesi yer almıştır. Çalışma sırasında kişilerin duygu ve düşüncelerinden, yaşantılarından, yaşantıları sonrası deneyimlerinden anlamlı bir bütün oluşturulması için nitel araştırma tekniği kullanılmıştır (Ekiz, 2003). Nitel araştırma ile geniş katılımcılara ihtiyaç duyulmadan, daha az katılımcının olduğu araştırmalarda da konu ile ilgili derinlemesine araştırma yapılarak daha detaylı çalışma yapılmaktadır. Nitel yöntemler kullanılmasıyla konu bir bütün olarak ele alınırken, bütünü oluşturan parçaların derinlemesine incelenmesi sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu belirlemede ölçüt örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Ölçüt olarak öğretmenlerin görev yaptığı okullarda yabancı uyruklu ortaokul öğrencileriyle ders deneyimlerinin olması ölçütü belirlenmiştir. Araştırmaya 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Antalya ili merkez (Muratpaşa, Konyaaltı ve Kepez) ilçelerinde yer alan özel ve devlet okullarda görev yapan ve ölçütü karşılayan 20 sosyal bilgiler öğretmeni gönüllü olarak katılımı kabul etmiştir. Dolayısıyla çalışma grubunu bu gönüllü 20 öğretmen oluşturmaktadır.

3.3. Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik özelliklerine ilişkin betimsel veriler tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Deneyim (Yıl)	Mezuniyet
Ö1	Kadın	28	Lisans	6	Hacettepe Ü.
Ö2	Erkek	42	Lisans	15	Dicle Ü.
Ö3	Erkek	46	Lisans	24	
Ö4	Erkek	48	Lisans	25	Akdeniz Ü.
Ö5	Kadın	41	Lisans	12	Dicle Ü.
Ö6	Erkek	45	Lisans	23	Balıkesir Ü.
Ö7	Erkek	52	Lisans	29	Atatürk Ü.
Ö8	Kadın	43	Lisans	16	Celal Bayar Ü.
Ö9	Erkek	44	Lisans	23	Selçuk Ü.
Ö10	Kadın	40	Y. lisans	20	Karadeniz T. Ü.
Ö11	Kadın	35	Lisans	9	Kastamonu Ü.
Ö12	Kadın	38	Y. lisans	18	İstanbul Ü.
Ö13	Kadın	34	Y. lisans	11	Afyon K. Ü.
Ö14	Kadın	36	Lisans	14	Adnan M. Ü.
Ö15	Erkek	34	Lisans	13	Akdeniz Ü.
Ö16	Kadın	26	Y. lisans	5	Akdeniz Ü.
Ö17	Kadın	37	Y. lisans	17	Süleyman D. Ü.
Ö18	Kadın	34	Lisans	9	Akdeniz Ü.
Ö19	Kadın	39	Lisans	18	Mehmet A. E. Ü.
Ö20	Erkek	35	Lisans	10	Pamukkale Ü.

Verilen demografik bilgiler doğrultusunda katılımcı grubunun profili analiz edildiğinde, öğretmenlerin çoğunluğunu kadınların oluşturduğu görülmektedir (%60 kadın, %40 erkek). Yaş aralığı incelendiğinde, en genç katılımcının 26 yaşında, en yaşlı katılımcının ise 52 yaşında olduğu ve yaş ortalamasının yaklaşık 38,8 olduğu belirlenmiştir. Bu, öğretmen grubunun genelde orta yaş ve olgunluk düzeyinde olduğunu göstermektedir. Eğitim seviyesi açısından katılımcıların %75’i lisans, %25’i ise yüksek lisans mezunudur. Yüksek lisans yapanların oranı, akademik gelişime önem veren bir grubun varlığını işaret etmektedir. Mesleki deneyim açısından bakıldığında, öğretmenlerin deneyim süresi 5 ile 29 yıl arasında değişmekte olup, ortalama 15 yıl gibi önemli bir süreye ulaşmaktadır. Bu durum, tecrübeli ve mesleki birikime sahip bir öğretmen kitlesini işaret etmektedir. Üniversite dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların farklı üniversitelerden mezun olduğu ve özellikle Akdeniz Üniversitesi mezunlarının sayıca fazla olduğu dikkat çekmektedir. Genel olarak, katılımcı grubu tecrübeli, akademik çeşitliliğe sahip, yaşça olgun ve medeni durum açısından istikrarlı bir yapı

sergilemektedir. Bu özellikler, grubun eğitim süreçlerine dair güçlü bir bakış açısı sunduğunu göstermektedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları nitel araştırma kapsamı içerisinde bulunmaktadır. Açık uçlu soruların tercih edilmesinde araştırma katılımcılarının sorulara istedikleri ölçüde cevap vermesi hedeflenmektedir.

Araştırma kapsamında veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilerek konuya elverişli, açık ve anlaşılır “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” olarak düzenlenmiştir. Görüşme Formu, sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulmak üzere alanında uzman kişilerin görüşü alınması amacıyla ilgili literatür taranarak problem cümlesine ve alt problemlere uygun oluşturularak toplanmıştır. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yapmakta olan sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman (2) öğretim üyesi, ölçme ve değerlendirme anabilim dalından (2) öğretim üyesi, Türkçe eğitimi anabilim dalından (1) öğretim üyesi ile görüşülerek görüş ve önerileri doğrultusunda görüşme formu düzenlenmiştir. Form içerisinde yabancı uyruklu öğrenciler, öğretmen sorunları vb. kavramlar çalışmanın kapsamı doğrultusunda uygun şekilde yer almıştır.

Görüşme Formunda Yer Alan Sorular:

- 1) Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadığı problemler nelerdir?
- 2) Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal bilgiler eğitimi sürecinde yaşadığı problemler nelerdir?
- 3) Yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştığı problemler nelerdir?
- 4) Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecinde sosyal bilgiler programlarında hangi kazanımların öğretiminde zorluk yaşanmaktadır?
- 5) Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecinde sosyal bilgiler programlarında hangi becerilerin öğretiminde zorluk yaşanmaktadır?
- 6) Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecinde sosyal bilgiler programlarında hangi değerlerin öğretiminde zorluk yaşanmaktadır?
- 7) Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme süreci (okul, aile, çevre) ile ilgili söylemek istediğiniz veya eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

3.5. Verilerin Toplanması

Çalışma Antalya ili Konyaaltı, Muratpaşa ve Kepez ilçelerinde faaliyet göstermekte olan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve devlet ortaokullarda yürütülmesi amaçlamıştır. Bu gerekçe ile Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü aracılığıyla gerekli izin alınmak üzere İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvuru yapılmış ve gerekli izinler alınmıştır.

Gerekli izinlerin alınmasının ardından okul yöneticileri ile görüşülmesi ve akabinde sosyal bilgiler öğretmenleri ile görüşülmüş, görüşmeler gönüllülük esası gözetilerek yapılmış herhangi bir baskı veya zorlama yapılmamıştır. Görüşme öncesinde araştırmanın amacı, kapsamı ve içeriği hakkında genel bilgiler verilmesi ardından öğretmenlerle görüşme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırmanın bilimsel maksatla yapıldığı, kişisel bilgilerin gizli kalacağı bildirilmiş. Gizliliğe sirayet etmek ve araştırmayı daha işlevsel hale getirmek amacıyla katılım gösteren sosyal bilgiler öğretmenlerine (Ö1,Ö2) kodlar verilmiştir. Ulaşılmış olan 20 sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşülerek veri toplama süreci tamamlanmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, elde edilen verileri derinlemesine inceleyerek anlamlı kavramlara ulaşmayı hedefler (Üzümcü, 2016, s. 330). Nitel araştırma verilerinin analizi genel olarak şu aşamalardan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 227):

1. Verilerin kodlanması,
2. Temaların belirlenmesi,
3. Kodların ve temaların organize edilmesi,
4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması.

Bu araştırmaya, Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün izin başvurusunu 4 Aralık 2024 tarihinde onaylaması ile öğretmen görüşmelerine başlanılmış, görüşmeler 12 Aralık 2024 tarihinde tamamlanmıştır. Görüşme verileri araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra elde edilen tüm veriler tekrar tekrar okunmuş ve her bir soru için katılımcıların yanıtlarından çıkarılan kavramlar doğrultusunda kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın verileri, betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu analiz türü, çeşitli tekniklerle toplanan verilerin belirli benzerliklerine göre özetlenmesini ve yorumlanmasını içerir. Araştırmacı, elde edilen birey görüşlerini vurgulamak amacıyla

doğrudan alıntılar yapmaktadır. Bu yöntemin amacı, bulguların özetlenerek ve yorumlanarak okuyucuya sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Frekans analizi, bir ögenin veri setinde hangi sıklıkla yer aldığını yüzdelerle ifade eden bir analiz yöntemidir (Bilgin, 2006, akt. Bozan, 2014). Bu çalışmada öğretmenlerin yanıtları sayısallaştırılmış, frekans ve yüzde değerleriyle sunulmuş ve belirlenen bu değerler sıralanmıştır. Katılımcıların gizliliğini korumak adına öğretmenler “Ö” harfi ile kodlanmıştır. Örneğin, birinci öğretmen "Ö1" şeklinde ifade edilmiştir. Katılımcıların doğrudan ifadelerine yer verilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Bu çalışmada öğretmenlerin yanıtları T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan ilgili kazanımlar, beceriler ve değerlerin analizleri yapılırken her bir kazanım, beceri ve değer için “S.B.” ile devam eden kodlar verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ortaya çıkan bulgular tablolar eşliğinde sunulmuştur.

4.1. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınıf Dışı ve Sınıf İçi Eğitim Öğretim Sürecinde Yaşadığı Problemler

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul ortamında sınıf içi eğitimi (ders işleniş süreci) ve sınıf dışı eğitimi (teneffüsler, sınıf dışında uygulanan etkinlikler vb.) sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadığı problemlere ilişkin görüşleri tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Yaşadığı Problemler

Kategori	f	%
Sınıf Dışı		
1.Geldikleri kültüre uyum zorlukları	10	50
2.Okula devamlılık durumu	1	5
3.Gruplaşma, akran zorbalığı, yalnız kalma	5	25
Sınıf İçi		
1.Dil yetersizliği veya Türkçe bilmemek	18	90
2.Derslerde başarı düzeyinin düşük olması	3	15

Problem 1 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Geldikleri kültüre uyum zorlukları: Kültürel uyumla ilgili olarak 10 öğretmen, öğrencilerin geldikleri kültüre uyum sağlamakta güçlük çektiğini ifade etmiştir. Bu sayı, toplam görüşlerin %50’sini temsil etmektedir.

“Geldikleri kültüre uyum sağlamakta zorluk, dil eğitiminin yetersizliği” (Ö1)

“Dil ve kültürel uyum (Ö2)

“Türkçe bilmemeleri, uyum sorunu, kendi aralarında gruplaşmaları.” (Ö4)

“Dil sorunu ve adaptasyon sorunu” (Ö7)

“Öncelikle dil sorunu ve kültürel uyum sorunu yaşıyorlar.” (Ö10)

Bu problem kapsamında 18 öğretmen, öğrencilerin dil yetersizliği veya Türkçe bilmemeleri nedeniyle zorluk yaşadığını belirtmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %90’ını oluşturmaktadır.

Problem 2 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Okula devam konusunda sorunlar: Devamsızlıkla ilgili olarak 1 öğretmen, öğrencilerin okula devam etme konusunda sorun yaşadığını ifade etmiştir. Bu görüş, toplam katılımcıların %5’ine karşılık gelmektedir.

“Özellikle uyum problemi yaşamaktadır. Bununla ilgili olarak öğrenci bana göre yalnız kalmaktadır. Bu yalnızlıktan dolayı da öğrenci okul ile devamlılık, devamsızlık konusunda problemleri ortaya çıkarıyor devamsızlık arttığı içinde konu öğretiminde sıkıntılar yaşamaktadır.” (Ö20)

Problem3 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Gruplaşma, akran zorbalığı, yalnızlık: Sosyal uyum sorunlarıyla ilgili olarak 5 öğretmen, öğrencilerin gruplaşma, akran zorbalığı ve yalnızlık gibi sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %25’ini oluşturmaktadır.

“Sosyal ilişkiler, akran zorbalığı, kültürel farklılıklar ve dil problemi” (Ö18)

“Uyum problemleri ve dil becerilerinin aksiliği nedeniyle öğretimden kopma.” (Ö18)

“Dil eğitiminin yetersizliği. Sosyal uyum problemleri” (Ö18)

Problem 4 ile ilgili öğretmen görüşleri:

“Öğrenci Türkçe bilmediği için derse katılma imkânı bulamıyor.” (Ö3)”

“Türkçeyi iyi öğretebilme sürecinin yavaş ilerlemesi” (Ö8)

“Ülkemize geldikleri yaşa durumuna göre değişir dil problemi en başta dikkat çeker.” (Ö9)

“Türkçeyi anlamakta zorluk yaşamaları (Ö11)

“Dil konusunda sorun yaşıyorlar.” (Ö17)

“Etrafindakileri anlayamama” (Ö19)

Problem 5 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Derslerde başarı düzeyinin düşük olması: Akademik başarı düşüklüğü konusunda 3 öğretmen, öğrencilerin derslerde başarı düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %15’ini oluşturmaktadır.

“Dil problemleri daha çok kendilerini ifade etme ve derslerde akademik başarı düşük olması. Bazıları uyum sorunu yaşamaktadır.” (Ö5)

“Türkçe düzeyleri yetersiz olan öğrenciler alan fark etmeksizin her alanda zorlanmaktadır. Sosyal bilgiler özelinde, tarih alanında kendi kökenleri olmadığından derse katılım göstermek istemiyorlar.” (Ö16)

“Türkçeyi az bilmeleri tarihi konularda neden sonuç kuramama” (Ö18)

Problem 6 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Gruplaşma, akran zorbalığı, yalnızlık: Sosyal uyum sorunlarıyla ilgili olarak 5 öğretmen, öğrencilerin gruplaşma, akran zorbalığı ve yalnızlık gibi sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %25’ini oluşturmaktadır.

“Sosyal ilişkiler, akran zorbalığı, kültürel farklılıklar ve dil problemi” (Ö18)

“Uyum problemleri ve dil becerilerinin aksiliği nedeniyle öğretimden kopma.” (Ö18)

“Dil eğitiminin yetersizliği. Sosyal uyum problemleri” (Ö18)

Bu alt problemde elde edilen bulgulara göre; öğretmenler Türk dilini bilmemelerine bağlı dil yetersizliği, yeni bir kültür ile tanışmalarından ötürü adaptasyon sorunu, akademik başarı gösteremiyor olmalarının sebebi anlamakta zorluk yaşamaları, çoğunlukla gruplaşma içerisinde olarak sosyalleşmekten uzak olmaları ve okul motivasyonu olmadığı için devamsızlık yaptıkları gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

4.2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Yaşanılan Problemler

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi kapsamında, yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal bilgiler öğretimi dersinde yaşadığı problemlere ilişkin görüşleri tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretimi Sürecinde Yaşadığı Problemler

Problemler	f	%
1.Türkçeyi anlamakta veya akademik dili kullanmakta zorluk	12	60
2.Kültür farklılıkları ve uyum sağlama sorunları	6	30
3.Soyut ve milli kavramların anlaşılmasında güçlük	6	30
4.Ortak tarih eksikliği nedeniyle bağ kuramama	4	20
5.İlgisizlik, isteksizlik veya katılım eksikliği	4	20

Problem1 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Türkçeyi anlamakta veya akademik dili kullanmakta zorluk: Bu problem kapsamında 11 öğretmen, öğrencilerin Türkçeyi anlamakta veya akademik dili kullanmakta güçlük çektiğini ifade etmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %55’ini oluşturmaktadır.

“Dil problemi sözel bir ders alan sosyal bilgileri direkt etkiliyor.” (Ö4)

“Konum ve müfredat yoğunluğu en önde gelen sorunlardır.” (Ö8)

“Sözel bir ders olduğu için anlama ve kendilerini idare etme konusunda sıkıntı yaşıyorlar.” (Ö10)

“Türkçeyi anlamadıkları için hem akademik hem sosyal ilişkilerde uyum sağlamakta zorlanmaları.” (Ö11)

“Dil bariyeri büyük sorun. Sosyal bilgiler dersinin kapsamı dilsek ifade gücü gerektirir. Yabancı öğrenciler dersin akademik diline ve terminolojisine hâkim olmakta zorlanırlar.” (Ö13)

“Dil yetersizlikleri sebebiyle derse ilgisiz, isteksizlik önemsememe” (Ö15)

Problem 2 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Kültür farklılıkları ve uyum sağlama sorunları: Kültürel uyumla ilgili olarak 6 öğretmen, öğrencilerin farklı kültürel geçmişlerden gelmeleri nedeniyle uyum sağlamada zorluk yaşadığını belirtmiştir. Bu sayı, toplam görüşlerin %30'unu temsil etmektedir.

“Anlama anlatma, dini ve etnik adaptasyon” (Ö2)

“Aslında tüm problemlerin kaynağı dil problemi ve kültürel uyumsuzluk” (Ö3)

“Özellikle kültürümüz ile ilgili konularda zorlanıyorlar.” (Ö19)

“Sosyal bilgiler öğretiminde örneği 8. sınıf öğrencilerinde milli bağımsızlık, milli egemenlik vb. kavramların öğretiminde öğrenciye bu kavramı anlatmak mümkün olmuyor. Bunda öğretmenin yabancı dil bilmemesi bir tarafa Türkçe karşılığı olan kelime tam olarak maalesef bulunamıyor. Bu da öğrenci öğretmen iletişimini olumsuz etkileyebiliyor. Deneme ya da testlerde öğrenci sözcük anlamını kavrayamadığı için konu tam olarak anlaşılmıyor, bu da öğrencinin ilerlemesini takip etmekte süreci zorlaştırıyor.” (Ö20)

Problem 3 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Soyut ve milli kavramların anlaşılmasında güçlük: Soyut düşünce ve milli kavramların anlaşılmasında yaşanan zorluklarla ilgili 6 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %30'unu oluşturmaktadır.

“Ders akışını takip etmekte verilen ödevleri anlayarak yapmakta zorluk yaşarlar. Soyut kavramları anlamakta zorlanırlar.” (Ö1)

“Türkçeyi çok iyi bilmediklerinde soyut kavramları anlamakta zorluk yaşıyorlar.” (Ö5)

“Türk milliyetçiliği kavramını tam anlayamadıkları için milli ifadelerinin geçtiği konularda kendilerini yabancı hissederler.” (Ö9)

“Özellikle tarih konularında çok fazla kavram olduğu için anlamakta güçlük çekiyorlar.” (Ö17)

Problem 4 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Ortak tarih eksikliği nedeniyle bağ kuramama: Tarihsel bağ kurma konusunda yaşanan sorunlara ilişkin olarak 4 öğretmen, ortak tarih bilgisinin eksikliğinin bağ kurmayı zorlaştırdığını ifade etmiştir. Bu sayı, toplam görüşlerin %20'sine karşılık gelmektedir.

“Tarihsel olarak kendi tarihlerini ilgilenmediğinden dolayı sıkıntılar yaşıyor. Bağ kuramaması derse ilgisini azaltıyor.” (Ö6)

“Öncelikle yeni bir tarih öğrenecekleri için yabancılık çekiyorlar. Bazen kendi tarihi ilk karşılaştırma yapıyorlar.” (Ö7)

“Tarihi konularda neden sonuç ilişkisi kuramama” (Ö18)

Problem 5 ile ilgili öğretmen görüşleri:

İlgisizlik, isteksizlik veya katılım eksikliği: Ders ilgisizliği ile ilgili olarak 4 öğretmen, öğrencilerin derslere karşı ilgisizlik, isteksizlik veya katılım eksikliği gösterdiğini belirtmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %20’sini oluşturmaktadır.

“Dil problemleri nedeniyle sosyal faaliyetlere katılmada isteksizlik nedeniyle derse katılımın ve öğrenmenin sekteye uğraması.” (Ö14)

“Ortak tarihe sahip olmadığımız milletlerden olan öğrenciler sosyal bilgiler dersinde bağ kurmakta zorlanmakta, çoğu zaman da kendi istekleri ile bağ kurmamayı tercih etmektedirler.” (Ö16)

Bu alt problemin bulgularına bakıldığında, Türkçe dilini anlamakta zorluk yaşadıkları veya akademik dili kullanamadıkları ve anlamadıkları için ders başarısının ve aktif katılımın az olduğu, kültürel farklılıklar dolayısıyla uyum sağlamada zorlandıkları bu sebeple milli ifadelerinin geçtiği konularda kendilerini yabancı hissettiklerini, ortak tarih ve milli bilince sahip olmadıkları için neden sonuç ilişkisi kuramadıkları, bu sebeplerden ötürü derse duyulan ilgi ve isteğin oluşamadığı bulgularına ulaşılmıştır.

4.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarının Öğelerinin öğretiminde Yaşanılan Zorluklar Nelerdir?

Bu alt problemde yabancı uyruklu öğrencilerin, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 yılında yayınlamış olduğu Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan 5, 6 ve 7. sınıf ortaokul sosyal bilgiler dersi kazanımları, becerileri ve değerleri incelenmiş ve karşılaşılan zorluklar tablolar şeklinde değerlendirilmiştir.

4.3.1. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarında Kazanımların Öğretiminde Yaşanan Zorluklar

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi kapsamında, sosyal bilgiler programlarında kazanımların öğretiminde yaşanan zorluklara ilişkin görüşleri tablo 4.4'de verilmiştir. Kazanımlar öğretim programında yer alan “S.B.” kodları ile aşağıda yer almaktadır. Öğretim programında yer alan kazanımlar EK 7’ de belirtilmiştir.

Tablo 4.4. Sosyal Bilgiler Programlarında Kazanımların Öğretiminde Yaşanan Zorluklar

Problem	f	%
1.Milli kültüre, geleneklere, değerlere dair kazanımlarda zorluk	9	45
2.Tarih bilgisi veya tarihsel olayların öğretiminde güçlük	8	40
3. "Kültür ve miras" ünitesinde kazanımlarda zorluk	7	35
4.Dil engelinin öğrenmeyi zorlaştırması	4	20
5.Çok sayıda kavram içeren konularda sorun	2	10
6.Coğrafi bilgiler ve kavramların öğretiminde güçlük	2	10
7.Sosyal bilgiler dersindeki akademik terimlerin anlaşılması	1	5
8.Kültür farkından kaynaklanan kazanımlarda öğrenme zorluğu	3	15

Problem 1 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Milli kültüre, geleneklere, değerlere dair kazanımlarda zorluk: Bu problem kapsamında 9 öğretmen, öğrencilerin milli kültüre, geleneklere ve değerlere dair kazanımlarda zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %45'ini oluşturmaktadır.

“Milli kültür ünitelerinde en çok eksik görülür.” (Ö1)

“Kültürel kültür ve miras” (Ö2)

“Bizi biz yapan unsurların milli kültür açısından kazanım olarak onları ilgilendirmemektedir. (milli marş, din, dil, gelenek-görenek)” (Ö6)

“Milli kültürel öğeler geçen konu ve kazanımlarda zorluk yaşadıklarını düşünüyorum.” (Ö9)

“Osmanlı kültür miras konuları, milli kültür konularında” (Ö10)

“Kültür ve miras ünitesi” (Ö18)

Problem bulguları programda yer alan 5, 6 ve 7. Sınıf 2. Ünite olan Kültür ve Miras ünitesi içerisinde yer alan kazanımlarla ilişkilidir. Kazanımlar öğretim programında yer alan “SB.” kodları ile aşağıda belirtilmiştir:

5. Sınıf : S.B.5.2.1. , S.B.5.2.2. , S.B.5.2.3. , S.B.5.2.4., S.B.5.2.5.

6. Sınıf: S.B.6.2.1., S.B.6.2.2., S.B.6.2.3., S.B.6.2.4., S.B.6.2.5.

7. sınıf: S.B.7.2.1., S.B.7.2.2., S.B.7.2.3., S.B.7.2.4., S.B.7.2.5.

Problem 2 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Tarih bilgisi veya tarihsel olayların öğretiminde güçlük: Tarih bilgisi ve tarihsel olayların öğretiminde yaşanan zorluklarla ilgili olarak 8 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu sayı, toplam görüşlerin %40'ını temsil etmektedir.

“Tarih içeren kazanımlarda zorluk yaşanmaktadır.” (Ö3)

“Tarihsel olay ve yorumlara dayanarak Osmanlı Devleti'nin ortaya çıkışını algılayamıyor. Genel tarihimizi öğrenmekte zorluk çekiyorlar” (Ö7)

“Tarih bilgisinin yetersiz olması, yabancı uyrukluların Türk tarihine ve kültürüne ait bilgilerinin sınırlı olması.” (Ö14)

“Özellikle 6 ve 7. sınıflarda 2.ünite olan kültür ve miras isimli ünite anlatılan Türk tarihi konularının kazanımlarında zorluk yaşanmakta.” (Ö16)

Problem bulguları programda yer alan 5, 6 ve 7. Sınıf 2. Ünite olan Kültür ve Miras ünitesi içerisinde yer alan kazanımlarla ilişkilidir. Kazanımlar öğretim programında yer alan “SB.” kodları ile aşağıda belirtilmiştir:

6. Sınıf: S.B.6.2.1., S.B.6.2.2., S.B.6.2.3., S.B.6.2.4., S.B.6.2.5.

7. sınıf: S.B.7.2.1., S.B.7.2.2., S.B.7.2.3., S.B.7.2.4., S.B.7.2.5.

Problem 3 ile ilgili öğretmen görüşleri

"Kültür ve miras" ünitesinde kazanımlarında zorluk: "Kültür ve miras" ünitesindeki kazanımlarla ilgili zorluklara ilişkin 7 öğretmen görüş belirtmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %35'ini oluşturmaktadır.

“Kültürel kültür ve miras” (Ö2)

“Kültür ve miras” (Ö11)

“7.sınıf Osmanlı Kültür Sanat Estetik Anlayışı, Türk İslam Medeniyetleri vb. konular, özellikle Türk kültürünü ve İslam medeniyetlerini içeren bütün kazanımlarda kültür farkından dolayı problem yaşıyor.” (Ö20)

Problem bulguları programda yer alan 5, 6 ve 7. Sınıf 2. Ünite olan Kültür ve Miras ünitesi içerisinde yer alan kazanımlarla ilişkilidir. Kazanımlar öğretim programında yer alan “SB.” kodları ile aşağıda belirtilmiştir:

5. Sınıf : S.B.5.2.1. , S.B.5.2.2. , S.B.5.2.3. , S.B.5.2.4., S.B.5.2.5.

6. Sınıf: S.B.6.2.1., S.B.6.2.2., S.B.6.2.3., S.B.6.2.4., S.B.6.2.5.

7. sınıf: S.B.7.2.1., S.B.7.2.2., S.B.7.2.3., S.B.7.2.4., S.B.7.2.5.

Problem 4 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Dil engeli nedeniyle öğrenmenin zorlaştığını ifade eden 4 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu sayı, toplam görüşlerin %20'sine karşılık gelmektedir.

“Hepsinde sorun yaşıyor dil bilmediği zaman geri dönüt almak zor.” (Ö4)

“Konuları anlatıyoruz ama geri dönüşlerde pek alamıyoruz öğrenemiyorlar tekrar da etmedikleri için zaten dil sorunu en büyük sorun.” (Ö5)

“Özellikle Osmanlı tarihi ile ilgili kelime ve kavramları anlaşılmasında.” (Ö8)

Problem bulguları programda yer alan 7. Sınıf 2. Ünite olan Kültür ve Miras ünitesi altında yer alan kazanımlarla ilişkilidir.

7. sınıf: S.B.7.2.1., S.B.7.2.2., S.B.7.2.3., S.B.7.2.4., S.B.7.2.5.

Problem 5 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Çok sayıda kavram içeren konularda sorun: Kavram yoğunluğu nedeniyle sorun yaşandığını belirten 2 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu görüşler, toplamın %10'unu oluşturmaktadır.

“Özellikle kavram bilgisinin çok olduğu konularda” (Ö19)

“7.sınıf Osmanlı Kültür Sanat Estetik Anlayışı, Türk İslam Medeniyetleri vb. konular, özellikle Türk kültürünü ve İslam medeniyetlerini içeren büyük kazanımlarda kültür farkından dolayı problem yaşanıyor.” (Ö20)

Problem bulguları programda yer alan 7. Sınıf 2. Ünite olan Kültür ve Miras ünitesi altında yer alan kazanımlarla ilişkilidir. Kazanımlar öğretim programında yer alan “SB.” kodları ile aşağıda belirtilmiştir:

7. Sınıf: SB.7.2.5.

Problem 6 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Coğrafi bilgiler ve kavramların öğretiminde güçlük: Coğrafi bilgiler ve kavramların öğretiminde yaşanan zorluklarla ilgili olarak 2 öğretmen görüş belirtmiştir. Bu sayı, toplam katılımcıların %10'una karşılık gelmektedir.

“Tarihi ve coğrafi bilgilerin kazandırılması zor olmaktadır. Eğitim sisteminin farklı olmasından da kaynaklı olarak coğrafi bilgilerin kazandırılması zorlaşmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin yerel tarihi bilmemesi de bu kazanımların öğrenimini zorlaştırır.” (Ö13)

Problem bulguları programda yer alan 5, 6 ve 7. Sınıf 3. Ünite olan İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitesi içerisinde yer alan kazanımlarla ilişkilidir. Kazanımlar aşağıda belirtilmiştir:

5. Sınıf : S.B.5.3.1. , S.B.5.3.2. , S.B.5.3.3. , S.B.5.3.4., S.B.5.3.5.

6. Sınıf: S.B.6.3.1., S.B.6.3.2., S.B.6.3.3., S.B.6.3.4.

7. sınıf: S.B.7.3.1., S.B.7.3.2., S.B.7.3.3., S.B.7.3.4.

Problem 7 ile ilgili öğretmen görüşleri:

.Sosyal bilgiler dersindeki akademik terimlerin anlaşılması: Terminoloji problemleriyle ilgili olarak 1 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu görüş, toplam görüşlerin %5'ini temsil etmektedir.

“Sosyal bilgiler dersine ait terminolojinin öğretiminde zorluk yaşıyor. Coğrafi kavramların öğretilmesinde karşılaşılan zorluklar.” (Ö15)

Problem 8 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Kültür farkından kaynaklanan kazanımlarda öğrenme zorluğu: Kültür farkından kaynaklanan öğrenme zorluklarıyla ilgili olarak 3 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu sayı, toplam katılımcıların %15'ine karşılık gelmektedir.

“Kültür – uyum hak özgürlük vb.” (Ö12)

“Tarih bilgisinin yetersiz olması yabancı uyrukuların Türk tarihine ve kültürüne ait bilgilerinin sınırlı olması.” (Ö14)

Problem bulguları programda yer alan 5, 6 ve 7. Sınıf 6. Ünite olan Etkin Vatandaşlık ünitesi içerisinde yer alan kazanımlarla ilişkilidir. Kazanımlar aşağıda belirtilmiştir:

5. Sınıf : S.B.5.6.1. , S.B.5.6.2. , S.B.5.6.3. , S.B.5.6.4.

6. Sınıf: S.B.6.6.2., S.B.6.6.5., S.B.6.6.6.

7. sınıf: S.B.7.6.2., S.B.7.6.3.

Bu alt problemde elde ettiğimiz bulgulara göre; öğretmenler sosyal bilgiler programlarında bulunan kazanımların öğretiminde, öğrencilerin içine doğdukları veya aile yaşantılarından kaynaklı sahip oldukları kültürden ötürü, Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin milli kültür, Türk gelenek ve değerlerine karşı ilgisiz olduğu ve zorluk yaşadığı, daha soyut kavramlardan oluşan tarih ve milli kültürle alakalı ünitelerde zorluk yaşandığı, yine dil yetersizliğinden kaynaklı tarih konuları hakkında kronolojik sıralama yapamadıkları için anlam ve konu bütünlüğü oluşturamadıkları bu sebeple de öğrencilerden geri dönütlerin olmadığı ya da çok yetersiz olduğu, dersin özelinde yeterli terminolojik bilgilerin olmadığı ya da az olduğundan dolayı dersin anlaşılmasında ve kazanımların öğretilmesinde zorlanıldığı bulgularına ulaşılmıştır.

4.3.2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarında Becerilerin Öğretiminde Yaşanan Zorluklar

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi kapsamında, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 yılında yayınlamış olduğu Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan temel becerilerin öğretiminde yaşanan zorluklara ilişkin görüşleri tablo 4.5'de verilmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temel beceriler “S.B.T.B” şeklinde ile aşağıda yer almaktadır. Öğretim programında yer alan beceriler EK 8’ de belirtilmiştir.

Tablo 4.5. Sosyal Bilgiler Programlarında Becerilerin Öğretiminde Yaşanan Zorluklar

Zorluklar	f	%
1.Türkçe kullanımında ve iletişim becerilerinde zorluk	6	30
2.Kültürel farklılıklar ve etik değerlerin anlaşılmaması	4	20
3.Kavram öğretimi, tarihsel bağ kurma ve soyut düşünme becerilerinde zorluk	7	35
4.Okuma, yazma, harita okuma ve coğrafi analiz yapma güçlükleri	6	30
5.Eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinde zorlanma	4	20

Problem 1 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Türkçe kullanımında ve iletişim becerilerinde zorluk: Bu kod kapsamında 6 öğretmen, öğrencilerin Türkçe dil kullanımı ve iletişim becerilerinde zorluk yaşadığını belirtmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %30'unu oluşturmaktadır.

“İletişim becerisi, anlamak ve yorumlama becerisi, yaratıcı düşünme becerisi” (Ö1)

“Birey sesi ve toplumsal iletişim konularında zorluk çekiyorlar.” (Ö7)

“İletişim kurma ve kavramları anlamlandırma.” (Ö8)

“Ders akışını takip etmede sıkıntı yaşıyorlar, derse aktif katılamıyorlar.” (Ö10)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması amaçlanan beceriler arasında; S.B.T.B. 5 : Eleştirel düşünme, S.B.T.B. 10 : Harita okuryazarlığı, S.B.T.B. 12 : İletişim, S.B.T.B. 23 : Sosyal katılım, S.B.T.B. 24 : Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, S.B.T.B. 25: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, S.B.T.B. 27: Zaman ve kronolojiyi algılamadır.

Problem 2 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Kültürel farklılıklar ve etik değerlerin anlaşılması: Kültürel uyum sorunlarıyla ilgili olarak 4 öğretmen, öğrencilerin kültürel farklılıkları ve etik değerleri anlamakta zorlandığını ifade etmiştir. Bu görüşler, toplamın %20'sini temsil etmektedir.

“Bölgelere göre değişen kültürel özelliklerimiz.” (Ö2)

“Kazanımların evrensel olduğu konularda (örn. İklim, coğrafya vs.) zorluk yaşamazlar. Milli tarih ve milli kültür konularında yabancılik hissederler.” (Ö9)

“Harita okuma ve analiz yapma. Toplumsal, siyasi, ekonomik teorilerin anlaşılması. Kültürel becerilerde zorluk yaşamaktadırlar.” (Ö13)

“Tarihsel olayları anlayabilme kronolojik sıralama yapabilme konusunda zorluk yaşanmakta. Etik değerler konusunda farklı kültürlere sahip olmaları nedeniyle zorluk yaşanmaktadır.” (Ö14)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması amaçlanan beceriler arasında;

S.B.T.B. 21: Politik okuryazarlık, S.B.T.B. 25 : Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, S.B.T.B. 27 : Zaman ve kronolojiyi algılamadır.

Problem 3 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Kavram öğretimi, tarihsel bağ kurma ve soyut düşünme becerilerinde zorluk: Kavram ve konu anlamada güçlükle ilgili olarak 7 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu sayı, toplam katılımcıların %35'ini oluşturmaktadır.

“Özellikle inkılap tarihi dersi ve sosyal bilgiler 7.sınıf kazanım ve becerilerinde öğrenciler zorlanmaktadır.” (Ö3)

“Coğrafi bilgilerin öğretimi harita okuma gibi kronolojik sıralama yapmak gibi konularda zorluk yaşanır.” (Ö15)

“Türkçeyi doğru düzgün etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme becerilerinde büyük problem yaşanıyor. Örneğin: öğrenciye eski konu ile ilgili bir beceri sağlamaya çalışıldığında aradaki ilişkiyi kuramıyor. Haklı olarak öğrenci kavram kargaşası yaşıyor. Önce kendi içinde bütünleştirmesi gereken beceriyi anlayamadığı için dolayısıyla etkili öğrenme gerçekleşmiyor.” (Ö20)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması amaçlanan beceriler arasında; S.B.T.B. 2: Çevre okuryazarlığı, S.B.T.B. 10: Harita okuryazarlığı, S.B.T.B. 12: İletişim, S.B.T.B. 19: Mekânı algılama, S.B.T.B. 25: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, S.B.T.B. 26: Yenilikçi düşünmedir.

Problem 4 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Okuma, yazma, harita okuma ve coğrafi analiz yapma güçlükleri: Okuryazarlık ve harita becerilerinde yaşanan zorluklarla ilgili 6 öğretmen görüş belirtmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %30'una karşılık gelmektedir.

“Okuma-yazma harita okuryazarlığı tarihe yönelik eski kelimelerin anlamlarını kavramama” (Ö11)

“Coğrafi bilgilerin öğretimi harita okuma gibi kronolojik sıralama yapmak gibi konularda zorluk yaşanır.” (Ö15)

“Harita okuryazarlığı finansal okuryazarlık takım çalışması empati becerilerinin öğretiminde zorluk yaşanmaktadır.” (Ö16)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması amaçlanan beceriler arasında; S.B.T.B. 6 : Empati, S.B.T.B. 7 : Finansal okuryazarlık , S.B.T.B. 10 : Harita okuryazarlığı, S.B.T.B. 23 : Sosyal katılım, S.B.T.B. 27 : Zaman ve kronolojiyi algılama

Problem 5 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinde eksiklik: Üst düzey düşünme becerileriyle ilgili olarak 4 öğretmen, öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinde eksiklik yaşadığını ifade etmiştir. Bu görüşler, toplam görüşlerin %20'sini temsil etmektedir.

“İletişim becerisi eksiliği, dil sorunu, uygulama anlama, düşünme ve eleştirme becerilerinde sorunlar yaşanmaktadır.” (Ö6)

“Üst düzey becerilerde zorlanıyorlar” (Ö19)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması amaçlanan beceriler arasında; S.B.T.B. 5 : Eleştirel düşünme, S.B.T.B. 12 : İletişimdir.

Buradaki alt problem de elde edinilen bulgulara göre; sosyal bilgiler dersi programlarında yer alan becerilerin öğretiminde iletişim becerilerinde zorluk, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisinde zorluk yaşanmasından kaynaklı öğrenmen “*İletişim becerisi, anlamak ve yorumlama becerisi, yaratıcı düşünme becerisi*” (Ö1) cümlesi ile ifade etmiştir. Eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisinde yaşanan zorlukla ilgili öğretmen “*İletişim becerisi eksiliği, dil sorunu, uygulama anlama, düşünme ve eleştirme becerilerinde sorunlar yaşanmaktadır.*” (Ö6) ifadesini kullanılmıştır. , zaman ve kronolojiyi algılama becerisinde zorluk yaşandığı, harita okuma ve analiz yapma becerilerinde zorluk yaşandığı bu konuda öğretmen “*Harita okuma ve analiz yapma. Toplumsal, siyasi, ekonomik teorilerin anlaşılması. Kültürel becerilerde zorluk yaşamaktadırlar.*” (Ö13), “*Coğrafi bilgilerin öğretimi harita okuma gibi kronolojik sıralama yapmak gibi konularda zorluk yaşanır.*” (Ö15) ifadesini kullanmış olmalarından dolayı bu . bulgularına ulaşılmıştır.

4.3.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarında Değerlerin Öğretiminde Yaşanan Zorluklar

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi kapsamında, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 yılında yayınlamış olduğu Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan değerlerin öğretiminde yaşanan zorluklara ilişkin görüşleri tablo 4.6'da verilmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler “S.B.D” şeklinde ifade edilerek aşağıda yer almaktadır. Öğretim programında yer alan değerler EK 9’ de belirtilmiştir.

Tablo 4.6. Sosyal Bilgiler Programlarında Değerlerin Öğretiminde Yaşanan Zorluklar

Kategori	Problem	f	%
1.Milli Değerler	Vatanseverlik, milli bilinç, birlik, bağımsızlık kavramlarının anlaşılabilmesi	7	35
2.Kültürel Değerler	Türk kültürüne has örf, adet, hoşgörü, yardımseverlik kavramlarının anlaşılabilmesi	7	35
3.Ahlaki Değerler	Adalet, sorumluluk, tasarruf, dürüstlük, aile birliğine önem kavramlarının anlaşılabilmesi	4	20
4.Evrensel Değerler	Özgürlük, vatandaşlık hakları, duyarlılık, özgürlük kavramlarının anlaşılabilmesi	2	10
5.Toplumsal Dayanışma ve Yardımlaşma	Toplumsal dayanışma, sosyal normlar ve yardımlaşma kavramlarının anlaşılabilmesi	3	15
6.Tarihi ve Toplumsal Değerler	Tarihsel süreç, kültür ve tarih konularında değerlerin anlaşılabilmesi	3	15

Problem 1 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Vatanseverlik, milli bilinç, birlik, bağımsızlık, bayramlar gibi milli değerler: Bu kategoriler kapsamında 7 öğretmen, öğrencilerin milli değerler konularında zorluk yaşadığını belirtmiştir. Bu sayı, toplam görüşlerin %35’ini oluşturmaktadır.

“Kültürel değerlerimizin hepsi, milli değerlerimizin hepsini kavramakta zorluk yaşarlar, istiklal marşı, bayramlar, örf adetler ve benzeri.” (Ö1)

“Vatanseverlik, milli bilinç, birlik-beraberlik gibi değerler.” (Ö3)

“Marş konusunda tuvaletten çıkmayarak marşa eşlik etmiyorlar. Az da olsa milli ve manevi değerlere saygı yok.” (Ö5)

“Milli bilinç art olma destekleme vb.” (Ö12)

“Vatan ve millet sevgisi” (Ö19)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda kazandırılması amaçlanan değerler arasında; S.B.D. 8. değer: Duyarlılık, S.B.D. 13. değer: Saygı, S.B.D. 17. değer: Vatanseverliktir.

Problem 2 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Türk kültürüne has örf, adet, hoşgörü, yardımseverlik gibi değerler: Kültürel değerlerin öğretimiyle ilgili olarak 7 öğretmen, öğrencilerin Türk kültürüne özgü değerleri anlamakta ve benimsemekte güçlük yaşadığını ifade etmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %35’ini temsil etmektedir.

“Kültürel değerler, tarihsel süreç” (Ö2)

“Evrensel değerlerde zorluk yaşamazlar Türk kültürüne has değerler (büyüklere saygı samimiyet vs. zorluk yaşarlar)” (Ö9)

“Türk kültürünün değerlerini benimseme, yardım severlik, hoşgörü konularında eksiklikleri var.” (Ö10)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda kazandırılması amaçlanan değerler arasında; S.B.D. 7. değer: Dayanışma, S.B.D. 8. değer: Duyarlılık, S.B.D. 13. değer: Saygı, S.B.D. 14. değer: Sevgi, S.B.D. 17. değer :Vatanseverlik , S.B.D. 18. değer: Yardımseverlik

Problem 3 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Adalet, ahlak, sorumluluk, tasarruf gibi değerlerin öğretiminde zorluk: Ahlaki değerlerin öğretiminde yaşanan zorluklarla ilgili olarak 4 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu sayı, toplam katılımcıların %20’sine karşılık gelmektedir.

“Dini değerler, aile değerleri (anne-baba rolü) ahlaki değerler (yaşam tarzı)” (Ö6)

“Adalet, aile birliği, sorumluluk, tasarruf ve vatanseverlik konularında zorluk çekiyorlar.” (Ö7)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda kazandırılması amaçlanan değerler arasında; S.B.D. 1. değer: Adalet, S.B.D. 2. değer: Aile birliğine önem verme, S.B.D.

13. değer: Saygı, S.B.D. 15. değer: Sorumluluk, S.B.D. 16. değer: Tasarruf, S.B.D. 18. değer: Yardımseverliktir.

Problem 4 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Özgürlük, vatandaşlık hakları, demokratik değerler gibi evrensel değerler: Evrensel değerlerin öğretiminde yaşanan sorunlarla ilgili 2 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu görüşler, toplamın %10'unu oluşturmaktadır.

“Türkiye’deki vatandaşlık hakları, özgürlükler demokratik değerler, kültürel farklılıklar ve toplumsal normlar, sosyal dayanışma gibi değerlerin öğretiminde zorluklar yaşanmakta.” (Ö13)

“Vatandaşlık hakları ve sorumlulukları gibi değerleri kazandırmada zorluk yaşanabilir. Türkiye şartlarına uyum sağlayamayan öğrencilerde sorumluluk becerisi kazandırmak daha zor oluyor.” (Ö15)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda kazandırılması amaçlanan değerler arasında; S.B.D. 1. değer: Adalet, S.B.D. 7. değer: Dayanışma, S.B.D. 12. değer: Özgürlük, S.B.D. 15. değer: Sorumluluktur.

Problem 5 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Toplumsal dayanışma, sosyal normlar ve yardımlaşma değerlerinde zorluk: Toplumsal dayanışma ve yardımlaşma konularında yaşanan zorluklarla ilgili 3 öğretmen görüş belirtmiştir. Bu sayı, toplam görüşlerin %15’ini temsil etmektedir.

“Toplumsal dayanışma ve yardımlaşma gibi değerlerde zorluk yaşanabilir. Farklı toplumlarda dayanışma ve yardımlaşma Türk toplumlarındaki gibi olmayabilir.” (Ö14)

“Dayanışma, vatanseverlik, duyarlılık” (Ö16)

“Yardımseverlik, hoşgörü, dayanışma, bağımsızlık değerlerin bizim milletimizin değerleriyle uyuşmadığı için öğrencinin bunu anlaması zorlaşıyor. Dolayısıyla bu değerler öğrenci için hava kalıyor.” (Ö20)

Problem bulguları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda kazandırılması amaçlanan değerler arasında; S.B.D. 3. değer: Bağımsızlık, S.B.D. 7. değer: Dayanışma, S.B.D. 8. değer: Duyarlılık, S.B.D. 17. değer: Vatanseverlik , S.B.D. 18. değer: Yardımseverliktir.

Problem 6 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Tarihsel süreç, kültür ve tarih konularında değerlerin anlaşılması: Tarih ve kültür değerlerinin öğretimiyle ilgili olarak 3 öğretmen, bu alanlarda değerlerin anlaşılmasında güçlük yaşandığını ifade etmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %15'ine karşılık gelmektedir.

“Tarih kültür” (Ö17)

“Milletlerle yaşanan savaşlarda sıkıntı oluyor” (Ö18)

Buradaki alt problem de öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgulara göre öğrencilerin; Türk milli değer ve yargılarını anlamada, vatanseverlik , milli bilinç, birlik ve beraberlik bilinci, ahlaki değerler ve sorumluluk, Türk kültürüne has örf ve adetlerin anlaşılması ve saygı duyulması, milli marşımız, bayrağımız konusundaki hassasiyetlerin anlaşılmadığı, dini değerlerin, aile bütünlüğünün öneminin, toplumsal dayanışmanın öneminin kavranması açısından zorlanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.4. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Süreci (Okul, Aile, Çevre) ile İlgili İfade Ettiği Diğer Konular

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi kapsamında, okul, aile ve çevre için söylemek istenen diğer sorunlara ilişkin görüşleri tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Okul, Aile ve Çevre için Söylemek İstenen Diğer Sorunlar

Kategori	Öğretmenlerin Eklemek İstedikleri Diğer Konular ve Öneriler	f	%
1. Dil Eğitimi	Türkçe dil eğitiminin verilmesi gerektiği	12	60
2. Kültürel Uyum	Türk kültürüne uyum sağlamaya yönelik çalışmaların yapılması	5	25
3. Okula Uyum	Okula uyum sağlama zorluklarının giderilmesi	5	25
4. Aile Katılımı	Ailelerin eğitim sürecine katılımı ve etkileri	3	15
5. Psikolojik Destek	Travmalar ve uyum sorunları için psikolojik ve rehberlik desteği	1	5
6. Müfredat Uyumu	Daha hafif ve uygun müfredat uygulanmasının gerekliliği	1	5
7. Sınıf Seviyesi ve Yerleştirme	Öğrencilerin doğru sınıf seviyelerine göre yerleştirilmesi	2	10

Kategori 1 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Türkçe dil eğitiminin verilmesi gerektiği: Bu kategori kapsamında 12 öğretmen, öğrencilerin Türkçe dil eğitimi almasının önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %60’ını oluşturmaktadır.

“Ülkemize gelen misafir yabancı öğrencilerin direkt okullara gönderilmesinden önce aynı bir dil ve adaptasyon eğitiminde geçirilmesi gerektiği yönünde düşüncem vardır.” (Ö7)

“Rus milliyetçiliğinin ön planda olması ve Türkçeye karşı önyargılı olmaları bu sebeple dil öğretiminin ön planda tutulması gerekir.” (Ö10)

“Yabancı uyruklu öğrencilere dil eğitimi desteği verilebilir.” (Ö14)

“Dil gelişimi açısından eğitim almalılar” (Ö17)

“Dil gelişimi için Türkçe dersler almalı ve Türkçe kitap okumalıdır.” (Ö18)

Kategori 2 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Türk kültürüne uyum sağlamaya yönelik çalışmalar: Kültürel uyum ile ilgili olarak 5 öğretmen, öğrencilerin Türk kültürüne uyum sağlamalarını destekleyici çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu sayı, toplam görüşlerin %25’ini temsil etmektedir.

“Öncelikle dil eğitimi verilmelidir. Türkçe okuyup yazamayan öğrencilere eğitim vermek oldukça zordur. Okul öncesinde çocuklara uyum programı verilmelidir. (kültürel uyum, toplum içinde davranış kuralları vb.)” (Ö6)

“Öğrencilerin Türkçe anlama becerileri gelişene kadar olan süreçte ayrı bir sınıfta eğitim görmeleri ve tüm derslerin içeriklerini daha hafif bir müfredat ile alabilmeleri, eğitim sürecindeki başarıyı ve öğrenci adaptasyonunu arttıracaktır. Öğrencinin Türkçesi geliştiğinde, yabancı dil sınıflarından karma Türk öğrencilerin sınıflarına geçiş sağlanmalıdır.” (Ö8)

“Öncelikli hedef Türkçe dil öğreniminin tamamlanmış olması, yaşadığı ilk ilçe mahalle ülke kültür ve değerlerinin farkına varılması.” (Ö12)

“Okul, aile ve çevre faktörü yabancı uyruklular için çok önemli. Okul ve aile işbirliği içinde olmalı. Sosyal uyuma yönelik çalışmalar yapılmalı.” (Ö13)

Kategori 3 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Okula ve müfredata uyum sağlama zorlukları: Okula uyum konusunda yaşanan zorluklarla ilgili 5 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu görüşler, toplam katılımcıların %25’ini oluşturmaktadır.

“Yabancı uyruklu öğrencilerin geldiği sınıf seviyelerine yerleştirilmeden uyum özellikle de kültürel ve dil uyumu için kursa tabi tutulmalıdır.” (Ö3)

“Anasınıfında gelip devam eden öğrencilerde sosyal çevreye ve okula uyumlu olmakta ama ara sınıfta gelenlerde zaman zaman sıkıntı yaşamaktadır. Dil konusunda ekstra eğitim almaları.” (Ö5)

“Ülkemize gelen misafir yabancı öğrencilerin direkt okullara gönderilmesinden önce aynı bir dil ve adaptasyon eğitiminde geçirilmesi gerektiği yönünde düşünen vardır.” (Ö7)

Kategori 4 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Ailelerin eğitim sürecine katılımı ve etkileri: Aile katılımı ile ilgili olarak 3 öğretmen, öğrencilerin eğitim süreçlerinde aile desteğinin artırılmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Bu sayı, toplam katılımcıların %15'ine karşılık gelmektedir.

“Bu öğrenciler farklı ülkelerden geldiklerinden dolayı dil eğitimi bulundukları ülke için yeterli olmamıştır. Ailelerin de yabancı olmalarından kaynaklı dil gelişimleri daha zayıf kalmıştır. Ülkemizin vatandaşlık kavramlarını kavrayamamışlardır. Devlet bu öğrenciler için en az 1 yıl dil eğitimi vermelidir.” (Ö1)

“Türk eğitim sistemine entegre olabilmeleri için öncelikle belli bir dil öğrenmeden sonra okula kayıt almalılar aynı sorun ailelerde de var. Türkçe bilmedikleri için iletişim sorun bu da tüm eğitim öğretim hayatını etkiliyor.” (Ö4)

Kategori 5 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Travmalar ve uyum sorunları için psikolojik ve rehberlik desteği: Psikolojik destek sağlanması gerektiğini ifade eden 1 öğretmen, travmalar ve uyum sorunları yaşayan öğrencilerin bu tür yardımlara ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bu görüş, toplamın %5'ini oluşturmaktadır.

“Psikolojik destek verilebilir. Göçmenlik, mültecilik gibi travmalar nedeniyle rehberlik servisleri destek almalılar.” (Ö15)

Kategori 6 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Daha hafif ve uygun müfredat uygulanmasının gerekliliği: Müfredat uyumu ile ilgili olarak 1 öğretmen, öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun, daha hafif bir müfredat uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu görüş, toplam katılımcıların %5'ine karşılık gelmektedir.

“Öğrencilerin Türkçe anlama becerileri gelişene kadar olan süreçte ayrı bir sınıfta eğitim görmeleri ve tüm derslerin içeriklerini daha hafif bir müfredat ile alabilmeleri eğitim sürecindeki başarıyı ve öğrenci adaptasyonunu arttıracaktır. Öğrenci Türkçesi geliştiğinde, yabancı dil sınıflarında karma Türk öğrencilerin sınıflarına geçiş sağlanmalıdır.” (Ö8)

Kategori 7 ile ilgili öğretmen görüşleri:

Öğrencilerin doğru sınıf seviyelerine yerleştirilmesi: Sınıf seviyesi ve yerleştirme konusunda 2 öğretmen, öğrencilerin seviyelerine uygun sınıflara yerleştirilmesinin önemine dikkat çekmiştir. Bu sayı, toplam görüşlerin %10'unu temsil etmektedir.

“Yabancı uyruklu öğrencilerin geldiği sınıf seviyelerine yerleştirilmeden uyum özellikle de kültürel ve dil uyumu için kursa tabi tutulmalıdır.” (Ö3)

“Bu öğrencilerin ülkemize yerleştikleri yaş aralığının çok önemli olduğunu düşünüyorum. İlkokuldan itibaren eğitim hayatına katılan öğrencilerin çok problem yaşamadığını. Ortaokul ve ileri sınıflardan itibaren gelenlerin daha çok uyum problemi yaşadığını gözlemliyorum. Bulundukları okul ya da sınıflarda kendileri gibi arkadaşları fazla ise süreç daha da zorlaşmaktadır.” (Ö9)

Buradaki alt problem de elde edinilen bulgulara göre öğretmenlere eklemek istenilen diğer sorunlar sorulmuştur. Öğretmenler, özellikle yabancı uyruklu öğrencilerin kendi ırk milliyetçiliğini yürüttüğünü, bu sebeple bulundukları ülkenin dilini, kültürünü, değerlerini benimsemek için çaba sarf etmediklerini, yabancı uyruklu öğrencilerin her hangi bir oryantasyon sürecinden geçmeden direkt olarak okullara başlatılmasının doğru olmadığını bu sebeple adaptasyon sorunu yaşandığını, dil gelişimleri açısından ayrıca mutlaka Türkçe öğretimi uygulanması gerektiği, Türkçe anlama becerileri gelişene kadar olan süreçte ayrı bir sınıfta eğitim görmeleri ve tüm derslerin içeriklerini daha hafif bir müfredat ile alabilmeleri eğitim sürecindeki başarıyı ve öğrenci adaptasyonunu arttıracak, ailelerin dil konusunda destekçi olmadığı ve onların dil yetersizliği sebebiyle iletişim sağlamada sorunlar yaşandığı ve mutlaka bir oryantasyon veya adaptasyon sağlanıncaya kadar dil eğitimi verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretimi sürecinde karşılan sorunları tespit etmiş olup, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde sosyal bilgiler dersi öğretiminde probleme ve alt problemlere uygun olarak yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerin; Sosyal bilgiler dersi eğitimi ve öğretimi sürecinde problemler yaşandığı, sosyal bilgiler programlarında yer alan kazanımların, becerilerin ve değerlerin öğretiminde zorluklar yaşandığı, yabancı uyruklu öğrencilerin okul, aile, çevre ile ilgili sorunlarla karşılaştığı tespit edilmiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları en önemli sorunlardan biri dil problemidir. Bu öğrencilerin çoğunun dil ile ilgili zorluklar yaşadığı belirlenmiştir. Dil öğrenmeden eğitim ve öğretime başlamaları, derslerde ve arkadaş ilişkilerinde sorunlara yol açmaktadır. Türkçeyi yeterli seviyede kullanamadıkları için ders konularını tam olarak öğrenememekte ve akademik başarıları düşük kalmaktadır. Öğrencilerin ders sırasında kendi aralarında gruplaştığı, okul ve sınıf düzenini bozdukları, Türkçe bilmeyen öğrencilerin kendi ülkelerinden gelenlerle daha fazla iletişim kurduğu, Türkiye’de mevcut yaşayan Türk öğrencilerle bağ kurmadıkları ve kültürel farklılıklar nedeniyle Türk milli değer ve yargılarına saygı göstermedikleri tespit edilmiştir.

5.1.1. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Yaşadığı Problemler

Bu alt problemde elde edilen bulgulara göre; öğretmenlerin sınıf dışı gözlemlerine göre, Türk dilini bilmemelerine bağlı dil yetersizliği, yeni bir kültür ile tanışmalarından ötürü uyum sorunu, çoğunlukla gruplaşma içerisinde olarak sosyalleşmekten uzak olmaları ve okul motivasyonu olmadığı için devamsızlık yaptıkları gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin sınıf içi gözlemlerine göre elde edilen bulgularda Sosyal bilgiler dersinin dili, terminolojisi ve kapsamı, yabancı uyruklu öğrenciler için ek zorluklar barındırmaktadır. Tarih, coğrafya ve kültürel miras gibi konularda soyut kavramları anlamakta zorlandıkları, özellikle tarihsel olaylar ve kavramlar arasında neden-sonuç ilişkisi kurma becerisinin yeterince gelişmediği belirlenmiştir. Öğrencilerin milli kültür ve milliyetçilik gibi konulara yabancılaşmaları, dersle bağ kurmalarını zorlaştırmakta ve motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir. Akademik başarı gösteremiyor olmalarının sebebinin anlamakta zorluk yaşamaları, İletişim kurmada yaşadıkları

olumsuzluklar sebebiyle akademik gelişim gösteremedikleri ve sosyal ilişkilerin gelişememesine sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Yaşanılan Problemler

Bu alt problemin bulgularına incelendiğinde, Türkçe dilini anlamakta zorluk yaşadıkları veya akademik dili kullanamadıkları ve anlamadıkları için ders başarısının ve aktif katılımın az olduğu, kültürel farklılıklar dolayısıyla uyum sağlamada zorlandıkları bu sebeple milli ifadelerinin geçtiği konularda kendilerini yabancı hissettiklerini, ortak tarih ve milli bilince sahip olmadıkları için neden sonuç ilişkisi kuramadıkları, bu sebeplerden dolayı derse duyulan ilgi ve isteğin oluşmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Soyut düşünce ve milli kavramların anlaşılmasında yaşanan zorluklar yine Türkçe dilinin yetersizliğinden kaynaklandığını göstermektedir. Araştırma bulgularına göre, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları en temel sorunların dil ve kültürel uyum eksikliğinden kaynaklandığı görülmüştür. Türkçeyi yeterince bilmemeleri, hem akademik başarılarını hem de sosyal uyumlarını olumsuz etkilemektedir. Özellikle dil bariyerinin, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini zorlaştırdığı, derslere katılımını sınırladığı ve grup içi iletişimde problemler yarattığı tespit edilmiştir. Ayrıca, kültürel uyum eksikliği nedeniyle öğrencilerin Türk kültürü ve sosyal çevreye uyum sağlamada güçlük yaşadığı gözlemlenmiştir. Bu alt problem de öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucu elde edinilen bulgulara göre öğrencilerin; Türk milli değer ve yargılarını anlamada, vatanseverlik , milli bilinç, birlik ve beraberlik bilinci, ahlaki değerler ve sorumluluk, Türk kültürüne has örf ve adetlerin anlaşılması ve saygı duyulması, milli marşımız, bayrağımız konusundaki hassasiyetlerin anlaşılması, dini değerlerin, aile bütünlüğünün öneminin, toplumsal dayanışmanın öneminin kavranması açısından zorlanıldığı, duyarlılık, yardımseverlik, adalet değerlerinin Türk toplumu için önemli değerler olduğunun anlaşılmasında zorluk yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Sosyal Bilgiler Programlarının Öğelerinin Öğretiminde Yaşanılan Zorluklar

Bu alt problemde elde ettiğimiz bulgulara göre; öğretmenler Türkçeyi bilmemelerine bağlı dil yetersizliği, yeni bir kültür ile tanışmalarından ötürü uyum sorunu, akademik başarı gösterememelerinin sebebi olarak anlamakta zorluk yaşamaları, kültürel farklılıklar dolayısıyla uyum sağlamada zorlandıkları bu sebeple milli ifadelerinin geçtiği konularda kendilerini yabancı hissettiklerini, farklı ülkede olmalarının sebepleri göç veya savaş kaynaklı olmasından ötürü duygusal olarak zorluk yaşamaları, çoğunlukla gruplaşma içerisinde olarak

sosyalleşmekten uzak olmaları ve okulda bulunmaya bağlı motivasyonları olmadığı için devamsızlık yaptıkları sonuçlarına ulaşmıştır.

Araştırma bulgularına göre, sosyal bilgiler programında milli kültür, tarih, coğrafi bilgiler ve vatandaşlık konularına yönelik kazanımların öğretiminde zorluk yaşandığı belirlenmiştir. Bu alt problemde elde edilen bulgulara göre; öğretmenler sosyal bilgiler programlarında bulunan kazanımların öğretiminde, öğrencilerin içine doğdukları veya aile yaşantılarından kaynaklı sahip oldukları kültürden ötürü, Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin milli kültür, Türk gelenek ve değerlerine karşı ilgisiz olduğu ve zorluk yaşadığı, daha soyut kavramlardan oluşan tarih ve milli kültürle alakalı ünitelerde zorluk yaşandığı, yine dil yetersizliğinden kaynaklanan tarih konuları hakkında kronolojik sıralama yapamadıkları için anlam ve konu bütünlüğü oluşturamadıkları bu sebeple de öğrencilerden geri dönütlerin olmadığı ya da çok yetersiz olduğu, dersin özelinde yeterli terminolojik bilgilerin olmadığı ya da az olduğundan dolayı dersin anlaşılmasında ve kazanımların öğretilmesinde zorlanıldığı bulgularına ulaşmıştır.

Bulgular, öğrencilerin dil, kültürel uyum ve sosyal bilgiler dersine özgü kazanım ve becerilerde önemli güçlükler yaşadığını ortaya koymuştur. Buradaki alt problem de elde edinilen bulgulara göre; sosyal bilgiler dersi programlarında yer alan becerilerin öğretiminde iletişim becerilerinde zorluk, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisinde zorluk yaşanması sebebiyle öğrenmen “*İletişim becerisi, anlamak ve yorumlama becerisi, yaratıcı düşünme becerisi*” (Ö1) cümlesi ile ifade etmiştir. Eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisinde yaşanan zorlukla ilgili öğretmen “*İletişim becerisi eksiliği, dil sorunu, uygulama anlama, düşünme ve eleştirme becerilerinde sorunlar yaşanmaktadır.*” (Ö6) ifadesini kullanılmıştır. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisinde zorluk yaşandığı, harita okuma ve analiz yapma becerilerinde zorluk yaşandığı bu konuda öğretmen “*Harita okuma ve analiz yapma. Toplumsal, siyasi, ekonomik teorilerin anlaşılması. Kültürel becerilerde zorluk yaşamaktadırlar.*” (Ö13), “*Coğrafi bilgilerin öğretimi harita okuma gibi kronolojik sıralama yapmak gibi konularda zorluk yaşanır.*” (Ö15) ifadesini kullanmış olmalarından dolayı bu . bulgularına ulaşmıştır.

Bu alt problemde elde edinilen bulgulara göre öğretmenlere eklemek istenilen diğer sorunlar sorulmuştur. Öğretmenler, özellikle yabancı uyruklu öğrencilerin kendi ırk milliyetçiliğini yürüttüğünü, bu sebeple bulundukları ülkenin dilini, kültürünü, değerlerini benimsemek için çaba sarf etmediklerini, yabancı uyruklu öğrencilerin her hangi bir oryantasyon sürecinden geçmeden direkt olarak okullara başlatılmasının doğru olmadığını bu

sebeple adaptasyon sorunu yaşandığını, dil gelişimleri açısından ayrıca mutlaka Türkçe öğretimi uygulanması gerektiği, Türkçe anlama becerileri gelişene kadar olan süreçte ayrı bir sınıfta eğitim görmeleri ve tüm derslerin içeriklerini daha hafif bir müfredat ile alabilmeleri eğitim sürecindeki başarıyı ve öğrenci adaptasyonunu arttıracak, ailelerin dil konusunda destekçi olmadığı ve onların dil yetersizliği sebebiyle iletişim sağlamada sorunlar yaşandığı ve mutlaka bir oryantasyon veya adaptasyon sağlanılincaya kadar dil eğitimi verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenler, öğrencilerin dil ve kültürel uyum eksikliği nedeniyle dersleri anlamlandırmada zorluk çektiklerini ve bu nedenle kazanımları aktarmakta güçlük yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, sınıf içerisindeki heterojen yapı, yabancı uyruklu öğrencilerin ihtiyaçlarına özel bir yaklaşımı gerektirirken, müfredat yoğunluğu nedeniyle bu ihtiyaçların karşılanmasının sınırlı kaldığı dile getirilmiştir. Dil yetersizliği, öğretmenlerin öğrenciyle etkili iletişim kurmasını zorlaştırmakta ve öğretim sürecinde ilerleme kaydetmelerini yavaşlatmaktadır.

Öğrenciler, milli kültüre özgü değerleri anlamakta güçlük çekmekte ve bu nedenle ders içeriğine ilgi duymamaktadır. Milli ve kültürel değerlere yönelik öğretim, yabancı uyruklu öğrenciler için önemli bir engel teşkil etmektedir. Özellikle vatanseverlik, milli bilinç, birlik ve beraberlik gibi değerlerin kavranmasında zorluk yaşanmakta, öğrencilerin bu değerlere karşı ilgisiz kaldıkları gözlemlenmektedir. Buna karşılık, evrensel değerler konusunda daha az sorun yaşandığı ifade edilmiştir.

Dil ve kültürel uyum süreçlerinde ailelerin de yetersiz kalması, öğrencilerin eğitim hayatını olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin Türkçe öğreniminde eksiklikler yaşaması, hem okul içindeki hem de sosyal çevredeki iletişimlerini sınırlamaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin dil gelişimine yönelik özel eğitim programlarının oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır.

Bu araştırmada, yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar, öğretmen görüşleri çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırma bulguları, dil ve kültürel uyum eksikliğinin bu öğrencilerin hem akademik hem de sosyal başarılarını olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Benzer şekilde, daha önce yapılan çalışmalar da dil ve kültürel uyum sorunlarının göçmen öğrencilerin eğitim süreçlerinde en büyük engellerden biri olduğunu ortaya koymaktadır (Yavuz & Mızrak, 2016; Tunç, 2015; Alagöz & Geçgil, 2016).

Bu çalışmada, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi yeterince bilmemesi, hem derse katılımlarını hem de öğretmen ve akranları ile olan iletişimlerini sınırlandırdığı tespit edilmiştir.

Dil sorununun, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde soyut kavramları anlamalarını güçleştirdiği ve bu durumun akademik başarılarını doğrudan etkilediği görülmüştür. Bu bulgu, Uzun ve Bütün 'ün (2016) çalışmasında vurgulanan, dil eksikliğinin öğrencilerin hem öğretmenleri hem de akranlarıyla iletişimlerini zorlaştırdığı sonucuyla örtüşmektedir. Ayrıca, Kesten ve arkadaşlarının (2010) Türkçe yetersizliği nedeniyle okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi temel becerilerde yaşanan sorunları vurgulayan bulguları da bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Dil eksikliğinin yanı sıra, kültürel uyum sorunları da sosyal bilgiler dersindeki öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Milli kültür, tarih ve coğrafya gibi konularda yabancı uyruklu öğrencilerin bilgi eksikliği yaşadığı ve bu durumun ders içeriğine ilgilerini azalttığı belirlenmiştir. Bu durum, Hek'in (2005) müfredat farkının göçmen öğrencilerin akademik süreçlerini zorlaştırdığı yönündeki bulgularıyla uyumludur. Ayrıca, Martín-Pastor ve arkadaşlarının (2013) göçmen öğrencilerin okuduğunu anlama ve kültürel farklardan kaynaklanan öğrenme zorluklarına ilişkin bulguları da bu çalışmayı desteklemektedir.

Sosyal bilgiler dersinde, milli ve kültürel değerlere yönelik kazanımların öğretiminde yaşanan zorluklar, öğretmenlerin eğitim süreçlerindeki temel engellerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle vatanseverlik, milli bilinç ve tarih bilinci gibi konuların yabancı uyruklu öğrenciler tarafından yeterince kavranmadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Özdemir'in (2016) çalışmasında, yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimi üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı, ancak akademik başarı ve veli-okul ilişkileri açısından olumsuz etkilerinin bulunduğu ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin sınıf içerisinde yaşadığı sorunlar, yalnızca yabancı uyruklu öğrencilerle sınırlı kalmayıp, Türk öğrencilerin de eğitim süreçlerini etkilemektedir. Bu araştırmada, heterojen sınıf yapısının ders akışını olumsuz etkilediği ve dikkat dağınıklığına yol açtığı belirlenmiştir. Schneeweis'in (2015) araştırması, yerel öğrencilerin göçmen öğrencilerle aynı sınıfta eğitim görmesinin doğrudan olumsuz etkileri olmadığını ifade etse de, bu çalışmanın bulguları, akademik seviyedeki farklılıkların sınıf yönetimini zorlaştırdığını göstermektedir.

Sosyal bilgiler dersi programlarının Türk kültürü ve tarihi üzerine oluşturulmuş olmasından dolayı yabancı uyruklu öğrencilerin derse uzak kaldıkları, öğrencilerin etnik kökeninden kaynaklı tarih içerikli konularda sorun yaşadıkları belirlenmiştir (Duroğlu, 2023).

Öğrencilerin sosyal uyum süreçlerinde de ciddi problemler yaşadığı görülmüştür. Özellikle, dışlanma, kavga, şiddet ve kurallara uyum göstermeme gibi sorunlar, sosyal bilgiler dersindeki grup çalışmalarını ve sınıf içi iş birliğini zorlaştırmaktadır. Bu durum, Kirova'nın (2001) göçmen çocukların yalnızlık ve dışlanmışlık yaşadığına ilişkin bulgularıyla paralellik

göstermektedir. Ayrıca, Segal ve arkadaşlarının (2006) göçmen çocuklara sağlıklı bir eğitim ortamı sunulabilmesi için dil ve uyum problemlerinin çözülmesi gerektiğine dair önerileri bu çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Duroğlu (2023) yapmış olduğu çalışmada yabancı uyruklu öğrenciler için derslerde kültürel ve dini konularda Türk toplumu için önem arz eden hassasiyetlere yer verilmesi ve öğrencilerin “İstiklal Marşı” gibi hassasiyet gerektiren konularda bilinçlendirilmesi gerekliliği tespit edilmesi bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırma bulguları, literatürdeki benzer çalışmalarla büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu durum, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları sorunların yaygın ve yapısal bir problem olduğunu göstermektedir. Dil ve kültürel uyum eksikliklerinin giderilmesi, sosyal bilgiler dersinde daha etkili bir öğretim süreci oluşturulması için kritik bir öneme sahiptir. Öğretmenlerin dil bariyerlerini aşmak ve kültürel farklılıkları ders içeriğine entegre etmek adına daha fazla desteklenmesi gerektiği açıktır. Eğitim politikalarının, bu sorunların çözümüne yönelik olarak yeniden yapılandırılması gerektiği de araştırma bulguları ışığında önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

5.2. ÖNERİLER

Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme süreci ile ilgili öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre şu öneriler yer almaktadır:

1. Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin doğrudan okullara gönderilmesinden önce dil ve kültürel uyum süreci ile ilgili eğitimden geçmeleri önerilebilir.
2. Öğrencilerin Türkçe anlama becerileri gelişene kadar olan süreçte ayrı bir sınıfta eğitim görmeleri önerilebilir.
3. Yabancı uyruklu ailelerin okul-aile işbirliğini arttırıcı aktif görev alacağı etkinliklerin arttırılması önerilebilir.
4. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenim sürecinde, ailelerin de dil eğitimi almalarını teşvik eden programlar geliştirilmesi önerilebilir.
5. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının görev ve sorumlulukları ile ilgili eğitimler verilmesi önerilebilir.
6. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim/öğretim sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin nicel araştırmalar yapılması ve araştırmaların çeşitli periyotlarda tekrarlanması önerilmektedir.
7. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim/öğretim sürecinde karşılaşılan sorunlar diğer derslerin öğretiminde de incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ak, N. (2020). *Yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumda karşılaştığı sorunlar* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Akdağ, H. (2009). İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (Konya ili örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 1–14.
- Aktan, S. (2006). *Sosyal bilgilerin bir öğretim alanı olarak gelişimi ve Cumhuriyet dönemi program tasarımlarına olan yansımalar* (Yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Akyüz, Y. (2005). *Türk eğitim tarihi: M.Ö. 1000-M.S. 2004*. Pegema Yayıncılık.
- Alkan, C. (1998). *Özel öğretim yöntemleri: Disiplinlerin öğretim teknolojileri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Alagöz, S. B., & Geçgil, T. (2016). Türkiye’deki yabancı öğrenci sorunlarının tanımlanması ve çözüm önerileri. *Proceedings of the 2nd International Congress on Applied Sciences: Migration, Poverty and Employment, 23-25 September* (pp. 494–502). Konya, Turkey. Retrieved from <http://www.uubk2016.org/en/home/> (Erişim Tarihi: 18 Aralık 2024).
- Alpaydın, Y., & Aktaş, A. (2021). An immigrant-friendly school according to the views of students, teachers and principals. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 1131-1162. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.958429>
- Altan, M. Z. (2017). Öğretmenlik mesleği bugünü ve geleceği. *Eğitim Bakış: Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 13(41), 18–26.
- Beal, C., Bolick, C. M., & Martorella, P. H. (2009). *Teaching social studies in middle and secondary school* (5th ed.). Allyn & Bacon.
- Biggs, J. (1999). Öğrencinin Yaptığı: gelişmiş öğrenme için öğretim. *Yüksek Öğrenim Araştırma ve Geliştirme*, 18 (1), 57–75. <https://doi.org/10.1080/0729436990180105>
- Bilici, Ş., & Bedirhanoğlu, H. E. (2020). Almanya Sosyal Bilgiler Öğretmeni Yetiştirme Programı. *İctimaiyat*, 4(1), 23-30. <https://doi.org/10.33709/İctimaiyat.709572>

- Bilici, Ş., & Bedirhanoğlu, H. E. (2020). Almanya sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirme programı. *İçtimaiyat*, 4(1), 23-30. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.709572>
- Binbaşioğlu, C. (1988). *Özel öğretim yöntemleri*. Binbaşioğlu Yayınevi.
- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Şimşek, N. (2007). *Sosyal bilgiler öğretiminde CBS temelli uygulama ve etkinliklerinin öğrenci başarısı ve derse karşı tutumuna etkisi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bozan, İ. (2014). *Türkiye’de iç göç hareketleri ve göçün eğitim üzerindeki etkisi: Bir durum çalışması* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Bozkurt, V. (2005). *Endüstriyel ve post-endüstriyel dönüşüm: Bilgi, ekonomi ve kültür*. Aktüel Yayınları.
- Brennan, L. G., & Brennan, M. G. (2020). *Global citizenship education and social justice for immigrant students: Implications for administration, leadership, and teaching in schools*. In R. Papa (Ed.), *Handbook on promoting social justice in education* (pp. 2203-2222). Springer International Publishing.
- Büyükceran, D. (2021). *İlkokullardaki yabancı uyruklu öğrencilerin uyum ve dil problemlerinin Türkçe dersine etkileri üzerine öğretmen görüşleri* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Caravita, S. C. S., Stefanelli, S., Mazzone, A., Cadei, L., Thornberg, R., & Ambrosini, B. (2020). When the bullied peer is native versus immigrant: A mixed-method study with a sample of native and immigrant adolescents. *Scandinavian Journal of Psychology*, 61(1), 97-107. <https://doi.org/10.1111/sjop.12565>
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693–712.
- Çakmak, Ö. (2018). *Okul yöneticilerinin gözüyle Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (Kilis örneği)* (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Çan, Ş. (2019). Ortaöğretim öğrencilerini sosyal bilimlere hazırlamak: TÜBİTAK liseler arası proje yarışması. *Türk İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(22), 36–48.

- Çatak, M. (2015). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi* (62), 69-94.
- Çelikkol, A. (2019). Ulusun Yeniden İlanı: Kölelik ve Amerikan Devrimi. *Litera: Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 29(1), 41-58.
- Çite, H., Gürbüz, S., & Küçükaydın, M. A. (2022). İlkokulda yavaş geçişli animasyon ve dijital kavram haritası kullanımı: Fen bilimleri tutumu ve üst bilişsel farkındalık açısından bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(58), 177-200.
- Çiydem, E., & Kaymakçı, S. (2021). Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin yönelimi üzerine bir değerlendirme. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 179-207.
- Demir, M. (2020). *Milli eğitime bağlı devlet okullarında yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Demircioğlu, İ. H. (2006). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilimler hakkındaki görüşleri. *Bilig*, 36, 113–124.
- Doğan, İ. (1985). Bilim politikası ve sosyal bilimler. *Eğitim ve Bilim*, 10(57), 38–42.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77–96.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. In C. Şahin (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu: Sosyal bilgiler* (pp. 45–59). Gündüz Yayıncılık.
- Duroğlu, S. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi (Antalya Konyaaltı örneği)* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Duygu, H., & Köç, A. (2018). Ortaokul öğrencilerinin farklılıklara saygı değerini edinimleri ve yabancı uyruklu öğrencilerle uyum becerileri. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1(1), 38-51.
- Eagleton, T. (2005). *Kültür yorumları* (Ö. Çelik, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Anı Yayıncılık.

- Erden, M., & Akman, Y. (1998). *Gelişim öğrenme-öğretme: Gelişim psikolojisi* (Genişletilmiş 7. baskı). Arkadaş Yayınevi.
- Erkan, S. (2017). Osmanlı döneminde tarih öğreniminin tarihçesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6(17).
- Eurydice. (2010). *Organisation of the education system in Italy 2009/2010*. Italian Eurydice Unit.
- Gazel, A. A., & Erol, H. (2012). A taxonomic analysis of the intended learning outcomes of the primary school social studies curriculum for 7th graders. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(2), 202–222.
- Gürel, D., & Çetin, T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(2), 22-40.
- Güven, D. (2010). Profesyonel bir meslek olarak Türkiye’de öğretmenlik. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 27(2), 13–21.
- Hanaylı, G., Öztürk, A. A., Baysan, S., & Vural, R. (2020). Sosyal bilgilerin doğası, anlamı ve nasıl öğretildiği üzerine bir durum çalışması: Öğretmen görüşleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 210–238.
- Hek, R. (2005). The experiences and needs of refugee and asylum-seeking children in the UK: A literature review. *National Evaluation of the Children’s Fund*. University of Birmingham.
- Hung, H. T., Yang, J. C., Hwang, G. J., Chu, H. C., & Wang, C. C. (2018). A scoping review of research on digital game-based language learning. *Computers & Education*, 126, 89-104. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.07.001>
- İçöz, H. (2019). *İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili karşılaşılan sorunlar* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- İnan, S. (2014). *Sosyal bilgiler eğitimine giriş*. Anı Yayıncılık.
- Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler*. Pegem Akademi.
- Kabapınar, Y. (2019). *Kimlik belirleyen derslerde kanıt temelli öğrenme*. Pegem Akademi.
- Kafadar, T., Öztürk, C., & Katılmış, A. (2018). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerler eğitimi boyutunda karşılaştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 154–177.

- Kalaycı, N., & Baysal, S. B. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2005-2017-2018). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 106–129.
- Kan, Ç. (2010). ABD ve Türkiye'de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 30(2), 105–119.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 138–145.
- Kapur, R. (2020). *Problem solving skills: Essential skills in providing solutions to personal and professional problems*. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/343690626>
- Karadaş, H. (2022). Educational problems of immigrant students. *Shanlax International Journal of Education*, 10(1), 64-78. <https://doi.org/10.34293/education.v10is1-aug.5183>
- Karaman, H. Ş. (2023). *Yeni nesil öğrenme metodu ile okul öncesi dönemde yabancı uyruklu çocuklara Türkçe öğretimi* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Karaseyfioglu, F., & Çalışkan, H. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel değerlere yönelik duyarlılıklarının incelenmesi. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 5(3), 88-101.
- Karatekin, K., Merey, Z., & Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 70–96.
- Kardeş, S., & Akman, B. (2019). Suriyeli mültecilerin eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3). <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.466333>
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye’de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 216-229.
- Kauko, M., & Wilkinson, J. (2020). ‘Learning how to go on’: Refugee students and informal learning practices. *International Journal of Inclusive Education*, 24(11), 1175–1193. <https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1514080>
- Kavık, M. (2024). Fransız İhtilali’nin başlaması ve ihtilal süreci. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 11(103), 59–64. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10616546>

- Kesten, A., Kiroğlu, K., & Elma, C. (2010). Language and education problems of international students in Turkey. *Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 65–85.
- Kınacı, N. D. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen yetiştirme programları ve ortaokul sosyal bilgiler dersi programının içerik bakımından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kiroğlu, K., Kesten, A., & Elma, C. (2010). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 26–39.
- Kim, Y., Mok, S. Y., & Seidel, T. (2020). Parental influences on immigrant students' achievement-related motivation and achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 30(100327). <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100327>
- Kirova, A. (2001). Loneliness in immigrant children: Implications for classroom practice. In *Childhood Education*, 77(5), 260–267.
- Köken, N. (2002). Sosyal bilgiler kavramı üzerine bazı düşünceler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 2–26.
- Kömürü, B. (2019). *Sınıfta yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenlerin, yabancı uyruklu öğrencilerin varlıklarına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köse, T. (2019). *Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminin tarihi gelişimi* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Küçük, B., & Demirkaya, H. (2017). Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabının anayasal içerik açısından değerlendirilmesi. *International Journal of Field Education*, 3(1), 88-105.
- Lee, C. C., Akın-Sabuncu, S., Goodwin, A. L., & McDevitt, S. E. (2021). Teachers for immigrant students: A systematic literature review across Hong Kong, Turkey, and the United States. *Teachers College Record*, 123(12), 67-96. <https://doi.org/10.1177/01614681211070871>
- Li, R. Y., & Kaye, M. (1998). Understanding overseas students’ concerns and problems. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 20(1), 41–50. <https://doi.org/10.1080/1360080980200104>

- Martín-Pastor, E., González-Gil, F., Río, C. J., Robaina, N. F., & Castro, R. P. (2013). Influence of immigrant students' communication skills on their teaching and learning process. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 93, 789–793. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.09.284>
- Martorella, P., Beal, C. M., & Bolick, C. M. (2002). *Teaching social studies in middle and secondary school*. Pearson Merrill Prentice Hall.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Milli Eğitim Yayınları.
- Meydan, A. (2001). *İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler öğretimi coğrafya ünitelerinin işlenişinde laboratuvar ve görsel-işitsel materyal kullanımının öğrencilerin niteliksel gelişimine etkisinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Konya.
- Oruç, Ş., & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 121–132.
- Özbaran, S. (2004). Sosyal bilimler eğitimi 2002–3 ve tarih örneği. *I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi* (15–17 Mayıs 2003, İzmir). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özbilek, M. (2021). *Sosyal bilgiler dersini alan Suriyeli ve Türk ortaokul öğrencilerinin temel değerlerinin ve demokratik bilinçlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, Ç. (2016). *Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisine ilişkin görüşlerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Öztürk, C. (Ed.). (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi: Demokratik vatandaşlık eğitimi* (3. baskı). Pegem Akademi.
- Öztürk, C., & Otluoğlu, R. (2005). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Pegem A Yayıncılık.
- Özyürek, R. (2009). Türk devlet ve topluluklarından Türkiye üniversitelerine gelen Türk soylu yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenimlerinde karşılaştıkları sorunlar. *Turkish Studies*, 4(3), 1819–1862.
- Parker, W. C. (2001). *Social studies in elementary education*. Merrill Prentice Hall.

- Paykoç, F. (1991). Tarih öğretimi. In B. Özer (Ed.), *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları*.
- Pesen, A., Kara, İ., & Gedik, M. (2015). Çocuk gelişimi bölümü 2. sınıf öğrencilerinin “müdür” kavramına ilişkin metafor algıları. *Siirt Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 28–48.
- Ratnasari, D., Suciati, S., & Maridi, M. (2019). Empowering scientific thinking skills through creative problem solving with scaffolding learning. *Jurnal Pendidikan Biologi Indonesia*, 5(1), 61–68. <https://doi.org/10.22219/jpbi.v5i1.7602>
- Rodríguez, S., Valle, A., Gironelli, L. M., Guerrero, E., Regueiro, B., & Estévez, I. (2020). Performance and well-being of native and immigrant students: Comparative analysis based on PISA 2018. *Journal of Adolescence*, 85(1), 96-105. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.10.001>
- Safran, M. (2010). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. In B. Tay & A. Öcal (Eds.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (pp. 1–18). Pegem A Yayıncılık.
- Sarıahmetoğlu, H. (2019). *Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Saxe, D. W. (1991). *Social studies in schools: A history of the early years*. State University of New York Press.
- Schneeweis, N. (2015). Immigrant concentration in schools: Consequences for native and migrant students. *Labour Economics*, 35, 63–76. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2015.05.005>
- Segal, U. A., Mayadas, N. S., & Elliott, D. (2006). A framework for immigration. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 4(1), 3–24. https://doi.org/10.1300/J500v04n01_02
- Soby, M. (2015). Finnish education system. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 2015(2), 64–68. <https://doi.org/10.18261/issn1891-943x-2015-02-01>
- Sönmez, Ö. F., & Kılıçoğlu, G. (2016). Değerlendirme boyutu ile sosyal bilgiler programları (1924-2005). *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 36-49.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu*. Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan araç-gereçler. In G. Can (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Stobaugh, R. (2013). *Assessing critical thinking in middle and high schools: Meeting the common core*. Routledge.
- Şanlı, B. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitime ve sosyal bilgiler dersine entegrasyonları hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri* (Yüksek lisans tezi).
- T.C. Resmi Gazete. (11 Nisan 2012). 28261 sayılı Resmi Gazete.
- Tanner, D., & Tanner, L. N. (1975). *Curriculum development: Theory into practice*. Macmillan Publishing Co Inc.
- Temizyürek, F. (2007). İlköğretim ikinci kademede konuşma becerisinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(2), 113–131.
- Tezcan, M. (1994). *Eğitim sosyolojisi* (9. baskı). Zirve Ofset.
- Tiryaki, S. (2022). Türk basınında göçmen, sığınmacı ve mülteci haberleri üzerine bir inceleme. *Kültür Araştırmaları Dergisi*(15), 124-156. <https://doi.org/10.46250/kulturder.1188891>
- Tonta, Y., & İlhan, M. (1997). Sosyal bilimlerde Türkiye'nin dünyadaki yeri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 67–74.
- Topcuoğlu, R. A. (2012). *Türkiye'de göçmen çocukların profili, sosyal politika ve sosyal hizmet önerileri hızlı değerlendirme araştırması*. IOM Uluslararası Göç Örgütü, 8, 21–27.
- Topkaya, Y., Toyoğlu, Ö., Çalışkan, M., & Yurtbekler, S. B. (2022). II. Meşrutiyet döneminde sosyal bilgiler öğretimi: Buluş yoluyla öğretime bir örnek. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(13), 408-419.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 123–138.
- Turan, R., Sünbül, A. M., & Akdağ, H. (2009). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar*. Pegem Akademi.
- Turan, S. (2019). 2018 sosyal bilgiler öğretim programının disiplinlerarası yapısının incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 2(2), 166–190.
- Uluyol, Ç., & Eryılmaz, S. (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında FATİH Projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209–229.
- Ungan, S. (2006). Avrupa Birliği'nin dil öğretimine karşı tutumu ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 217–226.

- Uyar, Y. (2007). *Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünsal, Y., & Baskan, G. (2021). The problems of teachers who have immigrant students in their classes and solutions. *Journal of Computer and Education Research*, 9(17), 199-224. <https://doi.org/10.18009/jcer.838228>
- Üstel, F. (2004). *'Makbul vatandaş'ın peşinde*. İletişim Yayınları.
- Ütkür, N. (2016). Öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknik farklılıkları: Hayat bilgisi dersi örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 1631-1651.
- Üzümcü, Ö. (2016). Nitel araştırma yöntemine sahip tezlerin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(32), 327-340. http://www.asosjournal.com/makaleler/1098773191_1342%20%C3%96zlem%20%C3%9Cz%C3%9Cm%C3%9C.pdf
- Vitsou, M., Papadopoulou, M., & Gana, E. (2020). Getting them back to class: A project to engage refugee children in school using drama pedagogy. *Scenario Journal*, 14(2), 42-59. <https://doi.org/10.33178/scenario.14.2.3>
- Welton, D. A., & Mallan, J. T. (1999). *Children and their world: Strategies for teaching social studies*. Houghton Mifflin Company.
- Yaman, Y. E. (2020). *Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenme nedenleri, süreçte karşılaştıkları sorunlar ve Türkçe öğrenmelerinin sosyal hayatlarına yansımaları* (Master's thesis). Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, Ö., & Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, İ. H. (2023). *Türkiye'deki yabancı uyruklu çocukların eğitimi: Kuramsal tartışmalar, uygulamalar ve politika önerileri*. AYBÜ-GPM Rapor Serisi-17. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AYBÜ-GPM).
- Yılmaz, M. Y. (2014). İki dillilik olgusu ve Almanya'daki Türklerin iki dilli eğitim sorunu. *Turkish Studies*, 9(3), 1641-1651. <http://dx.doi.org/10.7827/turkishstudies.6216>

EKLER

EK 1.

Evrak Tarih ve Sayısı: 10.09.2024-1007516

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve
Yayın Etiği Kurulu KURUL KARARI

TOPLANTI

TARİHİ : 10.09.2024 **TOPLANTI SAYISI** 17
KARAR SAYISI 376

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN**'ın danışmanlığını, **Ayşegül BEDİR**'in araştırmacılığını üstlendiği, *"Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimi Sürecinde Karşılaştığı Sorunlara Yönelik Öğretmen Görüşleri"* konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.

Hilmi DEMİRKAYA

Başkan Yrd.
Prof. Dr.

Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM
(izinli)

Üye
Prof. Dr. Ebru İÇİGEN

Üye Prof. Dr.
Nurşen ADAK (izinli)

Üye Prof. Dr.
Taner KORKUT

Üye Prof.Dr.
Gökhan AKYÜZ

Üye Prof.
Ceren HEPYÜCEL

EK 2.

ÖZEL ANTALYA ENVAR ORTAOKULU Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 99952627

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: ÖZEL ANTALYA ENVAR ORTAOKULU

Uygulama Yapılacak Birim: Özel Türk Ortaokulu

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

TED ANTALYA KOLEJİ ÖZEL ORTAOKULU Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 99952773

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: TED ANTALYA KOLEJİ ÖZEL ORTAOKULU

Uygulama Yapılacak Birim: Özel Türk Ortaokulu

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için <https://arastirmaiznleri.meb.gov.tr/belge-dogrula> bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

ÖZEL ANTALYA KOLEJİ MURATPAŞA ORTAOKULU Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 99952856

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: ÖZEL ANTALYA KOLEJİ MURATPAŞA ORTAOKULU

Uygulama Yapılacak Birim: Özel Türk Ortaokulu

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

ÖZEL ANTALYA SINAV ORTAOKULU Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 99957482

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: ÖZEL ANTALYA SINAV ORTAOKULU

Uygulama Yapılacak Birim: Özel Türk Ortaokulu

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

Ermenek Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 708536

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Ermenek Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için 'https://arastirmaizninleri.meb.gov.tr/belge-dogrula' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

Fatih Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 708548

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Fatih Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

Kocademir Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 709693

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Kocademir Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

ÖZEL İSTEK ANTALYA KONYAALTI ORTAOKULU Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 99986013

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: ÖZEL İSTEK ANTALYA KONYAALTI ORTAOKULU

Uygulama Yapılacak Birim: Özel Türk Ortaokulu

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

Z.Marsel-Z.Denizhan Öner Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 705175

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Z.Marsel-Z.Denizhan Öner Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaiznleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

Faruk Tugayoğlu Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 708543

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmacının Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmacının Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmacının Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Faruk Tugayoğlu Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmacının Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için 'https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

Saime Salih Konca Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 705184

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Saime Salih Konca Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

Vali Saim Çotur Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 708748

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Vali Saim Çotur Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaiznleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

ÖZEL GÜRSU ALTINYAKA KOLEJİ ORTAOKULU Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 99994556

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: ÖZEL GÜRSU ALTINYAKA KOLEJİ ORTAOKULU

Uygulama Yapılacak Birim: Özel Türk Ortaokulu

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için 'https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

ÖZEL ANTALYA İSABET ORTAOKULU Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 99971259

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmacının Adı: YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmacının Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmacının Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: ÖZEL ANTALYA İSABET ORTAOKULU

Uygulama Yapılacak Birim: Özel Türk Ortaokulu

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmacının Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için 'https://arastirmaizninleri.meb.gov.tr/belge-dogrula' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

Dr.Cahit Ünver Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.006982

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 705196

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: AYŞEGÜL DEMİRER

Araştırmanın Adı: YABANCI UYUKLU ÖĞRENCİLERİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Dr.Cahit Ünver Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: ANTALYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 04.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 04.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANTALYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

EK- 3 Bildirim Sayfası

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir. Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

20.01.2025

Ayşegül BEDİR

EK 4. Veri Toplama Formu

GÖRÜŞME SORULARI

Cinsiyet : Kadın () Erkek ()

Yaşınız :

Eğitim Durumunuz :

Kaç yıllık öğretmensiniz :

Medeni durumunuz:

Hangi üniversiteden mezunsunuz:

1) Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadığı problemler nelerdir?

.....

2) Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal bilgiler öğretimi sürecinde yaşadığı problemler nelerdir?

.....

3) Yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştığı problemler nelerdir?

.....

4) Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecinde sosyal bilgiler programlarında hangi kazanımların öğretiminde zorluk yaşanmaktadır?

.....

5) Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecinde sosyal bilgiler programlarında hangi becerilerin öğretiminde zorluk yaşanmaktadır?

.....

6) Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecinde sosyal bilgiler programlarında hangi değerlerin öğretiminde zorluk yaşanmaktadır?

.....

7) Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme süreci (okul, aile, çevre) ile ilgili söylemek istediğiniz veya eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

EK 5.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Programı

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak şöyle ifade edilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,
6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları, 11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,

13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,

14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,

16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,

17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,

18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır (MEB,2018).

EK 6.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programı Öğrenme Alanları

Sosyal bilgiler dersi müfredatında yer alan öğrenme alanları, öğrencilerin çeşitli kazanımlar elde etmelerini sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Bu kazanımlar, öğrencilerin hem bireysel hem de toplumsal anlamda gelişimlerine katkı sağlamayı amaçlar. Aşağıda, her bir öğrenme alanına ait kazanımlar açıklanmıştır:

Birey ve Toplum Öğrenme Alanı:

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin kendilerini ve toplumlarını daha iyi anlamalarını amaçlar. "Ben" ve "biz" olma süreçlerini içeren bu alanda, sosyal bilimlerin psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji dallarına odaklanılırken, disiplinler arası bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu sayede öğrenciler, "ben" ve "biz" olma süreçlerini etkileyen mekânsal, tarihî ve kültürel faktörleri değerlendirme fırsatı bulacaklardır (MEB, 2018).

Kazanımlar şunlardır:

5. SINIF

1. Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder.
2. Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.
3. Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.
4. Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir (MEB 2018).

6. SINIF

1. Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.
2. Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.
3. Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular.
4. Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.

5. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur (MEB 2018).

7. SINIF

1. İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.
2. Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.
3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.
4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (MEB 2018).

Kültür ve Miras Öğrenme Alanı

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin kültürel mirası anlamalarını ve kültürler arası farkındalık geliştirmelerini hedefler. Temelde tarih odaklı olan bu alan, kültür ve kültürel mirası ön plana çıkarır. Türk kültürünü oluşturan temel öğelerden yola çıkarak, kültürün korunması ve geliştirilmesini sağlayacak bir millî bilinç oluşturmayı amaçlar. Böylece öğrenciler, kültürel öğelerin bir toplumu diğer toplumlardan ayıran özellikler olduğunu kavrayacaklardır. Ayrıca, kültürümüzün dünya kültürel mirasına katkı sağladığı da vurgulanır (MEB, 2018).

Kazanımlar şunlardır:

5. SINIF

1. Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.
- 2.. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.
3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.
4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.
5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir (MEB 2018).

6. SINIF

1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasi, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
2. İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.

3. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder
4. Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.
5. Tarihî ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar (MEB 2018).

7. SINIF

1. Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.
2. Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.
3. Avrupa'daki gelişmelerle bağlantılı olarak Osmanlı Devleti'ni değişime zorlayan süreçleri kavrar.
4. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.
5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir (MEB 2018).

İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin çevrelerini tanıyıp analiz etmelerini hedefler. İnsan yaşamı için gerekli mekânsal bilgi, beceri ve değerleri öğrencilere kazandırmayı amaçlayan bu alan, temelde coğrafya bilimi odaklıdır. "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı ile insanın çevresi ve etkileşimini tanımak, bu etkileşimin neden ve sonuçlarını anlamak ve geleceğe yönelik bireysel ya da toplumsal bakış açısı kazandırmak amaçlanmaktadır. İnsan, yer ve çevre etkileşimi geniş ve renkli bir yelpaze oluşturur. Günümüzün teknolojik gelişmeleri sayesinde insanlar tüm dünya ile iletişim kurabilmekte, bu sayede etkilemekte ve etkilenmektedirler. "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı sayesinde Sosyal Bilgiler dersinin okutulduğu tüm sınıf düzeylerinde öğrencilere araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, gözlem, harita okuryazarlığı ve mekânı algılama becerileri kazandırılması hedeflenmiştir. Öğrenciler bu alana, basitten karmaşığa, yakından uzağa ve bulunduğu yerden çevreye doğru açılan ve gittikçe karmaşıklaşan bir yaklaşımla dahil edileceklerdir (MEB, 2018).

Kazanımlar şunlardır:

5. SINIF

1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.
2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.
3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.
4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.
5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar (MEB 2018).

6 SINIF

1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.
2. Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.
3. Türkiye'nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.
4. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur (MEB 2018).

7. SINIF

1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
2. Türkiye'de nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye'nin demografik özelliklerini yorumlar.
3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.
4. Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir (MEB 2018).

Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanı:

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin bilim ve teknolojiyi toplumla ilişkilendirerek anlamalarını sağlar. Öğrencilerden, yenilikçi, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojiye gelişmelerin temeli olduğunu kavramaları beklenir. Ayrıca, bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini anlayarak bilgiye ulaşmada teknolojiyi

kullanma becerisi kazanmaları amaçlanır. Öğrenciler, teknolojilerin günlük hayatla ne kadar ilişkili olduğunu öğrenirken, bazı teknolojik ürünlerin doğaya verdiği zararları da tartışır. Bilimsel eserlerin yasalarla korunduğunu fark ederek akademik dürüstlük ilkelerini dikkate alırlar (MEB, 2018).

Kazanımlar şunlardır:

5. SINIF

1. Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.
2. Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.
3. Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar.
4. Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini belirler.
5. Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır (MEB 2018).

6. SINIF

1. Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.
2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.
3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.
4. Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur (MEB 2018).

7. SINIF

1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.
2. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.
3. XV-XX. yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini analiz eder.
4. Özgür düşüncenin bilimsel gelişmelere katkısını değerlendirir (MEB 2018).

Üretim, Tüketim ve Dağıtım Öğrenme Alanı:

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin ekonomik süreçleri anlamalarını ve sorumlu tüketiciler olmalarını hedefler. Öğrencilerin girişimci ve bilinçli tüketici becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Ülke ekonomisinde kaynakların sınırlı olduğunu kavramaları, mevcut kaynakları korumanın

önemine inanmaları, kendi ekonomik yaşantılarını başkalarınıninkiyle karşılaştırarak farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koymaları, yaşadıkları yerin ekonomik koşullarını inceleyip bu koşulları geliştirmek için çaba göstermeleri beklenir. "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" ekonomisiyle ilgili konuların tipik temasıdır. Öğrenciler, üretim, dağıtım ve tüketim ile ilgili temel kavramları öğrenirler. Ayrıca, öğrencilerin meslekleri tanıyarak ilgi duydukları mesleklerin gerektirdiği özellikleri bilmeleri hedeflenmiştir (MEB, 2018).

5. SINIF

- 1.Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder.
2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanır.
3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder.
4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder.
5. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir.
6. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır (MEB 2018).

6. SINIF

1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.
2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.
3. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar.
4. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.
5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişimindeki yerini ve önemini analiz eder.
6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerileri ve eğitim sürecini araştırır (MEB 2018).

7. SINIF

1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.
2. Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
3. Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verir.
4. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.

5. Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.
6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağında meydana getirdiği değişimleri analiz eder (MEB 2018).

Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanı:

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin toplumsal sorumluluklarını anlamalarını ve etkin vatandaşlar olmalarını hedefler. Sosyoloji, siyaset bilimi ve hukuk çerçevesinde etkin vatandaşlık kavramına odaklanır. Öğrencilerin, grup, kurum ve sosyal örgütlerin nasıl oluştuğunu; onları etkileyen ve kontrol eden mekanizmaları; bunların bireyleri ve kültürü nasıl etkileyip kontrol ettiklerini ve varlıklarını nasıl sürdürüp değiştirdiklerini bilmeleri önemlidir. Bu bilgiler ışığında, öğrenciler “Toplumumuzda ve diğer toplumlarda grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin rolü nedir? Grup, kurum ve sosyal örgütlerden ben nasıl etkileniyorum? Grup, kurum ve sosyal örgütler nasıl değişir? Bu değişikliklerde benim rolüm nedir?” sorularına cevap verebilmelidir. Toplum yaşamında doğacak sorunların en önemli güvencesi olarak örgütlü bir devlet gücünün varlığını kavrarlar. Toplumsal sorunların nasıl çözüldüğünü ve düzenin nasıl sağlandığını anlayarak, egemenliğin kaynağının millete dayandığı yönetimlerde birey haklarının ve toplum düzeninin nasıl korunduğunu fark ederler. Toplumsal hizmetlere ve çeşitli resmî etkinliklere katılma yollarını öğrenerek, yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu kavrarlar (MEB, 2018).

Kazanımlar şunlardır:

5. SINIF

1. Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.
2. Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar.
3. Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar.
4. Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir (MEB 2018).

6. SINIF

1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.
2. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde yasama, yürütme ve yargı güçleri arasındaki ilişkiyi açıklar.

3. Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder.
4. Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar.
5. Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaş olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar.
6. Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder (MEB 2018).

7. SINIF

1. Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.
2. Atatürk'ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.
3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.
4. Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder (MEB 2018).

Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanı:

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin küresel gelişmeleri ve farklı kültürleri anlamalarını sağlar. Günümüzde inançlar, fikirler, insanlar, sermaye, bilgi, teknoloji, kültürel ve siyasi sınırları aşarak küresel boyutta hareket etmektedir. Böyle bir dönemde devletler, bir yandan iş birliği yaparken diğer yandan rekabet etmektedirler. Öğrencilerin bu ilişkileri kavrama ve değerlendirme konusunda bilinçli olmaları gerekmektedir. Küresel bağlantılar öğrenme alanı ile gelişen dünyanın gündemini takip eden, karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen etkin ve sorumlu Türk vatandaşları yetiştirmek amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

Kazanımlar şunlardır:

5. SINIF

1. Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.
2. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.
3. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar.
4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir (MEB 2018).

6. SINIF

1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.
2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder.
3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.
4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular (MEB 2018).

7. SINIF

1. Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlara örnekler verir.
2. Türkiye'nin ilişkide olduğu ekonomik bölge ve kuruluşları tanır.
3. Çeşitli kültürlerle yönelik kalıp yargıları sorgular.
4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir (MEB 2018).

EK 7.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Programında Temel Beceriler

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda, aşağıdaki becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Amaçlarda belirtilen ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olarak bu ders kapsamında öğrenilecek beceriler şu şekilde düzenlenmiştir:

1. Araştırma
2. Çevre okuryazarlığı
3. Değişim ve sürekliliği algılama
4. Dijital okuryazarlık
5. Eleştirel düşünme
6. Empati
7. Finansal okuryazarlık
8. Girişimcilik
9. Gözlem
10. Harita okuryazarlığı
11. Hukuk okuryazarlığı
12. İletişim
13. İş birliği
14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme
15. Kanıt kullanma
16. Karar verme
17. Konum analizi
18. Medya okuryazarlığı
19. Mekânı algılama
20. Öz denetim
21. Politik okuryazarlık
22. Problem çözme
23. Sosyal katılım
24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
25. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
26. Yenilikçi düşünme
27. Zaman ve kronolojiyi algılama (MEB, 2018).

EK 8.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Programında Değerler Eğitimi

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır (MEB,2018).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda aşağıdaki değerler yer almaktadır:

1. Adalet
2. Aile birliğine önem verme
3. Bağımsızlık
4. Barış
5. Bilimsellik
6. Çalışkanlık
7. Dayanışma
8. Duyarlılık
9. Dürüstlük
10. Estetik
11. Eşitlik
12. Özgürlük
13. Saygı
14. Sevgi
15. Sorumluluk
16. Tasarruf
17. Vatanseverlik
18. Yardımseverlik

EK 9. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Programında Yetkinlikler

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

- 1) Anadilde iletişim
- 2) Yabancı dillerde iletişim
- 3) Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
- 4) Dijital yetkinlik
- 5) Öğrenmeyi öğrenme
- 6) Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
- 7) İnisiyatif alma ve girişimcilik
- 8) Kültürel farkındalık ve ifade (MEB, 2018).

ÖZGEÇMİŞ SAYFASI

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ayşegül BEDİR

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü (2016-2020)

Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı (2022-2025)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

E-Posta Adresi:

Tarih :

İntihal Raporu

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimi Sürecinde

ORJİNALLİK RAPORU

% 13	% 11	% 11	% 4
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikerisim.erbakan.edu.tr	%4
	İnternet Kaynağı	
2	acikbilim.yok.gov.tr	%2
	İnternet Kaynağı	
3	www.researchgate.net	%1
	İnternet Kaynağı	
4	Submitted to Ordu Āniversitesi	%1
	Öğrenci Ödevi	
5	dspace.akdeniz.edu.tr:8080	<%1
	İnternet Kaynağı	
6	dergipark.org.tr	<%1
	İnternet Kaynağı	
7	sosbilder.org	<%1
	İnternet Kaynağı	
8	acikerisim.akdeniz.edu.tr	<%1
	İnternet Kaynağı	
9	utek2019.com	<%1
	İnternet Kaynağı	

10	acikerisim.akdeniz.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
11	Gungor, Fisun. "Yabancı Uyruklu İlkokul öğrencilerinin Eğitim - öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin öğretmen Ve öğrenci Görüşleri", Anadolu University (Turkey), 2022 Yayın	<% 1
12	irep.iium.edu.my İnternet Kaynağı	<% 1
13	paperity.org İnternet Kaynağı	<% 1
14	Submitted to Eskisehir Osmangazi University Öğrenci Ödevi	<% 1
15	usos2016.com İnternet Kaynağı	<% 1
16	formasyon.akdeniz.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
17	Senturk, Yahya. "Girisimcilik Becerisi Kazandirmada ogRetim Materyali Gelistirme ve Kullanilabilecek ogRetim Yontem Ve Tekniklerini Belirleme Hakkinda Sosyal Bilgiler ogRetmenlerinin Gorusleri (Bursa İli oRnegi)", Bursa Uludag University (Turkey), 2022 Yayın	<% 1
18	Akçay, Tayfun. "Çocuklara Yönelik Ontoloji Ve Folksonomi Tabanlı Güvenli Bir Bilgi Arama	<% 1